

BRABANTSE KÈRST

BRABANTSE KERST

Winterbuukske-Kerstbuukske

Anekdoten, artikelen, gedichten, liederen, sprookjes en verhalen over Sinterklaas en Kerstmis in Noord-Brabant.

Cor Swanenberg

3e druk

2004

UITGEVERIJ VAN DE BERG - ALMERE ENSCHEDE

Omslag en illustraties: Nelleke de Laat

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Swanenberg, C.

Brabantse kèrst : C. Swanenberg- Enschede : Van de Berg

ISBN: 978-90-5512-074-1

NUR 525

Trefw.: kerstmis ; Noord-Brabant

ISBN: 9789055120741

© Cor Swanenberg, 1997 Berlicum

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.uitgeverijvandeberg.nl

Inhoud

Dè ge bedankt zet, dè witte	6	Kèrsmis vur alle minse	98
Dat u bedankt bent, dat weet u	7	Kerstmis voor alle mensen	99
Sinterklaas, goedheilig man	9	Kèrst-mis	100
Sinterklaasinkopen	11	Kerst-mis	101
Sunt'reklaos	12	't Kèrstknéént Meluuk	104
Sinterklaas	13	Het kerstkonijn Meluuk	105
Onzen eige Sunt'reklaos	14	Mieke Bessem	106
Onze eigen Sinterklaas	15	Mieke Bezem	107
È'k òn de winter denk	16	Kèrstkèrn	116
Als ik aan de winter denk	17	Kerstkern	117
Suupries	18	De kèrstnaacht van Kniep Thijsse	118
Surprise	19	De kerstnacht van Kniep Thijsen	119
Sinterklaas en Kerstmis	29	Kèrstgedachte	130
't Winterkunningske	36	Kerstgedachte	131
't Winterkoninkje	37	't Kiendje	134
Kèrstrapport	38	Het kindje	135
Schraole Kèrst	38	De kars	138
Kerstrapport	39	De kaars	139
Schrale Kerst	39	Kèrststèrre	144
Verkluund	40	Kerststerren	145
Verdóld	40	't Kunningske	146
Verkluund	41	Het koninkje	147
Verdwaald	41	Kèrstbódschap	150
Licht en groen in de donkere dagen rond Kerstmis	43	Wildschóttel vur Kèrsmis	150
'ne Goeie Kèrsmis	48	Kerstboodschap	151
Een goede Kerstmis	49	Wildschotel voor Kerstmis	151
Bekantige kèrstkiendjes	50	Jezus waar 'n durske	152
Bijna-kerstkindjes	51	Jezus was een meisje	153
't Sprookje van 't kèrstbumke	54	'n Los Lieven Hirke	156
Het kerstboomsprookje	55	Een los Lieve Heertje	157
De Kèrststal van Ballekum	56	Rond Kerst en Nieuwjaar	159
De Kerststal van Berlicum	57	Hèrder	162
Tusse Jentje d'n Ezel en Pietje d'n Os	66	Zaachten dood	162
Tussen Jantje den Ezel en Pietje den Os ...	67	Herder	163
Unne kaauwe Kèrsmis	70	Zachte dood	163
Een koude Kerstmis	71	Onnozele Kinderen	165
Herders, engelen en sterren	79	Driekooninge-zinge	168
De kèrstklok van Tenblakke	82	Driekoningen-zingen	169
De kerstklok van Tenblakke	83	Apropos Driekoningen	173
De naachtmis	86	De kunninge mi de krommen èrm	180
De nachtmis	87	De koningen 'met de kromme arm'	181
'ne Zalige Kèrsmis!	94	Op uur en tijd	185
Een zalige Kerstmis!	95	'n Zalig nééj jaor!	191

Dè ge bedankt zet, dè witte

Dè zegge we tege de leezer die dees buukske kupt, mar vurral tege 'n por bezunder minse.

Vur dees buukske zegge wij namelek spissjaal dank òn de schréévers van wie wij verhale hebbe meuge leene, dè is te zegge; wij hebbe ze op ons èige manier in ons streeктаol vortverteld, mar 't orspronkelek idee laag bij die kleega's die bij 't verhaal vermèld zen.

Dùrrum veul dank òn wijle Has van Rukven, Willem Brandt, O. Henry en òn Johan Veenstra.

't Is in dees buukske zoo gesteld dè ge op de eeve bladzijdes links ons Brabants dialekt vent en rèchs op de oneeve bladzijdes Neederlands. De artikele vur d'n Amigoe, de Neederlandse krant op Curaçao, zen alleen in 't Neederlands en daor zen de illustrasies van Nèllekes neeve geplòtst.

Ge wit dè ge ons dialekt 't beste hardop kunt leeze, dan kùm 't 't moiste tot z'n rècht. En ès ge de ùitspraak persies wilt wete, dan verwééze we nor ons Meerijs wordeboek Èige grèij.

We hope dè ge schòn kèrstdaag meugt beleeve en meschien maag 'r dees bus-selke vertelsels 'n bietje òn bijdrage dè't gezellig zal zen.

Veul schik!

Dat u bedankt bent, dat weet u

*D*at zeggen we tegen de lezer die dit boekje koopt, maar vooral tegen een paar bijzondere mensen.

Voor dit boekje zeggen wij namelijk speciaal dank aan de schrijvers van wie wij verhalen mochten lenen, dat is te zeggen; wij hebben die op onze eigen manier in onze streektaal verderteld, maar het oorspronkelijke idee lag bij die collega's, die bij het verhaal vermeld zijn.

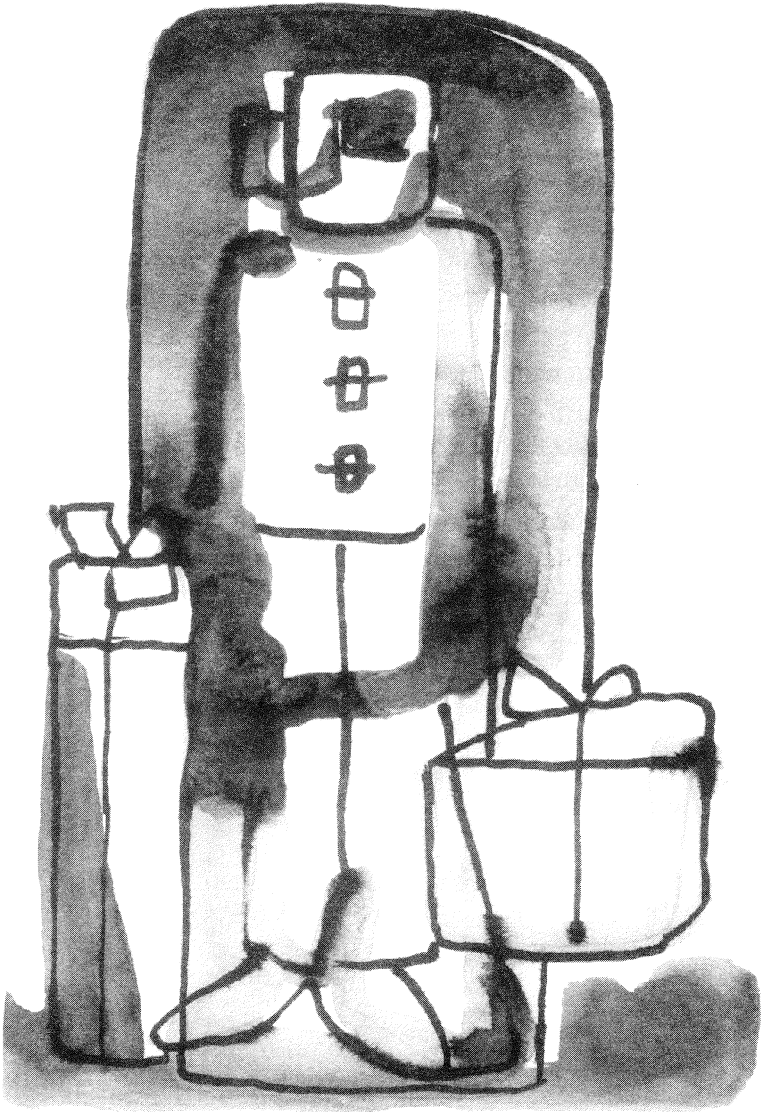
Daarom veel dank aan wijlen Has van Rukven, Willem Brandt, O. Henry en aan Johan Veenstra.

Het is in dit boek zo gesteld dat u op de even pagina's links ons Brabantse dialect vindt en rechts op de oneven bladzijden Nederlands. De artikelen voor de Amigoe, de Nederlandse krant op Curaçao zijn alleen in het Nederlands geschreven en daar zijn de illustraties van Nelleke naast geplaatst.

U weet dat u het dialect het beste hardop kunt lezen; dan komt het het mooist tot zijn recht. En mocht u de precieze uitspraak willen weten, dan verwijzen wij u naar ons Meierijse woordenboek Èige grèij.

Wij hopen dat u mooie kerstdagen mag beleven en misschien mag er dit bundeltje vertellingen een beetje aan bijdragen dat het gezellig zal zijn.

Veel plezier!

Sinterklaas, goedheilig man

(Geschreven voor de Amigoe op Curaçao.)

Sinterklaas wordt vaak als het kinderfeest bij uitstek beschouwd. Toch heeft de surprise van pakjesavond en het intieme samenzijn zijn aantrekkingskracht op de volwassenen niet gemist.

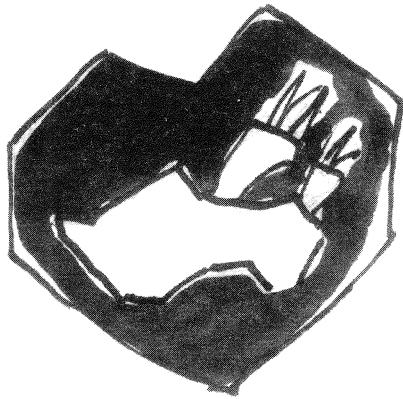
Dit van oorsprong roomse feest heeft een merkwaardige ontwikkeling doorgemaakt. Sint Nicolaas, vanouds de beschermheilige van de zeevaarders, is ook de patroon van de ongehuwde vrouwen. In de zeventiende eeuw was het nog heel gewoon dat jonge maagden op dit huiselijke feest om een vrijer vroegen. Dit schijnt de basis te zijn van de grote speculaaspoppen die toen ook 'vrijers' genoemd werden.

De reformatie wilde de verering van heiligen afschaffen, maar tegen het ingeburgerde familiefeest kon zij niet op. Ook de traditie van de Sint als patroon van huwbare maagden bleef gehandhaafd. Het schijnt vast te staan dat de term 'goedheilig man' van 'goedheilickman', dat huwelijks-man betekent, afkomstig is. Stille aanbidders hoopten op vaste verkering via een als surprise bezorgde speculaaspop.

Tegenwoordig is de achtergrond van de eetbare 'vrijer' als voorbode vrijwel volledig verdwenen. Op 5 december wordt geen ontvlammende vrijage meer verwacht.

Het sinterklaasfeest is in een concurrentiestrijd gewikkeld met Kerstmis. En toch werd Kerst oorspronkelijk meer beschouwd als het feest voor volwassenen.

Het oude 'vrijers'-gegeven van Sinterklaas schijnt geleidelijkaan vervangen te worden door Valentijnsdag (14 februari), een feest dat vanuit Amerika en andere Engelstalige landen is overgewaaid en als welkome vervanging door de rijpende jeugd wordt aangegrepen om een stille liefde kenbaar te maken.

Het feest van Sint Nicolaas was een feest der armen, maar het zijn tegenwoordig vooral de rijken die het vieren. Nicolaas verrichtte zijn genereuze daden anoniem in arme buurten en vertrok vervolgens als een haas. Hij zorgde zo bijvoorbeeld voor een bruidschat voor drie arme maagden.

Tegenwoordig is het kennelijk uit, maar vroeger zag je nog wel eens mensen met pakjes over straat snellen om die ergens schielijk te 'parkeren'. Er werd heimelijk aangebeld en spoorlags vertrokken.

Sinterklaas komt heden ten dage onder druk van de middenstand veel te vroeg. De Sinterklaasspanning moet niet langer duren dan veertien dagen, maar in sommige steden arriveert de oude kindervriend al een maand voor zijn verjaardag. Diezelfde middenstand gooit zijn etalages vaak al voor Sinterklaas in kerstfeer en dat is triest voor ons oudste kinderfeest.

Sinterklaasinkopen

'Klotteren' is een typisch Tilburgse term. Waar het woord precies vandaan komt is niet duidelijk. Waarschijnlijk is het afgeleid van gekletter van klompen op de keien. Dat zou terugvoeren tot 1800 toen de bevolking nog massaal op de klompen naar de markt kwam om inkopen te doen. Of komt het woord klotteren van klonteren? Immers, daags voor Sinterklaas werden vroeger bij het 'schaaien van de mert' op de klottermarkt nog slechts klonten van suikerbeesten of ander snoepgoed aangeboden.

In tegenstelling tot de vraagtekens die bij de oorsprong van het woord staan, is er over de betekenis geen twijfel mogelijk. 'Klotteren' staat voor gezellig en voordelig pakjes inslaan voor de huiselijke Sinterklaasavond. En waar kan dat beter dan op de klottermarkt?

(Toegezonden door Sjef Verhoeven.)

Sunt'reklaos

Sunt'reklaos, ik zet m'ne klomp
vur alle minsen ùit de buurt.
Ik doe d'r ok wè wortels in,
dè is vandaag d'n dag gin duurt.

Vur vòdders vraog ik wè tebak,
dan kan die lèkker prùime.
Vur moeders doe mar wè gebak,
lót vur ons 't bier mar schùime.

Gift onzen bruur mar 's 'n meid
en ons zus 'ne goeie vrééjer.
Wèl volk van nie al te wijd,
dè makt die van ons dik blééjer.

Doe ok mar wè vur de pestoor,
die hi zoo z'n èige streke.
Bezùrgt hum mar 'n beeter koor
en 'n hil dil korte preke.

Zùrgt dè ons voetbal ok 's wint;
dè zó goewd zen vur de variasie.
We blééve ons klub nog goewdgezind,
mar liever nie nor degradasie.

't Is wèl wè veul gevraagd meschien.
Ja, ik heb nogal wè te wense.
Ik zeg nie dè ik 't ok verdien,
ik vraog mar slèchs vur èige mense.

Sinterklaas

Sinterklaas, ik zet mijn klomp
voor alle mensen uit de buurt.
Ik doe er ook wat wortels in,
dat is vandaag de dag geen duurt'.

Voor vader vraag ik wat tabak,
dan kan die lekker pruimen.
Voor moeder, doe maar wat gebak,
laat voor ons het bier maar schuimen.

Geef onze broer maar eens een meid
en onze zus een goede vrijer.
Wel volk van niet al te ver weg,
dat maakt die van ons vaak blijer.

Doe ook maar wat voor de pastoor,
die heeft zo zijn eigen streken.
Bezorg hem maar een beter koor
en een heleboel korte preken.

Zorg dat ons voetbal ook eens wint;
dat zou goed zijn voor de variatie.
We blijven onze club nog goedgezind,
maar liever niet naar degradatie.

Het is wel wat veel gevraagd misschien.
Ja, ik heb nogal wat te wensen.
Ik zeg niet dat ik het ook verdien,
ik vraag maar slechts voor eigen mensen.

Onzen èige Sun'treklaos

Zegt de kéénder mar dèttie d'r wir ònkùmt, dieje rejale vriendeleke mins, vur wie ik hil m'n ittelazie spissjaal heb ingericht mi witte prùike en golvende kunstbaarde!

Zeg mar zuutjes dè ze zuujt zen dees daag, want hij rééjt wir!

Mar nou moe'k 't toch efkes over unne bezondere Sun'treklaos hebbe, want b'ons in de buurt wónde vruger unnen hillen andere Sun'treklaos. Die wier noit in 't dèftig Nicolaas genuumd, die ha ginnen baard, waar gin bisschop en hij waar ginnins nie op 6 dizzèmbèr jarig ok nie en toch hiette-n-ie vur ons Sun'treklaos. Hij kwaam hilleml nie ùit Spanje. Nee, hij zaat 't jaor rond b'ons in d'n hoek rustig te rëntenièr. 't Waar dus ginnen èchte Sun'treklaos, mar wurrum wier hij nou toch Sun'treklaos genuumd?

D'r zen d'r die beweere dèttie zoo hiette, umdèttie vruger gèire din handele mi zwarte piete..., unne naam die veul gebrùikt wier vur handelare die nie vies ware van wè smokkel en zwarten handel. 't Is nogal twijfelèchtig of onze Sun'treklaos z'ne naam daor ècht van hi. Nee, wij denke 'n beeter reje te wete. 't Is zoo dè ge 'nen heilige Nicolaas het die z'n naamfist in sèptèmber hi en op diejen dag wordt 'r brood gezeegend dè nòdderhand bezunder kracht moet hebbe. 't Kan tege ziektes en vur extra gezondhèid gebrùikt worre.

Onze Sun'treklaos (die toen nog gewoon Tinus hette) waar al 'n hil wéél getraowd en hij ha zó gèire 'ne zoon gehad vur de opvolging op z'n boerderijke, mar dè waar hum nog noit gegeeve. Wèl hattie al 'n flinke dochter van virtien. Tinus zaat nog alted te hope op 'ne stamhauwer en dùrrum hattie 't wefke mar 's nor de Augustijne in Èndhove gestuurd um daor bij de paoters 't gewééjd brood van Nicolaas van Tolentijn te gòn haole.

Zoo waar 't dus gekomme dè d'r gezeegend brood in huis waar, worvan alle daag 'gesnoept' wier. D'r gonge weeke vurbééj. D'r gebeurde niks mi 't wefke, mar wèl mi hullie durske... Dè jong ding waar lillek over ted en dùrrum din

Onze eigen Sinterklaas

Zeg de kinderen maar dat hij er weer aankomt, die royale vriendelijke man, voor wie ik heel mijn etalage speciaal heb ingericht met witte pruiken en golvende kunstbaarden!

Zeg maar zachtjes dat ze zoet zijn deze dagen, want hij rijdt weer!

Maar nou moet ik het toch even over een bijzondere Sinterklaas hebben, want bij ons in de buurt woonde vroeger een hele andere Sinterklaas. Die werd nooit in het deftig Nicolaas genoemd, die had geen baard, was geen bisschop en hij was niet eens op 6 december jarig ook niet en toch heette hij voor ons Sinterklaas. Hij kwam helemaal niet uit Spanje. Nee, hij zat het jaar rond bij ons in de hoek rustig te rentenieren. Het was dus geen echte Sinterklaas, maar waarom werd hij nou toch Sinterklaas genoemd?

Er zijn er die beweren dat ie zo heette, omdat hij vroeger graag handelde met zwarte pietten..., een naam die veel gebruikt werd voor handelaren die niet vies waren van wat smokkel en zwarte handel. Het is nogal twijfelachtig of onze Sinterklaas zijn naam daar echt van heeft. Nee, wij denken een betere reden te weten.

Het is zo dat je een heilige Nicolaas hebt die zijn naamfeest in september heeft en op die dag wordt er brood gezegend dat naderhand bijzondere kracht moet hebben. Het kan tegen ziektes en voor extra gezondheid gebruikt worden.

Onze Sinterklaas (die toen nog gewoon Tinus heette) was al een hele tijd getrouwd en hij had zo graag een zoon gehad voor de opvolging op zijn boerderijke, maar dat was hem nog nooit gegeven. Wel had hij al een flinke dochter van veertien.

Tinus zat nog altijd te hopen op een stamhouder en daarom had ie zijn vrouwtje maar eens naar de Augustijnen in Eindhoven gestuurd om daar bij de paters het gewijde brood van Nicolaas van Tolentijn te gaan halen.

Tinus op hog poote trug nor de paoters um te rikkemeere en z'ne nood 's te komme klage.

Toen ie z'n beklag ha gedaon, zin paoter-portier mi 'n staole gezicht: 'Ja maar m'n beste man, je moet zo'n mik ook niet laten slingeren!'

Toen Tinus dè èiges vertelde in ons buurt hittie eigelek z'n èige de naam van Sunt'reklaos gegeeve en 't hi alted vort durgesunt'reklaosd.

(Verteld op Omroep Brabant dur Dree de Kapper.)

È'k òn de winter denk

È'k òn de winter denk, dan wil ik wir gòn schòtse
op ven en wittering, ons bevrorre wòtterplòtse,
vol wit en schittering.

è'k òn de winter denk, dan rùik ik lèkker dinger,
balkenbréj tege de kaauw, de vorse worst die hing 'r
te reuken in de schaauw .

è'k òn de winter denk, dan heur ik nog 't zinge:
de naachtmis, oo zó lang. Mi sneuw en tintelinge
kwaam't slibbere in zwang.

è'k òn de winter denk, dan zie'k ze bé-j-ons kaarte,
ok van 't aauw in 't nééj. De post brocht nééjaarskaarte;
'zalig' hurde daor alted bééj.

Zo was het dus gekomen dat er gezegend brood in huis was waarvan alle dagen 'gesnoept' werd. Er gingen weken voorbij. Er gebeurde niks met het vrouwtje, maar wel met hun meisje.. Dat jonge ding was lelijk over tijd en daarom ging Tinus op hoge poten terug naar de paters om te reclameren en zijn nood eens te komen klagen.

Toen ie zijn beklag had gedaan, zei pater-portier met een stalen gezicht: 'Ja maar m'n beste man, je moet zo'n mik ook niet laten slingeren!'

Toen Tinus dat zelf vertelde in ons buurt heeft ie eigenlijk zichzelf de naam van Sinterklaas gegeven en het heeft voortaan altijd door-gesinterklaasd.

Als ik aan de winter denk

Als ik aan de winter denk, dan wil ik weer gaan schaatsen
op ven en wetering, onze bevroren waterplaatsen,
vol wit en schittering.

Als ik aan de winter denk, dan ruik ik lekkere dingen,
balkenbrij tegen de kou, de verse worst die hing er
te roken in de schouw .

Als ik aan de winter denk, dan hoor ik nog het zingen:
de nachtmis, o zo lang. Met sneeuw en tintelingen
kwam het slibberen* in zwang.

Als ik aan de winter denk, dan zie ik ze bij ons kaarten,
ook van 't oud in 't nieuw*. De post bracht nieuwjaarskaarten;
'zalig' hoorde daar altijd bij.

* slibberen = baantje glijden.

* van het oude in het nieuwe jaar.

Suupries

Ze ha lang gespaord, mar 't waar mi zó'n klèin bietjes gegaon. Alle klèingeld ha ze alt opzèéj geled um te strakke 'n kadoo te kunne koope. Mar 't waar zónnen duren ted en ze ha'n mar 'n klèin inkomende. En nou ha Maria pas 's gekeke wè d'r persies in d're sporpot zaat. 't Waar mar elf gulde vijftientig. Ja, wè koste daor nou vur koope! Unne sjekladeletter en 'n por suikerbeesjes... Nee, dè hiel nie over en ze ha heure Jozef zó gèire iets mois gegeeve. Iets worrop ze bèij gruts kosse gaon. Maria ha zó dik afgebojje op de mèrt en ze ha alt geprobeerd de koopjes òn te schaffe ès die d'r ware, mar toch waar 't ok nò de twidde telling mar elf gulde vijftientig. Daor ha ze nou al mòndelang vur gespaord en nou waar 't nog mar 'n goei week vur suupriesaovend, 't jorlekse fist van verrassing. Maria liet d'r èige zuchtend op de bank valle. Ze moes d'r efkes af janke. Ze ha zónne goeie mins en ze zó hum zó gèire iets bezunders geeve, mar wè koste nou toch vur mois vur die por klootige cènte koope!

't Was ok ginne wonder dè d'r nie meer gespaord kos worre; die huishuur waar toch ok veulste hog; driehonderd in de mònd...

En Jozef ha ok mar 'n kaoi baon, mar ja, ge moest tegeworrig blééj zen ès ge wèrk hadt. Maria ha ondanks al d'r moeite gin wèrk òn kunne komme sens ze òngeteld waar. Ze liep zoo prakkezeerend dur de winkelstraot nor de mèrt toen d'r oog innins op 'n schitterende lózzieketting viel. 'Kik, dè waar nou krèk iets vur menne Jozef,' docht ze bij d'r èige. Jozef ha zónne schònne zaklózzie geurve van z'n vòdder, mar hij droeg 'm bekant noit want d'r waar gin ketting bij. Oit hattie 'm wèl 's mi 'ne feeter òn 't knupsgat van z'n vesje geknupt, mar dè waar toch gin gezicht. 'Gods, die ketting, die moes ze kunne koope!' 't Waar 'n simpel, mooi ketting zonder veul poespas, krèk iets vur Jozefe. Op 't prijskartje ston: 'vijfzestig gulde'.

Maria liep wijer. Ze kwaam langs 'n sjieke kapperszaak.

Surprise

Ze had al lang gespaard, maar het was met zulke kleine beetjes gegaan. Al het kleine geld had ze altijd opzij gelegd om straks een cadeau te kunnen kopen. Maar het was zo'n dure tijd en ze hadden maar een klein inkomen.

En nu had Maria pas eens gekeken wat er precies in haar spaarpot zat. Het was maar elf gulden vijftientig. Tja, wat kon je daar nu voor kopen! Een chocoladeletter en een paar suikerbeestjes.... Nee, dat hield niet over en ze had haar Jozef zo graag iets moois gegeven. Iets waarop ze allebei trots konden zijn. Maria had zo vaak afgepingeld op de markt en had altijd geprobeerd de koopjes aan te schaffen als die er waren, maar toch was het ook na een tweede telling maar elf gulden vijftientig. Daar had ze nu maandenlang voor gespaard en nu was het nog maar ruim een week voor surprise-avond, het jaarlijkse feest van verrassingen. Maria liet zich zuchtend op de bank vallen. Ze moest er even om huilen. Ze had zo'n goede man en ze zou hem zo graag iets bijzonders geven, maar wat kon je nu toch voor moois kopen voor die paar rotcenten!

Het was ook geen wonder dat er niet meer gespaard kon worden; die huishuur was toch ook veel te hoog; driehonderd in de maand... En Jozef had ook maar een slechte baan, maar ja, je moest tegenwoordig blij zijn als je werk had. Maria had ondanks al haar moeite geen werk aan kunnen komen sinds ze in verwachting was.

Zo prakkizerend liep ze door de winkelstraat naar de markt toen haar oog opeens op een mooie horlogeketting viel. 'Kijk, dat was nou net iets voor mijn Jozef,' dacht ze bij zichzelf. Jozef had een mooi zakhorloge geërfd van zijn vader, maar hij droeg het bijna nooit, want hij had er geen ketting bij. Ooit had hij het wel eens met een veter aan het knoopsgat van zijn vestje geknoopt, maar dat was toch geen gezicht.

Ze zaag d'r eigen in de spiegels van de kapper vurbééj gaon. Ze stopte en keek nog 's nor d'r èige. 'Ja, ze ha prachtige, lang blonde haor tot op 'r kont toe,' al zin ze 't zèlf. Mistal droeg ze die, nèt ès nou, in twee dikke vlèchte op d're rug. Maria keek nog 's en stapte toen 'n bietje onzeker binne bij de kapperszaak. Ze waar hier nog noit binne geweest. Gelukkig waar d'n baas unne vriendeleke mins. 'Wormi kan ik oe hèlepe?' vroewg de kapper, die z'n ooge nie van d'r gezonde gaauw-glanzende haor af kos haauwe.

'Ja, 't is misschien 'n gèkke vraog,' zin Maria, 'mar ik zó m'n haor wille ver-kooppe. Wè zen z'oe wèrd?'

De kapper, die ok haorwerker waar, knikte begréépend, bekeek de vlèchte 's van dichtbij en zin toen irlek dè zón prachtige haor hum wèl wè wèrd ware. 'Vur vijftig gulde nim ik de vlèchte van Delila over', laachde de kapper. Maria moes efkes denke. 'Delila? Oo ja, Samson die ha'n ze ok 's oit gekortwiekt. Zen haor waar nor de Filistijne, mar hij ha d'r gin vijftig guldés vur gekrege...'
Efkes twijfelde ze. Toen zin ze: 'Ik doeget ok aachtermekaren ok.' De kapper viét z'n beste scheer en in de kortste kirres waar 't karwèj geklaord.

Oe, dè waar wèl efkes wenne vur Maria's, zón kort kùpke, mar van d'n andere kaant ha ze nou wèl meer ès zestig gulde en daorvur kos ze nou vur heure goeie Jozef misschiens die prachtige lózzieketting wèl kooppe. Dè gong ze ok mar 's mee probere te doen. Maria krieg stèrrekes in d'r ooge.

In de juwelierszaak keek ze d'r oogen ùit. 'Wè moes dè fijn zen, ès ge zón prachtige duur dinger vur mekare kost kooppe!'

Maria vroewg of ze de ketting ùit de ittelazie 's efkes van dichtbééj moog zien. De juwelier, unne ouwere mins, bekeek Maria's mi d'r rattekùpke 's vriendelek en gong toen nor de ittelazie. Hij viét de ketting en lin ze veur Maria's op 'n zwartfluweele kleejke en 't liek innins of de ketting nog harder blonk ès uurst. 'Ja,' docht Maria, 'n schònder kadoo kan ik vur onze Jozef noit mer vééne.'
Toen ze de ketting òn alle kaante bewonderd ha, zin ze 'n bietje verleege en beschamd dè ze die ketting zó gèir zó kooppe, mar dè ze mar eenenzestig gulde vijfentachtig ha.

'Nou,' zin de juwelier in 'n vlotte bùi, 'daor doe'k 't ok vur, umdè gij 't bent.'

'Gods, die ketting, die moest ze kunnen kopen!' Het was een eenvoudige, mooie ketting zonder veel poespas, net iets voor Jozef. Op het prijskaartje stond: 'vijfzestig gulden'.

Maria liep verder. Ze kwam voorbij een sjieke kapperszaak. Ze zag zichzelf in de spiegels van de kapper voorbijgaan. Ze stopte en keek nog eens naar zichzelf. 'Ja, ze had prachtige lange blonde haren die reikten tot op haar billen,' al zei ze het zelf. Meestal droeg ze die, net als nu, in twee dikke vlechten op haar rug. Maria keek nog eens en stapte toen een beetje onzeker binnen bij de kapperszaak. Ze was hier nog nooit binnen geweest. Gelukkig was de baas een vriendelijke man. 'Waarmee kan ik u dienen?' vroeg de kapper, die zijn ogen niet van de gezonde goud-glanzende haren kon afhouden.

'Ja, het is misschien een gekke vraag,' zei Maria, 'maar ik zou mijn haren willen verkopen. Wat zijn ze u waard?'

De kapper, die tevens haarwerker was, knikte begrijpend, bekeek de vlechten eens van dichtbij en zei toen eerlijk dat zo'n prachtig haar hem wel wat waard was. 'Voor vijftig gulden neem ik de vlechten van Delila over,' lachte de kapper.

Maria moest even denken. 'Delila? O ja, Samson die hadden ze ook eens ooit gekortwiekt. Zijn haar was naar de Filistijnen, maar hij had er geen vijftig gulden voor gekregen...'

Even twijfelde ze. Toen zei ze: 'Ik doe het ook meteen, ook.' De kapper nam zijn beste schaar en in de kortste keren was het karwei geklaard.

Oei, dat was wel even wennen voor Maria; zo'n kort kopje, maar van de andere kant had ze nu wel meer dan zestig gulden en daarvoor kon ze nu voor haar Jozef misschien die prachtige horlogeketting wel kopen. Dat ging ze ook maar meteen proberen te doen. Maria kreeg sterretjes in haar ogen.

In de juwelierszaak keek ze haar ogen uit. 'Wat moest dat fijn zijn, als je zulke prachtige dure dingen voor elkaar kon kopen!'

Maria vroeg of ze de ketting uit de etalage eens even van dichtbij mocht zien. De juwelier, een oudere man, bekeek Maria met haar rattenkopje eens vriendelijk en ging toen naar de etalage. Hij nam de ketting en legde die voor Maria op een zwartfluwlen kleedje en het leek opeens of de ketting nog feller blonk als eerst.

Maria waar de kunning te rijk. Ze kocht de ketting en liet ze mooi inpakke. 't Wier 'n lang pèkske in 'n dèftig kèrstpapierke. Maria gong op lichte vuutjes nor huis. Ze docht nog nie mer òn d'r kort kùpke.

Mar thuis in de spiegel zaag ze d'r èige en verschoot. Daor moes wè gebeure mi die haor van heur. Ze gong mee òn 't waasse en hólde de krulspèlle vur d'n dag, zette die in en gong onder de dreugkap zitte.

Toen ze d'r haor nòdderhand ùitgekèmd ha, viel 't heur nie tege, toch nie, mar hoe zó heure Jozef 't strakke vééne? Ès die 't nou mar nie èrg vond....

'Och Lieven Heer,' zin ze, 'zùrgt toch dèttie men nog mooi vent.'

Jozef kwaam zoowès gewoonlek tegen half zeuve binne. Hij zaag 'r muug en afgewerkt ùit. Toen ie Maria's zaag, ston ie stil en zin niks. Hij keek arig. Z'n ooge bleven op Maria's gericht. En Maria wies nie wè ze in die ooge zaag, mar ze wier d'r wèl bang af. Hij waar nie beus of verschote zoowès ze verwaacht ha, nee, 't waar iets anders. Z'n ooge bleven op heur gericht en hij zin d'r gin een.

Maria gong op 'm af en riep: 'Jozef, kekt nie zó arig! Ik heb m'n haor laote knippe en ik heb ze verkocht, want ik kos 't nie verdrage dè'k gin kadoo vur oe kos koope... M'n haor groeie zoo wir òn, men haor groeie heel hard. Èsteblijf, Jozef, zegt dè ge 't nie èrg vent! Ge wit nog nie wè vur 'n schòn kadoo dè'k nou vur aow heb kunne koope...'

'Hedde gij oew haor af laote knippe,' brocht Jozef d'r mi moeite ùit.

'Ja en ik heb 't goewd verkocht! Zeg nou nie, dè die haor zó belangrijk vur oe ware. Ik ben nog krèk dezèlfde zonder die lang maone...'

Jozef kiek de kamer in. 'Dus aow haor zen d'r af?' zin ie nog 's èzzof ie dè mar nie begréépe kos.

'Ja, dè he'k toch al gezeed,' jankte Maria, 't is toch bekant suupriesaovend, mènneke en ik kos 't nie verdrage dè'k gin kadoo vur oe ha. Gij bent menmen beste, menne liefste en ik moes òn gèld zien te komme en men haor he'k vur aow verkocht.

Misschien dè de haor op munne kop nog te telle ware, men liefde vur aow is zó groot dè die noit nie te meeten is. Zeg èsteblijf dè ge 't nie èrg vent...'

Jozef liek wakker te worre. Hij viel Maria's um d'ren hals en viet ze 's stevig vaast en toen hólde-n-ie innins 'n pèkske ùit de tès van z'ne jas.

'Ja,' dacht Maria, 'een mooier cadeau kan ik voor onze Jozef nooit meer vinden.' Toen ze de ketting aan alle kanten bewonderd had, zei ze een beetje verlegen en beschaamd dat ze de ketting zo graag kopen wilde, maar dat ze slechts eenenzestig gulden vijftachtig had.

'Nou,' zei de juwelier in een vlotte bui, 'daar doe ik het ook voor, omdat u het bent.'

Maria was de koning te rijk. Ze kocht de ketting en liet die mooi inpakken. Het werd een lang pakje in een deftig kerstpapiertje. Maria ging op lichte voetjes naar huis. Ze dacht nog niet meer aan haar korte kopje.

Maar thuis in de spiegel zag ze zichzelf en schrok. Daar moest wat gebeuren met die haren van haar. Ze begon het meteen te wassen en haalde de krulspelden voor de dag, zette die in en ging onder de droogkap zitten.

Toen ze nadien haar haren uitgekamd had, viel het haar niet tegen, toch niet, maar hoe zou haar Jozef het straks vinden? Als die het nu maar niet erg vond....

'Och Lieve Heer,' zei ze, 'zorg toch dat hij me nog mooi vindt.'

Jozef kwam zoals gewoonlijk tegen half zeven binnen. Hij zag er moe en afgewerkt uit. Toen hij Maria zag, stond hij stil en zei niets. Hij keek vreemd. Zijn ogen bleven op Maria gericht. En Maria wist niet wat ze in die ogen zag, maar ze werd er wel bang van. Hij was niet boos of geschrokken zoals ze verwacht had, nee, het was iets anders. Zijn ogen bleven op haar gericht en hij zei niets. Maria ging op hem af en riep: 'Jozef, kijk niet zo vreemd! Ik heb mijn haren af laten knippen en ik heb ze verkocht, want ik kon het niet verdragen dat ik geen cadeau voor je kon kopen... Mijn haar groeit zo weer aan, mijn haren groeien heel hard. Asjeblijft, Jozef, zeg dat je het niet erg vindt! Je weet nog niet wat voor een mooi cadeau dat ik nu voor je heb kunnen kopen...'

'Heb jij je haar af laten knippen,' bracht Jozef met moeite uit.

'Ja en ik heb het goed verkocht! Zeg nu niet dat die haren zo belangrijk voor je waren. Ik ben nog precies dezelfde zonder die lange manen...'

Jozef keek de kamer in. 'Dus jouw haren zijn eraf?' zei hij nog eens alsof hij dat maar niet begripen kon.

'Ja, dat heb ik toch al gezegd,' hilde Maria, 'het is toch bijna surprise-avond,

'Maria,' zin ie, 'ge hoeft nerres vur te bange. D'r is ginne kapper, gin scheer of schirmes in de wirreld dè iets òn men mèidje af kan doen. Gij bent en bleft vur men 't beste wè'k oit tegeekomme ben. Mar ès ge dees pèkske efkes ùit-pakt, dan witte wurrum ik zó arig moes kéeke.'

Maria gaaf Jozefe 'n snuutje, viet 't pèkske, makte mi vlug vingers 't taauwke los en rolde 't papier ope. Ze sprong efkes umhog van blyschap en toen krieg ze innins traone in d'r ooge en Jozef moes al doen um heur te tróste.

Jozef werkte op d'n baauw. Hij ha de hil week mar kaoi zin gehad, want hij ha z'n èige al d'n hillen ted rotgeprakkizeerd wèttie toch vur z'n vrouwke moes koope, want de kommende suupries moes ie heur toch mi iets heel spissjaals verwenne. Hullie uurste kiendje waar ummers op komst en hij ha zó'n goei wefke...

Mar hoe moes ie òn extra gèld komme? Alles wèttie verdiende moes ie afdrage. Daorvan din Maria 't huishaauwe en netuurlek moes d'r al zóveul vanaf vur de vaaste laaste...

Hij ha pas onder schaftted efkes in 't dùrp gezocht en toen hattie bij de kapper iets gezien dè krèk iets vur zen Maria waar: bij de kapper lage 'n por prachtige blinkende haorklemme in de vùrm van sierleke kamme. Dè waar nou persies iets vur die schòn lang haor van Maria's. Wè zó dè schitterend staon...

Die kamme dè ware nou krèk de sierade die paaste in die gaauw haorvlèchte van zen vrouwke...

En nou ware ze van Maria's, mar de vlèchte die ze ha'n moete versiere ware d'r nie mer.

Mar Maria hiel de haorklemme tege d'r hart en zin mi vochtige ooge: 'Och, Jozef, men haor groeie zó hard, jonge!'

Jozef ha zen prachtig kadoo nog nie goewd bekeke. De ketting blonk èzzof ze licht gaaf.

'Wè vende d'r van?' vroewg Maria. 'Ik heb 'r stad en laand vur afgeloop. Mar nou hedde ok een van de schònste lózziekettinge van de wirreld. Wè zulde vort dik op oewe lózzie moete kéeke! Doe ze 's gaauw òn oewe lózzie, dè'k 's zie hoe schòn dè ze oe sti!'

manneke en ik kon het niet verdragen dat ik geen cadeautje voor je had. Jij bent mijn beste, mijn liefste en ik moest aan geld zien te komen en mijn haar heb ik voor jou verkocht. Misschien dat het haar op mijn hoofd nog te tellen was, mijn liefde voor jou is zo groot dat die nooit te meten is. Zeg asjeblief dat je het niet erg vindt...'

Jozef leek wakker te worden. Hij viel Maria om haar hals en pakte haar stevig vast en toen haalde hij ineens een pakje uit zijn jaszak.

'Maria,' zei hij, 'je hoeft nergens bang voor te zijn. Er is geen kapper, geen schaar of scheermes in de wereld dat iets aan mijn meisje kan afdoen. Jij bent en blijft het beste dat ik ooit ben tegengekomen. Maar als je dit pakje even uitpakt, dan weet je waarom ik zo vreemd moest kijken.'

Maria kuste haar Jozef, nam het pakje, maakte met vlugge vingers het touwtje los en rolde het papier open. Ze sprong even op van blijdschap en toen kreeg ze opeens tranen in haar ogen en Jozef moest alles doen om haar te troosten.

Jozef werkte op de bouw. Hij had de hele week al kwaai zin gehad, want hij had zich al de hele tijd rotgeprakkizeerd wat hij toch voor zijn vrouwtje moest kopen, want de komende surprise moest hij haar met iets heel speciaals verwennen. Hun eerste kindje was immers in aantocht en hij had zo'n goed vrouwtje....

Maar hoe moest hij aan extra geld komen? Alles wat hij verdiende, moest ie afdragen. Daarvan deed Maria het huishouden en natuurlijk moest er al zoveel vanaf voor de vaste lasten...

Hij had pas onder schafttijd even in het dorp gezocht en toen had hij bij de kapper iets gezien dat juist iets voor zijn Maria was: bij die kapper lagen een paar prachtig blinkende haarklemmen in de vorm van sierlijke kammen. Dat was nou precies iets voor die prachtige haren van Maria. Wat zou dat schitterend staan...! Die kammen waren nu net de sieraden die pasten in die gouden haarvlechten van zijn vrouwtje...

En nu waren ze van Maria, maar de vlechten die ze hadden moeten versieren waren er niet meer.

Maar Maria hield de haarklemmen tegen haar hart en zei met vochtige ogen: 'Och Jozef, mijn haren groeien zo hard, jongen!'

Jozef liet z'n eigen in unne stoewl valle, lin z'n haand achter z'ne kop en zin: 'Maria, kom 's efkes bij men zitte. Nou moete nie verschiete, mar die haorklemme kostte wèl zóveul dè'k daor ok mi minder rooke zó gauw noit mer òn kos komme.

Ik he' d'r daag over gedocht en toen wies ik 't: Ik heb munne lózzie verkocht um vur aow die haorklemme te kunne koope. Lót ons dieje suupries van dees jaor mar 's 'n welleke wegdaowe. Die kadookes zen te mooi um nou al te gebrùike....'

Maria moes d'r mi laache. Ze krieg wir stèrrekes in d'r ooge. En zoo kriege Maria en Jozef unne bezondere suupriesaovend. Ze kriege bèij 'n kadoo wor ze niks mer mi kosse doen, mar ze ha'n mekare beweze dè ze d'r moiste dinger weg wó'n doen um mekare nog gelukkiger te make en och, de èchte verrassing die moes nog komme, want irdaags waar Maria ummers ùitgeteld!

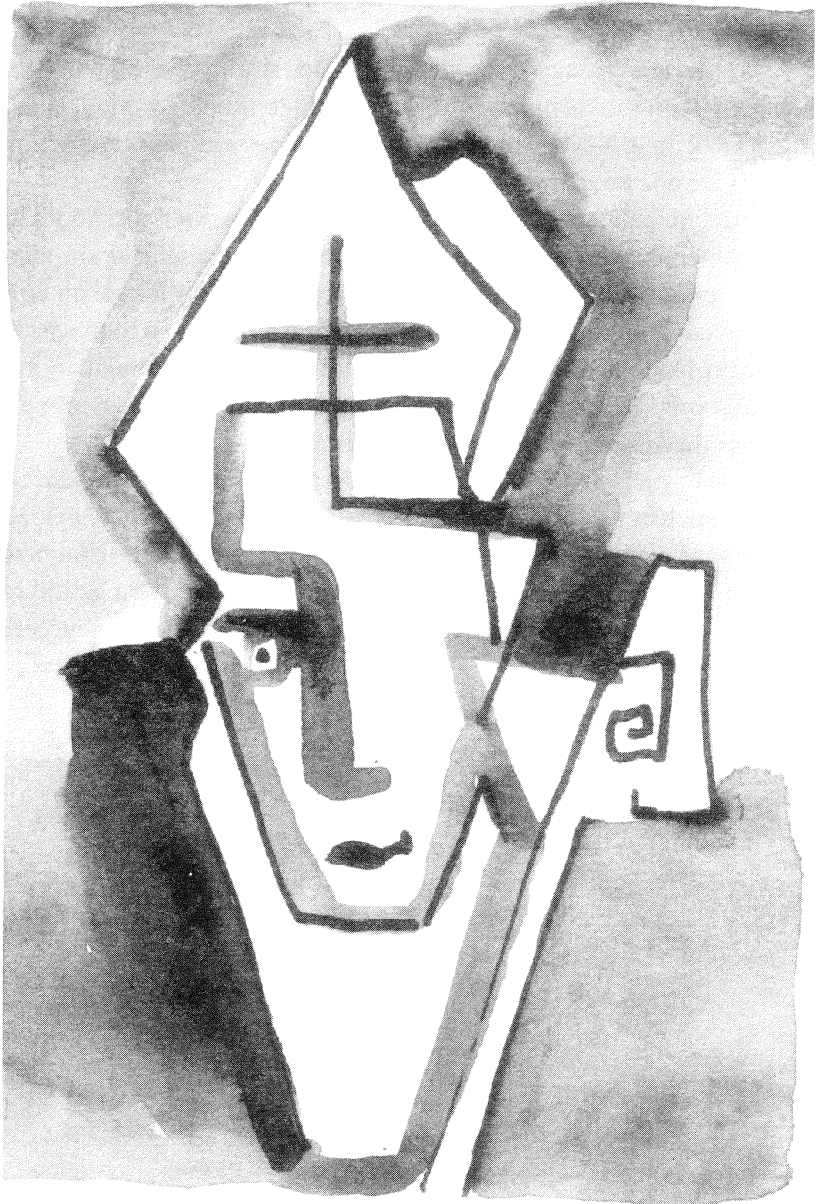
(Nor O. Henry.)

Jozef had zijn prachtige cadeau nog niet goed bekeken. De ketting blonk alsof ze licht gaf.

'Wat vind je ervan?' vroeg Maria. 'Ik heb er stad en land voor afgelopen. Maar nu heb je ook een van de mooiste horlogekettingen van de wereld. Wat zul je voortaan vaak op je horloge moeten kijken! Doe ze eens gauw aan je horloge, dat ik eens zie hoe mooi dat ze je staat!'

Jozef liet zich in een stoel vallen, legde zijn handen achter zijn hoofd en zei: 'Maria, kom eens even bij me zitten. Nu moet je niet schrikken, maar die haarklemmen kostten wel zoveel dat ik er ook met minder roken zo gauw nooit meer aan kon komen. Ik heb er dagen over gedacht en toen wist ik het: Ik heb mijn horloge verkocht om voor jou die haarklemmen te kunnen kopen. Laat ons die surprise van dit jaar maar een poosje wegstoppen. Die cadeautjes zijn te mooi om nou al te gebruiken....'

Maria moest erom lachen en ze kreeg weer sterretjes in haar ogen. En zo kregen Maria en Jozef een bijzondere surpriseavond. Ze kregen beiden een cadeau waar ze niets meer mee konden doen, maar ze hadden elkaar bewezen dat ze hun mooiste dingen weg wilden geven om elkaar nóg gelukkiger te maken en och, de echte verrassing, die moest nog komen, want eerdaags moest Maria immers bevallen.

Sinterklaas en Kerstmis

(Geschreven voor de Amigoe, de Nederlandstalige krant op Curaçao.)

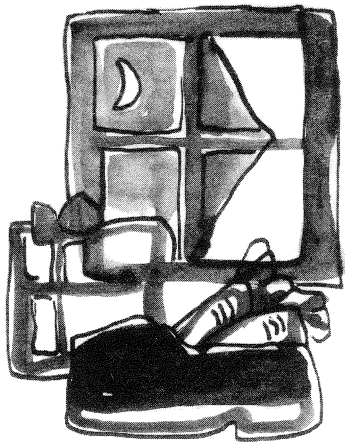
'Onze Sinterklaasavond, dien wij nooit zouden willen missen en die hier te lande nimmer door den kerstavond met al zijn bekoering en devotie zal worden verdrongen, was in heel vroege tijden een voorfeest voor de komende winterzonnewende', schrijft Ir. M. Meischke in een boekje, getiteld Koek- en Speculaasprenten.

Het citaat stamt waarschijnlijk uit de veertiger jaren en hoewel wij zelf nog altijd Sinterklaas vieren en niet willen wijken voor Santa Claus en Boxing Day, gebiedt de eerlijkheid ons te melden dat Meischke geleidelijk aan ongelijk gaat krijgen. Steeds meer Nederlanders vieren 'surprise' met Kerst.

Wanneer de adventskrans de schoolgang sierde, kwamen wij als kinderen in de feestroes. Nog vier weekjes en de kerstvacantie met hopelijk veel sneeuw en ijspret lag te lonken. Het Sinterklaasfeest zat als aangename opstap in dezelfde sfeer, hetgeen nog altijd te beluisteren is in onze kinderliederen voor de goedheilige: '...zou de goede Sint wel komen, nu hij 't weer zo lelijk vindt?'

Was de aanbeden schimmelruiter gepasseerd, dan werd er bij ons, kinderen, steeds meer aan het stalletje gedacht. Wij zetten een kerststal in die dagen en een boom hoorde toen nog niet bij ons!

Zo'n stalletje van berkestammetjes en roggestro stond geheel in het teken van licht. Er hoorden sterren en kaarsen bij. Het zeer brandgevaarlijke speelgoed mocht enkel onder het wakend oog van de ouders functioneren, maar dat gaf dan meteen ook zo'n geweldig gevoel van gezelligheid en saamhorigheid, dat het kinderlijke wachten meteen ruimschoots beloond was. De kaarsjes brandden zelden, maar zij hebben wel een blijvend sfeervol hoogtepunt in mijn memorie achtergelaten.

Een kerstboom zetten werd een tijdlang gezien als een Duits gebruik dat niet bij ons hoorde, maar de 'internationale' Nederlander is ondertussen al lang Europees gaan 'bomen'. We hebben 'O Tannenbaum' maar voor het gemak in 'o denneboom' vertaald bij gebrek aan eigen liederen in dit verband. Natuurlijk had het 'sparreboom' moeten zijn en nog steeds is voor velen een spar en een den hetzelfde. Leraren Duits en docenten biologie kunnen hun lol wel op met dit veredelde naaldwerk.

Met Kerst had ons moeder soms al kersentakken in bloei. Die had zij in de donkere dagen voor kerst geplukt. Dat moest in het begin van de decembermaand, op de feestdag van Sint Barbara, de vierde, om precies te zijn. 'Barbaratakken' zei men dan ook wel.

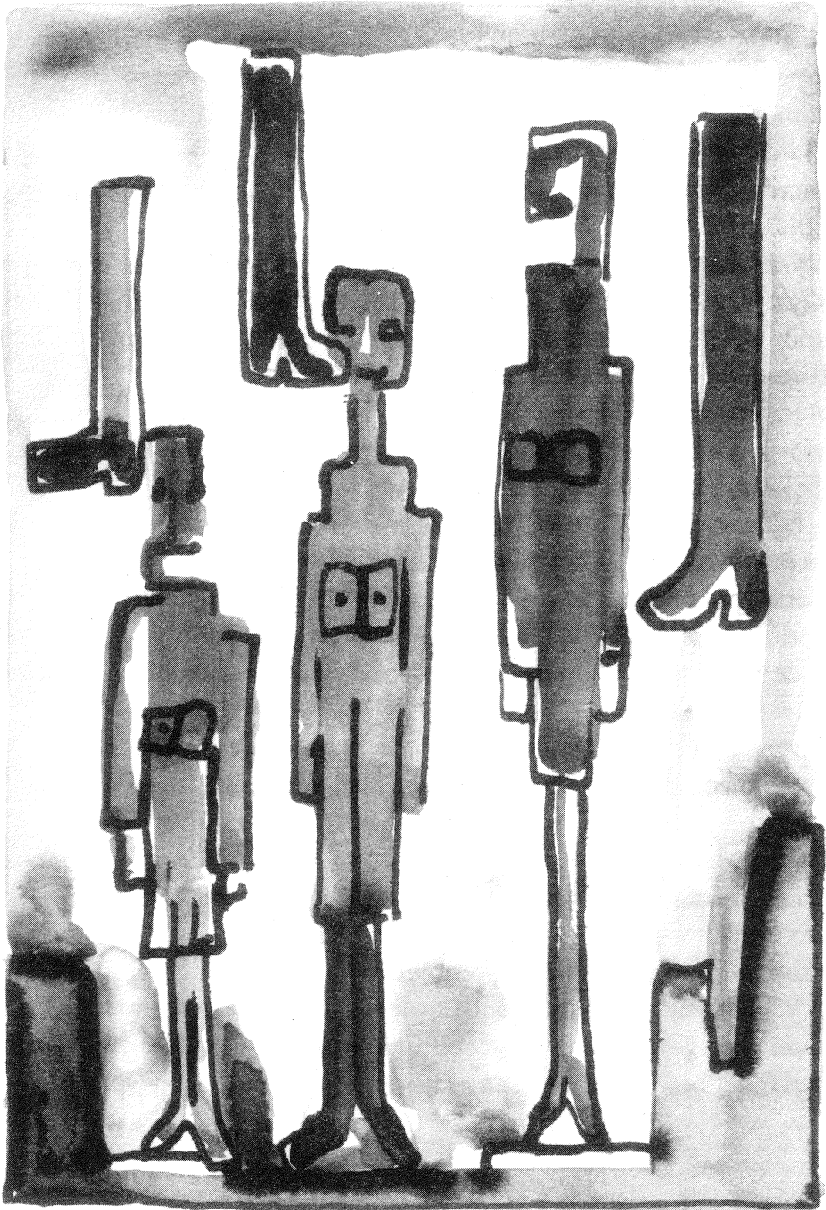
In vroeger tijden geloofden de mensen dat er in de Kerstnacht planten en bloemen waren die even opbloeden in de heiligheid van deze bijzondere nacht. Sterker nog: Kerstnacht was de magische nacht waarin planten bloeiden, bijen kortstondig zoemden en alle dieren tussen twaalf en een gingen staan om de Heiland te begroeten. 'Kerstnacht, schoner dan de dagen...'

Als kind was de nachtmis een hoogtepunt dat onverbrekkelijk met Kerstmis verbonden was. Iedere kerstnacht zat onze dorpskerk vol, ook al gingen er door de langdurige nuchterheid en de overvloedige wierook alle jaren weer velen van hun stokje.

Onvergetelijk zijn de lange missen met Bethlehem-hymnes waarin bijna iedereen meezong. Het schijnt tegenwoordig niet meer te mogen; geen 'herdertjes bij nachte', geen 'hoe leit dit kindeke', geen 'nu sijt wellecome'.

Buiten wenste iedereen elkaar een zalig kerstfeest. 'Zalig' is ondertussen te katholiek en ouderwets gaan klinken; men hoort liever spreken van een prettig of vrolijk kerstfeest.

Waarom hebben wij zo weinig respect voor onze eigen gebruiken en liederen? Willen wij zo graag Groot-Europees doen en denken of hebben we gewoon geen gevoel voor eigen cultuur? Ware het geen Kerstmis ik zou de Nederlander beterschap wensen!

Er bestaat een nauwe verwantschap tussen het sinterklaas- en het kerstfeest. Over Sint Nicolaas is erg weinig met zekerheid bekend. Daarom heeft de paus in 1969 de viering van de sterfdag van deze heilige ook niet langer verplicht gesteld. De twijfelachtige heilige is van de kerkelijke kalender afgevoerd.

Veel mensen geven elkaar echter nog altijd geschenken op 6 december en Sint Nicolaas blijft voortleven als de heilige van de geschenken onder de naam Sinterklaas, waarschijnlijk een verbastering van het Duitse Sankt Herr 'Claus, die ook verscholen zit in de gangbare Engelse benaming van de kerstman: Santa Claus.

Sint Nicolaas werd geboren in Patera, in wat nu Zuidwest-Turkije is, omtrent het einde van de derde eeuw. Hij was waarschijnlijk bisschop van Myra tijdens de regering van Diocletianus. Hij werd aanbeden als beschermheilige van zeelui, zwervers, studenten en kinderen.

De Sint wordt in verband gebracht met het geven van geschenken door een legende waarin hij drie doodarme meisjes behoedt voor prostitutie door via de schoorsteen geld te gooien in hun kousen die bij het vuur hingen.

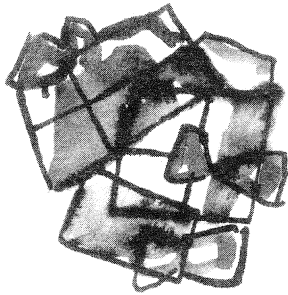
Sint Nicolaas is denkkelijk versmolten met heidense figuren als Knecht Ruprecht (een Teutoonse nieuwjaarschenker), Befana (een Romeinse fee die brave kinderen beloonde en stoute strafte) en het Kerstkind of 'Christkind' dat vooral in Zuid-Duitsland geacht wordt de cadeaus te brengen.

(Overigens heeft ook in Italië Babbo Natale (de kerstman) de goedaardige heks Befana, die op Driekoningen snoepgoed bracht, vrijwel verjaagd.)

In Europa wordt Sinterklaas vergezeld van Zwarte Piet, die de stoute kinderen straft en de brave beloont. Als kind werden wij bang gemaakt met het feit dat we een roe of zout in onze klomp konden krijgen of dat we in het allerergste geval zelfs door hem in een zak meegenomen zouden worden naar Spanje.

Veel Germaanse religieuze folklore concentreert zich rond de belangrijkste feesten van het kerkelijk jaar. Omdat de kerkelijke kalender begon met de eerste dag van de Advent was het eerste belangrijke feest Kerstmis.

In verschillende Duitse kringen zijn een aantal ongebruikelijke tradities gehandhaafd die plaatsvinden gedurende de kersttijd en de periode daaraan

voorafgaand. Sinterklaasdag op 6 december was de dag waarop vooruitgeken werd naar de vrolijke tijd van de pakjes. Het was bij sommige bevolkingsgroepen van Duits-Russische oorsprong gebruikelijk om een ruig figuur, gekleed als Sinterklaas, aan huis te laten komen. Hij controleerde hoe het met het gedrag van de kinderen stond. Vaak sprak hij stoute kinderen bestraffend toe. Hij gaf de zoete kinderen wel eens vruchten, maar nooit snoep of koek.

Deze figuur schijnt een versmelting te zijn van de goedgeefse figuren uit onze tijd, ook al blijven er duidelijke verschillen tussen deze voorloper van Kerstmis en de huidige Sinterklaas en kerstman.

Er is op sommige Amerikaanse plaatsen een kindergeloof dat volhardt in het gegeven dat Sinterklaas in december wordt uitgestuurd door de Weihnachtsmann (Santa Claus) om te kijken of de kinderen braaf en gehoorzaam zijn. Hij gaat volgens hen van huis tot huis en gluurt door de ramen. De kinderen zetten hun schoen in het raam of onder hun bed en de ouders stoppen er appels en klein snoepgoed in, als ze tenminste zoet zijn geweest.

Het laatste lijkt sterk op ons eigen oude kindergeloof waarbij wij de klomp of schoen zetten in de hoop dat Sinterklaas of Zwarte Piet die zouden vullen met wat lekkers.

Wanneer we tenslotte de etymologische woordenboeken erop naslaan, vinden we bij Franck en Van Wijk dat Sinter-Niklaas is ontstaan uit middelnederlands senter- of sinter-, wat op zijn beurt weer voortkomt uit sent, sint + her "heer". In het supplement wordt daaraan nog toegevoegd: 'Het reeds middelnederlandse gebruik van senter-, sinter- bij vrouwelijke heiligen bevreemdt niet, wanneer men er een versteende datief in ziet, oorspronkelijk ontstaan in uitdrukkingen als de sinter Claes misse e.d.'

Onions zegt in *The Oxford Dictionary of English Etymology* over Santa Claus: 'imaginary person who brings presents for children on Christmas Eve. Hij voegt daar nog aan toe: originally U.S.-Dutch dialect Sante Klaas (Du. Sint Klaas) i.e. sant, sint, Saint, Klaas, abbreviation of Nicolaas, Nicholas (patron of children). Overigens vonden wij in onze uitgave van Mario Dijkhoff's *Dikshonario* van het Papiaments (1980) wel Senterklas en Sanikolas, maar geen kerstman. Dat getuigt toch van de goede geest!

't Winterkunningske

't *W*aar al vruug in dizzèember winter en akkrementies kaauw geworre. 't Vroer al weeke lang dè't krakte en d'r laag sneuw. Irdaags waar 't Kèrsmis en dè zó unnen heele witte worre.

'n Winterkunningske zaat in de buskes en ha al in gin daag mer iets te freete gehad en nou zaat 't eigelek gewoon op z'nen dood te waachte.

Mi z'n leste krachte vloeg 't de buskes ùit en viel doodmuug in d'n hoefslag tusse 'n por karresporre en daor blief 't bekant leeveloos zitte.

't Zaat 'r goewd en wèl, toen d'r innins 'n pèrd òngestapt kwaam mi 'ne wage d'raachter. Zó'n pèrd mi bèlle òn z'n tuig dè't klonk ès 'n klok. 't Gerinkel wier steeds duideleker...

'Zoo,' docht 't veugelke, 'dè zal dan 't leste zen en 't verwaachtte elk momènt doodgetrojje te worre. Mar 't pèrd stapte mooi over 't veugelke heen en d'r gebeurde niks. Nou niks..., nie wè 't winterkunningske verwaachtte. 't Pèrd waar nèt erres mi bezig en d'r viele groote pèirdedrolle en inne daorvan viel krèk op 't winterkunningske. 't Veugelke wier wèrrem, leefde op en begon te piepe en hagget dè nou mar nie gedaon, want 'n èindje wijer zaat 'n kat in de sloot. Die hurde 't veugelke, kwaamp 'r op af, viet 't en fraat 't op.

Einde verhaal..., mar d'r zit unne moraal òn dees verhaal:

't Zen nie alt oew vijande die oe in de stront zette, 't zen nie alt oew vriende die oe ùit de stront haole..., mar ès ge in de stront zit, moete nie te hard piepe!

't Winterkoninkje

Het was al vroeg in december winter en erg koud geworden. Het vroom al weken lang dat het kraakte en er lag sneeuw. Eerdaags was het Kerstmis en dat zou een heel witte worden.

Een winterkoninkje zat in de bosjes en had al in geen dagen meer iets te eten gehad en nou zat het eigenlijk gewoon op zijn dood te wachten.

Met zijn laatste krachten vloog het de bosjes uit en viel doodmoe in de hoefslag tussen een paar karresporen en daar bleef het bijna levenloos zitten.

Het zat er goed en wel, toen er opeens een paard aangestapt kwam met een wagen erachter. Zo'n paard met bellen aan zijn tuig dat het klonk als een klok. Het gerinkel werd steeds duidelijker...

'Zo,' dacht het vogeltje, 'dat zal dan het laatste zijn en het verwachtte elk moment doodgetrapt te worden. Maar het paard stapte mooi over het vogeltje heen en er gebeurde niks. Nou niks..., niet wat het winterkoninkje verwachtte. Het paard was net ergens mee bezig en er vielen grote paardedrollen en een ervan viel precies op het winterkoninkje. Het vogeltje werd warm, leefde op en begon te piepen en had het dat nou maar niet gedaan, want een eindje verder zat een kat in de sloot. Die hoorde het vogeltje, kwam er op af, pakte het en vrat het op.

Einde verhaal..., maar er zit een moraal aan dit verhaal:

Het zijn niet altijd je vijanden die je in de stront zetten, het zijn niet altijd je vrienden die je uit de stront halen, maar als je in de stront zit, moet je niet te hard piepen!

Kèstrapport

Tege d'n ted dè de kèstrapporte geschreve gòn worre, gi Bèrtje 's heure bij de mister of die swelle gèire kiep gehad ha mi de Kèrsmis. Ge moet dè nie mee ùit wille legge ès umkooperéj. Nee, zoiets gebeurt irder um de mister te pleziere. De mister hi 'ne groote nest jong worvur ie alleen al 'n schooltje zó kunne drèije en hij hi de vraog van Bèrtjes vlot beantwoord: 'Ja, kip met Kerst, dat zou zeer welkom zijn.'

't Wordt Kèrsmis en Bèrtje kreg 'n heel kaoi rapport. D'r is gin sprake mer van kiep.

Nò de vekansie mag Bèrtje nò school 't bord ùitveege en de mister kan 't nie laote de jonge te herinnere òn z'n belofte.

Bèrtje kekt uurst 'n bietje glaozig en zi dan: 'Mar mister, die hen is nog goewd beeter geworre!'

Schraole Kèrst

't Gong d'r nie breed. Ze ha'n mi veul moeite 'n kèrst-bumke bemachtigd en toen waar eigelek alles op. Toen ha'n ze d'r vier kwartjes ingehange. Dan ha'n ze teminste krèk nog unne piek!

Kerstrapport

*T*egen de tijd dat de kerstrapporten geschreven gaan worden, informeert Bertje bij de meester of die 'somwijlen' graag kip gehad had met de Kerstmis. Men moet dat niet meteen uit willen leggen als 'omkooprij'. Nee, zoiets gebeurt eerder om de meester mild te stemmen. De meester heeft een grote nest kinderen waarvoor hij alleen al een schooltje zou kunnen draaien en hij heeft de vraag van Bert vlot beantwoord: 'Ja, kip met Kerst, dat zou zeer welkom zijn.'

Het wordt Kerst en Bertje krijgt een zeer slecht rapport. Er is geen sprake meer van kip.

Na de vakantie mag Bertje na vieren het bord uitvegen en de meester kan het niet laten de jongen te herinneren aan zijn belofte.

Bertje kijkt eerst wat glazig en zegt dan: 'Maar meester, die hen is nog goed beter geworden!'

Schrاله Kerst

*H*et ging hun niet breed. Ze hadden met moeite een kerstboompje bemachtigd en toen was eigenlijk alles op. Toen hadden ze er nog vier kwartjes ingehangen. Dan hadden ze tenminste net nog een piek!

Verkluund

'n Week nò de lesten elfstedetocht kwame d'r 'n por Bèlze op de schòtse òngelkluund in Ballekum.

Zèllie ha'n d'r èige 'n bietje vergist en waren op zuuk nor Bartlehiem.

Verdóld

*W*ak vur Kèrsmis stòn d'r 'n por van 't Leeger des Heils op de mèrt in D'n Bosch te zingen en te kollekteere. 'n Boerke, krèk van de veemèrt afkomstig, vreugt worrum zèllie zó'n arige pakken ònhebbe. 't Antwoord kùmt vlot: 'Wij zijn soldaten van God de Heer in de hemel.' 't Boerke hòlt z'n schaauwers op en zi nuchter: 'Dan zedde gullie vanaovend wèl gruwelik wijd van huis, is nie!'

Verklund

Een week na de laatste elfstedentocht kwamen er een paar Belgen op de schaatsen aangeklund in Berlicum.

Zij hadden zich een beetje vergist en waren op zoek naar Bartlehiem.

Verdwaald

*V*lak voor Kerstmis staan er enkele leden van het Leger des Heils op de markt in Den Bosch te zingen en te collecteren. Een boertje, van de veemarkt afkomstig, vraagt waarom zij zulke vreemde kostuums aanhebben. Het antwoord luidt prompt: 'Wij zijn soldaten van God de Heer in de hemel.' Het boertje haalt zijn schouders op en reageert nuchter: 'Dan zijn jullie vanavond wel erg ver van huis, nietwaar!'

Licht en groen in de donkere dagen rond Kerstmis

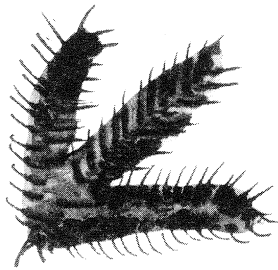
(Geschreven voor de Amigoe op Curaçao.)

*A*ls hier in Nederland de regenvlagen en stormwinden de kale bomen geselen, kruipen de mensen bij de kachel en zoeken ze warmte en gezelligheid. Wanneer de dagen korter en donker worden en de nachten lengen, krijgt het volk behoefte aan licht. Zo is de gangbare verklaring voor de drang om de kerstboom op te tuigen met schitterende en lichtgevende versieringen.

In de doodse somberheid van het late najaar zoeken wij vrolijke en verlevendige zaken en gelukkig zijn er dan de hoogtijdagen van de wintermaand die gekerstende vormen zijn van het oerfeest van de winterzonnewende.

Als de velden en gewassen moe zijn van het geven, heeft men juist behoefte aan groen in huis; hoe doodser het winterseizoen, hoe groter de behoefte aan leven. Daarbij komen ons vanouds de winterharde 'evergreens' goed van pas. Hulst, klimop, spar en den zijn in West-Europa wel de bekendste. Aan die gewassen zijn vaak ook liederen gewijd. (We laten nu even de moderne kerstroos en opgefokte bolbloemigen buiten beschouwing omdat die er 'van nature' niet bijhoren.)

Bomen hebben altijd al een belangrijke rol gespeeld in ons volksgeloof. Volgens de oude IJslandse Edda's stamt de mens af van de olm. Uit de bijbel kennen we de boom van kennis van goed en kwaad en onze Germaanse voorouders vereerden de heilige eik en kenden beschermboomen, waartoe onder meer de linde en de vlier behoorden. Waarschijnlijk komt de kerstboom voort uit die Germaanse boomverering en toch is die verering in onze naaste omgeving nog maar een halve eeuw oud. Vroeger zette men in het katholieke Brabant een kerststal; een kerstboom werd beschouwd als protestants.

Voor na 1950 doet bij ons de versierde kerstboom opgang.

Kerstballen worden algemeen gezien als levenvernieuwende symbolen; kerstverlichting zou afwerend zijn tegen kwade geesten; vuur was immers heilig.

In de ons omringende landen was de kerstboom al langer bekend, getuige het wereldvermaarde eeuwenoude lied 'O Tannenbaum', dat de Engelse variant 'Oh Christmas-tree' kent.

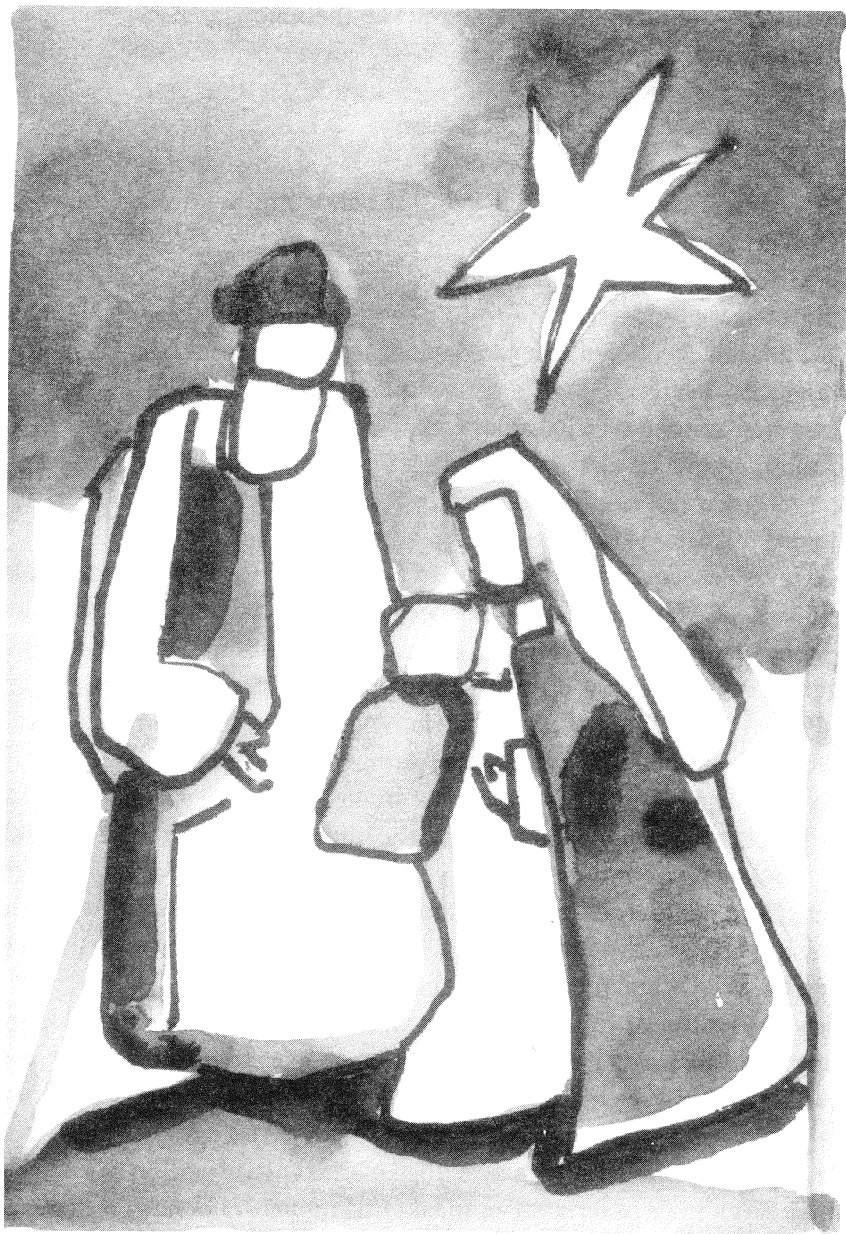
Voor kleinere groenversiering wordt bij ons naast dennegroen vaak de vruchtdragende hulst (*Ilex aquifolium*) gebruikt; de rode bessen en het stekelblad zouden symbolen zijn van de doornenkroon, maar belangrijk is hier natuurlijk dat het leerachtige blad de winter doorstaat.

De Engelsen kennen de Christmas carol 'The holly and the ivy' (de hulst en de klimop) en met de laatste (de *Hedera Helix*) hebben we weer een belangrijke 'evergreen' die het in moderne kerststukjes goed doet. Deze plant is bij ons in de kerstfunctie van betrekkelijk recente datum.

Dan is er de beroemde 'mistletoe' die in het Nederlands eigenlijk maretak of vogellijm heet. Merkwaardig is het Engelse gebruik dat onder deze opgehangen kerstversiering een meisje gekust mag worden. De Nederlandse benaming maretak duidt op betovering of onheil; een mare is immers een gerucht, een jobstijding of nachtmerrie. Vogellijm is een naam die ontstaan is uit de bijzondere wijze van voortplanting: de vogel eet de kleverige witte bes en veegt zijn plakkerige snavel schoon aan de takken van een boom, daarbij de bast beschadigend, zodat een zaadje uit het kleefsap zich kan nestelen en ontwikkelen, want deze plant is een halfparasiet die woekert op allerlei bomen. Geen wonder dat deze plant met zijn voor de mens giftige bessen, die in het Latijn *Viscum album* heet, een grote rol heeft gespeeld in de mythologie van Grieken, Romeinen en Germanen.

Zij was de toverroede van Persephone; zij leverde de pijl waarmee Baldur de Schone werd gedood. De oude Scandinaviërs noemden dit gewas 'alheil', omdat het gebruikt werd voor de genezing van velerlei kwalen en vijandige vetes werden uitgesproken onder deze 'plant van de vrede'.

De druïde sneed bij de Galliërs de heilige plant al uit de bomen met een gouden sikkel (en in de Asterix-strips maakt hij er toverdrank mee.) Maar, zoals

gezegd, is 'mistletoe' in veel Engelstalige landen 'the kissing bough'. Misschien gaat dat kussen terug op het Scandinavische verzoeningsgebruik dat ook onder deze 'vredesplant' plaatsvond. In elk geval is het gebruik in Engeland al eeuwenoud en al begint het sinds de Victoriaanse tijd wat te verwateren, toch is het er hier en daar nog steeds. Een dubbele krans van groen, versierd met papieren rozen, rode appeltjes, snoepjes en kaarsjes hing vanouds midden in de Engelse hal. Uit het midden van de gekruiste krans hing de 'mistletoe' en dat was dus de 'kustak'.

Rozemarijn heeft eveneens een speciale band met kerstmis. Er bestaat een legende waarin verteld wordt dat de Heilige Familie op de vlucht naar Egypte, stilhield op een heuvelrug om te rusten. Daar was een stroompje waarin Maria de luiers waste. Ze spreidde de doeken uit op een rozemarijnstruikje om ze te laten drogen in de zon. Voor deze nederige dienst werd de plant later 'rozemarijn' genoemd en God gaf de bloempjes de kleur van het kleed van Maria: hemels blauw. Volgens deze middeleeuwse legende brengt rozemarijn, die als versiering voor het kerstaltaar gediend heeft, zegen en bescherming tegen boze geesten.

Er bestaat bovendien een legende omtrent de heilige doorn. De doornstruik zou gegroeid zijn uit de staf van Jozef van Arimathea, die lang geleden in Britannïë gepredikt zou hebben. In Glastonbury plantte hij zijn doornhouten staf in de grond en rustte er uit. Op die plek begon de staf te wortelen en te groeien en sindsdien bloeit hij elk jaar op 5 januari. Maar de puriteinen waren niet erg ingenomen met dit gegeven en zij vernietigden de doornstruik in Glastonbury. Gelukkig waren er tevoren stekjes gered en op andere plaatsen geplant. Enkele daarvan zouden vandaag de dag nog in leven zijn. Een ervan kan men nog altijd vinden tussen de ruïnes van de Abdij van Glastonbury. Verscheidene keren is er gemeld dat deze hagedoorn precies om middernacht op 5 januari gebloeid zou hebben.

'Deck the halls with boughs of holly, lalalalala, lalalala.

'Tis the season to be jolly...!' zo zingen de Engelsen, evenals 'Here we come a-caroling, among the leaves so green...'

Dat laatste lied besluit toepasselijk met: 'And God bless you and send you a happy New Year.'

'ne Goeie Kèrsmis

(Geschreve en verteld vur Umroep Brabant N.O.)

*H*edde m'n versiering gezien? Schòn wor. Ik heb dees jaor ok zónne schònnen hulst in d'n hof dè'k bekant gin kèrstgruun heb hoeve koope. Enkelt wè mos en 'n bietje kunstsneuw. Die engelehaor die ha'k nog van 't vurgend jaor en ge zul 't nie geleuve, mar dè engelehaor van ons, dè's ècht! Nee, nie van èchte engele, mar wèl van èchte minse die mischien nog oit engel kunne worre...

Ik ben toch goewd in kèrstfeer gekomme deze keer. Ik drèij hier bekant d'n òllingen dag diejen Brabantse Kèrst-CD van Sjèf van Schale. Jonge, daor stòn schòn èige liedjes op! Ze zen d'r bekant gelijk bij ok: Thieu Sijbers, Arie van Roozendaal, Peter Aarts, Ger Coppens, Linnegoewd, de Platte Ribbe, Huub van Eijnthove, Smidje Verhole, Wout van Venrooij, Wil Jonkers en Peter Haans! En dè is me toch plezierrig! Ik heb hier al verschèije klante in de stoewl gehad die nie stil kunne blééve zitte ès ze die liekes heure. Ja en nou he'k dus m'n ittelazie ok mar wir op de geschenkentoer ingericht, hoewèl ik dè nie ècht van harte doe. Kik, ik, aauwverwetst ès ik ben, véén nog dè b'ons de kedookes gebrocht moete worre dur Suntereklaos en Zwarte Piet en nie dur de kèrstman. Mar ik moet mi d'n ted mee, zi ons vrouw. Ge he't nou immòl klante die mi Kèrsmis suupries doen haauwe, zunt zat. En umdùrrum he'k dus toch spissjaal geschenke vanweges d'n ted van 't jaor. Ok al blééf ik dè kèrstgeschenkegedoe iets Engels vééne dè hier nie thuis hurt. Wij he'n toch ginne kèrstman op 'n sleej vur ons klèin manne! Nee, b'ons moet Suntreklaos op z'ne schimmel 't dak op um z'n kedookes af te geeve.

Wè zegde gij? Vierde gullie 't allebèij vort? 't Kan nie op! Witte al wè ge wilt hebben ok vur de kèrstdaag?

Knéént of kalkoen zeker?

Een goede Kerstmis

*H*ebt u mijn versiering gezien? Mooi hé. Ik heb dit jaar ook zo'n mooie hulst in de hof dat ik bijna geen kerstgroen heb hoeven kopen. Alleen maar wat mos en een beetje kunstsneeuw. Die engelharen die had ik nog van het vorige jaar en u zult het niet geloven, maar dat engelhaar van ons, da's echt! Nee, niet van echte engelen, maar wel van echte mensen die misschien nog ooit engel kunnen worden...

Ik ben toch goed in de kerstsfeer gekomen deze keer. Ik draai hier bijna de hele dag die Brabantse Kerst-CD van Sjef van Schalen. Jongen, daar staan mooie eigen liedjes op! Ze zijn er bijna allemaal bij ook: Thieu Sijbers, Arie van Roozendaal, Peter Aarts, Ger Coppens, Linnegoewd, de Platte Ribbe, Huub van Eijnhove, Smidje Verholen, Wout van Venrooij, Wil Jonkers en Peter Haans! En dat is me toch plezierig! Ik heb hier al verscheidene klanten in de stoel gehad die niet stil kunnen blijven zitten als ze die liedjes horen. Ja en nou heb ik dus mijn etalage ook maar weer op de geschenkontoer ingericht, hoewel ik dat niet echt van harte doe. Kijk, ik, ouderwets als ik ben, vind nog dat bij ons de cadeautjes gebracht moeten worden door Sinterklaas en Zwarte Piet en niet door de kerstman. Maar ik moet met de tijd mee, zegt ons vrouw. Je hebt nou eenmaal klanten die met Kerstmis surprise houden, jammer genoeg. En daarom heb ik dus toch speciale geschenken vanwege de tijd van het jaar. Ook al blijf ik dat kerstgeschenkgedoe iets Engels vinden dat hier niet thuis hoort. Wij hebben toch geen kerstman op een slee voor onze kinderen! Nee, bij ons moet Sinterklaas op zijn schimmel het dak op om zijn geschenken af te geven.

Wat zegt u? Vieren jullie het voortaan allebei? Het kan niet op! Weet u al wat u wilt hebben ook voor de kerstdagen?

Nee, wè dan? Oo, dieje schònne CD!

Ja, mar die verkoop ik nou wir krèk nie, mar ik weet oe wèl te vertelle wor ge die haole kunt. Daor zulde trouws gin spijt van kréége.

Allee, ik wens oe 'n por goei kèrstdaag!

Dree de Kapper.

Bekantige kèrstkiendjes

*H*eddet al geheurd? D'r zate drie jong vòdders-in-wor- ding te waachte op de kraomafdeeling in 't ziekenhuis: unne mister, unne kapper en unne landbouwer, 'n boerke dus.

Uurst ha'n ze allemòl nog gehoopt op 'n ècht kèrstkiendje, mar dè zaat 'r toch nie in. Daags vur Kèrsmis ùitgeteld...

Vur alle drie waar 't waachten op d'n uurste en dùrrum ware ze heel zinnouw- èchtig. Ze ha'n grust bij de bevalling bij meuge zen, stèrker nog: ze moesse d'r eigelek bij zen, mar ze dùrfde nie, de hèlde, ze zate te zweete op de gang en mekare mi zuchte te ondersteune.

'De vòdderkes zate te waa-aa-aachte, ze zaten op wacht op de gang' probeerde de kapper de spanning te breeke, mar z'n maote kossen 't mar matig warde- ere.

D'r floepte 'n lèmpke òn bove 'n deur. 'De stèr van Betteljem,' docht de mister efkes, mar hij zin niks.

Zoo zate die drie bij mekare te waachte en te steune.

Eindelek wier d'n uurste, de mister, 'weggeroepe dur 'n mollige verpleegster. 'n Bietje te zwaor vur unnen bódschappenden engel, docht 't boerke.

Efkes nòdderhand kwaam de mister glorièrend trug: 'Unne zoon van aacht pond en 'n pienter kùpke!'

Konijn of kalkoen zeker?

Nee, wat dan? Oo, dieje mooie CD!

Ja, maar die verkoop ik nou weer net niet, maar ik weet u wel te vertellen waar u die halen kunt. Daar zult u trouwens geen spijt van krijgen.

Allee, ik wens u een paar goede kerstdagen!

Dree de Kapper.

Bijna-kerstkindjes

*H*eb je het al gehoord? Er zaten drie jonge vaders-in-
wording te wachten op de kraamafdeling in het ziekenhuis: een onderwijzer,
een kapper en een landbouwer, een boertje dus.

Eerst hadden ze allemaal nog gehoopt op een echt kerstkindje, maar dat zat er toch niet in. Daags voor Kerstmis uitgeteld...

Voor alle drie was het wachten op de eerste en daarom waren ze heel zenuw-
achtig. Ze hadden gerust bij de bevalling aanwezig mogen zijn, sterker nog:
ze moesten er eigenlijk bij zijn, maar ze durfden niet, de helden. Ze zaten te
zweten op de gang en elkaar met zuchten te ondersteunen.

'De vaderkes zate te waa-aa-achte, ze zaten op wacht op de gang' probeerde
de kapper de spanning te breken, maar zijn maten konden het maar matig
waarderen.

Er floepte een lampje aan boven een deur. 'De ster van Bethlehem,' dacht de
schoolmeester even, maar hij zei niks.

Zo zaten die drie bij elkaar te wachten en te zuchten.

Eindelijk werd de eerste, de meester, weggeroepen door een mollige verpleeg-
ster. Een beetje te zwaar voor een boodschappende engel, dacht het boertje.

Even later kwam de meester gloriërend terug: 'Een zoon van acht pond en
een pienter kopje!'

'Nou p'rficiat,' zinne de aander, 'ès wij 't 'r ok mar zó goewd afbrenge...'

'Jawèl,' zin de mister, 'dè kùmt wèl goewd' en ie blief bij z'n lotgenote zitte, want hij wó z'n maote nie in de steek laote en hij wó ok gewoon d'n afloop wèl 's wete.

Toen wier de kapper dur de verpleegster gehòld en die kwaam al gaauwèchtig opgelucht trug, want hij ha 'n dochter van zeuve pond 'en schòn haor al!' 'P'rficiat!' zinne de aander twee.

't Duurde nogal òn vur de zuster 't boerke kwaam haole, mar eindelek waar 't dan toch zó wijd. Hij sloefte op z'n klumpkes mee en toen ie trugkwaam, kiek ie zoomar evenaf. De aander moesse netuurlek d'n ùitslag wete en vroeuge hoe 't 'r mi gesteld waar.

'Nou,' zin 't boerke, 'ok goewd.'

'Ok goewd? Wè is ok goewd?' vroeug de mister.

'n Dochter van drie pond...'

Nou, dè vond de kapper toch mar minnekes en de mister ok.

'Ha,' zin 't boerke, 'wij zen tegeworrig al vort bléj ès we 't gewicht van 't zaod trughebbe!'

Toen zen ze mi d'ren drieje nor 'n kaffeeke gegaon um 'r innen te vatte op hulleje klèine. Van ieders inne en ze vuulde d'r èigen al gaauw ès drie kunninge zó rijk. Zoo wier al mee 't scheel 'r af gedronke.

'Een vurdeel is d'r,' zin de mister, die alted op de klèintjes lette: 'Op ons gebortekartje hoof nou mar 55 cènte, want wij valle onder de kèrstpost.'

Nòdè d'r afgereekend waar, wenste ze mekare nog unne goeie Kèrsmis, plezierige daag en veul geluk mi de klèine.

'Nou proficiat,' zeiden de anderen, 'als wij het er ook maar zo goed afbrengen...'

'Jawel,' zei de meester, 'dat komt wel goed' en ie bleef bij zijn lotgenoten zitten, want hij wou zijn maten niet in de steek laten en hij wilde ook gewoon de afloop wel eens weten.

Toen werd de kapper door de verpleegster gehaald en die kwam al vlug opgelucht terug, want hij had een dochter van zeven pond 'en mooie haren al!'

'Proficiat!' zeiden de andere twee.

Het duurde nogal een tijdje voor de zuster het boertje kwam halen, maar eindelijk was het dan toch zo ver. Hij slofte op zijn klompjes mee en toen ie terugkwam, keek hij zomaar onbewogen. De anderen moesten natuurlijk de uitslag weten en vroegen hoe het ermee gesteld was.

'Nou,' zei het boertje, 'ook goed.'

'Ook goed? Wat is ook goed?' vroeg de meester.

'Een dochter van drie pond...'

Nou, dat vond de kapper toch maar minnetjes en de meester ook.

'Ha,' zei het boertje, 'wij zijn tegenwoordig al voortaan blij als we het gewicht van het zaad terughebben!'

Toen zijn ze met z'n drieën naar een cafeetje gegaan om er een te nemen op hun baby. Van ieder een en ze voelden zich al gauw als drie koningen zo rijk. Zo werd al meteen het scheel eraf gedronken.*

'Een voordeel is er,' zei de meester, die altijd op de kleintjes lette: 'Op onze geboortekaartjes hoeft nou maar 55 cent, want wij vallen onder de kerstpost.' Nadat er afgerekend was, wensten ze elkaar nog een goede Kerstmis, plezierige dagen en veel geluk met de baby.

*'Het scheel afdrinken' betekent dat men een borrel drinkt op de gezondheid van de baby.

't Sprookje van 't kèrstbumke

D'r ston 'n kèrstbumke mi kaol nòlde heel ontevreje te kreune en te knaorze in de wend. 't Von dè't dur de bèrken in de buurt en de èike mi de nèk òngekeke wier en stiekem wenste-n-'t z'n èige blaojer van goud. En toen op 'ne naacht gebeurde d'r iets vremds; terwijl 't bumke sliep, gong 'r 'ne lichte schok dur z'ne stam en 't ston efkes te rèire op z'n wortels. Toen de uurste zonnestraole vanaachter d'n horizon kwame, ston 't bumke schenbaar in vuur en vlam. 't Ha gaauwe blaojkes gekrege!

Mar dè duurde nie lang, want Toon Sléép kwaam langs mi z'ne schereslieperskreuge en toen hij die schitterende blaojkes van blink zaag, viet ie z'n kniep en snie ze allemòl af.

Daor ston ons èrm ontevreje mastebumke, hillemlòl kaol te rille en te trure. 'Ha'k mar blaojkes van glas gewenst,' zin 't, mar ja, d'n hak zit aachter, wor. Nò wè gejangk viel 't van verdriet in slaop.

't Wier al vruug wer wakker van 'n arig rinkelend geluid en toen 't slaoperig ùit z'n jankeugskes kiek, zaag 't dè al z'n tèkskes ware bezet mi blaojkes van glas! 't Bumke waar de kunning te rijk. 't Waar zó gruts op z'n schòn glaozere blaojer!

Mar nog dieje zèlfden dag begos 't hard te wèije en de blaojer sloege tege mekare en lagen al gaauw in gruzelemente op de grond. Daar ston 't kaol bumke wer en jankte van ellènde. 'Ik, stomme rotboom. Ha'k mar gewoon groote gruun malse blaojer gevraagd!' zuchtte-n-'t mastespèllebumke en viel snoffend in slaop.

Toen 't de mèirge daarop wakker wier, verschoot 't wèl efkes. 't Ha dieje naacht prachtige groote gruun blaojer gekrege. Mar ok dè duurde nie lang; daor kwaam 'n gèit òn mi d'r jong en die begonne van de malse blaojer te freete. Ze frate d'r bükkskes dik en ons bumke wier wer hillemlòl kaol en 't waar al zó kaauw.

Het kerstboomsprookje

*E*r stond een denneboompje met kale naalden heel ontevreden te kreunen in de wind. Het vond dat het door de omringende berken en eiken met de nek aangekeken werd en in stilte wenste het zich bladeren van goud. En toen op een nacht gebeurde er iets vreemds; terwijl het sliep, ging er een lichte schok door zijn stammetje en het stond even te rillen op zijn wortels. Toen de eerste zonnestralen vanachter de horizon kwamen, stond het boompje schijnbaar in vuur en vlam. Het had gouden blaadjes!

Maar dat duurde niet lang, want Toon Slijp kwam langs met zijn schareslieperskar en toen hij die schitterende blaadjes zag, nam hij zijn mes en sneed ze allemaal af. Daar stond ons arm ontevreden masteboompje helemaal kaal te rillen en te jammeren. 'Had ik maar blaadjes van glas gewenst,' zei het, maar ja, berouw komt na de zonde, nietwaar. Na wat gehuil viel het van verdriet in slaap.

Het werd al vroeg wakker van een merkwaardig rinkelend geluid en toen het slaperig uit zijn huiloogjes keek, zag het dat al zijn takjes waren bezet met blaadjes van glas! Het boompje was de koning te rijk. Het was zo trots op zijn mooie glazen blaadjes!

Maar nog diezelfde dag begon het hard te waaien en de blaadjes sloegen tegen elkaar en lagen al gauw in gruzelementen op de grond. Daar stond het arme kale boompje weer en hilde van ellende. 'Ik, stomme rotboom. Had ik maar gewoon grote groene malse bladeren gewenst!' treurde het denneboompje en sluimerde snikkend in.

Toen het de ochtend daarop wakker werd, schrok het wel even, want het had die nacht prachtig groene bladeren gekregen. Ook dat duurde echter niet lang; daar kwam een geit aan met haar jongen en ze begonnen van de malse bladeren te eten. Ze aten hun buikjes dik en ons boompje werd weer helemaal kaal en het was al zo koud.

'Och, ongeluksboom die ik ben,' klaagde 't masje, 'ha'k toch gewoon m'n aauw goei mastespèlle gehaauwe, dè waar toch 't beste van gelijk in de winter!' Mar ja, d'n hak zit achter...

Daor ston ons bumke te schibbele en 't viel in 'nen diepen duisteren droom. 's Mèiresvruug wier 't wakker en vuulde z'n èige zó arig. 't Keek efkes slaoperig rond en zaag toen mee dè't wer nòlde ha krèk ès vruger. Ons spèllebumke waar zó tevreje en blééj dè't laachde en giechelde dè't 'n lust waar. En umdè't zó'n vrolek en tevreje bumke waar, wier 't ùitgekoze um in de kerk bij de stal te staon um te getùige van 't fist van vrede op aarde.

D'r kwamen alterande versieringe òn de takke te hange en 't mastebumke glorieerde! 't Vuulde z'n èige de schönsten boom van hel de wirreld en alleman die 't zaag waar 't erover ins dè d'r nog noit zo'n prachtig kèrstbumke bij de stal in de kerk gestaon ha.

Plezier geeve en dè nog wèl mi de Kèrsemis, dè waar toch wèl 't allerhogste wè 'nen boom oit kos bereike, docht 't bumke en 't schudde z'n nòlde efkes van blijchap.

De Kèrststal van Ballekum

't *Is* al héél, héél lang geleje, bekant al tweeduzend jaor! Tis zo lang geleje dè de minse de jørre nog nie ins dinne telle! Toen beston Ballekum al, mar 't waar d'r netuurlek veul anders ès nou. D'r wònde vurral hèrders en d'r waar veul hèij. D'r ware hier toen meer schaop ès minse. Nou is't krèk andersum. In diejen ted waar hier ok nog gin kunnegin of minister-prizzident d'n bòs. Nee, wij ha'n unne keizer! Mar 't waar d'r wèl inne die van wijdweg kwaam, van Rome! En dieje keizer ha nou ùitgemakt dè alleman trug moes nor de plòts wortie geborre waar, want daor stonne ummers de kompjoeters worrin al de name van de borelinge opgeslage ware. Daor moesse de minse dus allemòl nor trug vur de kontrole. Dan kos de keizer nòdderhand krèk zien hoeveul onderdane dèttie ha.

Zoo waar d'r 'n jong stelleke, Maria en Jozef, die vort in Noviomagum wònde mar die dus eigelek bèij van Ballekum kwame. Ze ware daor blééve hange

'Och, ongeluksboom dat ik ben,' klaagde het mastje, 'had ik toch gewoon mijn oude goede naalden gehouden, dat was toch het beste van allemaal in de winter!' maar ja, berouw komt na de zonde. Daar stond ons boompje te beven en het viel in een diepe duistere droom.

's Morgensvroeg werd het met eigenaardige gevoelens wakker, want het zag ogenblikkelijk dat het weer naalden had net als vroeger. Ons boompje was zo tevreden en blij dat het lachte en giechelde dat het een lust was.

En omdat het zo'n vrolijk en tevreden boomke was, werd het uitgekozen om in de kerk bij de stal te staan om te getuigen van het feest van vrede op aarde. Er kwamen allerlei versierselen aan de takken te hangen en het denneboompje glorieerde! Het voelde zich de schoonste boom van heel de wereld en iedereen die het zag was het erover eens dat er nog nooit zo'n prachtig kerstboompje bij de stal in de kerk gestaan had.

Plezier brengen en dat nog wel met Kerstmis, dat was toch wel het allerhoogste wat een boom ooit kon bereiken, dacht het boompje en het schudde even zijn naalden van blijdschap.

De Kerststal van Berlicum

*H*et is al héél, héél lang geleden, al bijna duizend jaar! Het is zo lang geleden dat de mensen de jaren nog niet eens telden! Toen bestond 'Ballekum' al, maar het was natuurlijk veel anders dan nou. Er woonden vooral herders en er was veel heide. Er waren hier toen meer schapen dan mensen. Nu is dat net andersom. In die tijd was hier ook nog geen koningin of minister-president de baas. Nee, wij hadden een keizer! Maar het was er wel een die van verweg kwam; van Rome! En die keizer had nou besloten dat iedereen terug moest naar de plaats waar hij geboren was, want daar stonden immers de computers waarin alle namen van de borelingen opgeslagen waren. Daar moesten de mensen dus allemaal naar terug om zich opnieuw in te laten 'putten'. Dan kon de keizer naderhand zien hoeveel onderdanen hij wel had.

Zo was er een jong paartje, Maria en Jozef, die voortaan in Noviomagum woonden, maar die dus allebei van Berlicum kwamen. Ze waren daar blijven

nòdè ze daor gestudeerd ha'n òn de universiteit, ziede. Maria ha de spinazie-akademie afgemaakt en Jozef ha mi goei gevolg 't eksame hout- en spijkerkude afgeleed. Hij waar zó goewd dèttie daor zèlf 'n timmerwinkelke waar begonne. En nou moesse die twee òlling te voewt nor hullie geborteplòts. Ja, te voewt, want d'r ware nog gin treinen of busse of auto's of fietse of niks. Van Noviomagum nor Ballekum - al die aauw plòtse ùit de Romeinse ted kunde kenne òn dè stèrtje '-um'.

't Waar me 'n èind en 't waren ok allemòl nog zó'n kaoui weeg in die daag ok! Ammel karrespore. En 't èrgste van gelijk waar nog wèl dè't winter waar en akkrementies kaauw. Zó kaauw dè de pook overal stijf òn de kachel hong.

'Wè'n arige kuurre hi dieje keizer toch vèil,' zin Jozef, mar hij hòlde z'nen ezal van stal. Die hiete Jèntje en kiek zoomar zoer, want hij wies dèttie Maria's moes drage, want geleuf nou èsteblijf toch nie dè ezels stom zen, hé, integendeel! 'Dè waar gèk,' vond d'n ezal: hij ha zó goewd gezien dè Maria nogal zwaor waar, mar toch liek ze heel licht. Zódoende wies dieje slimmen ezal al mee dèttie 'n heel bezunder vrachje droeg. Eigelek waar dè al 'n klèin wonderke, dè Maria die zó zwaor waar toch bekant niks woog op diejen ezelsrug. Zoo kwame ze al gaauw bij Ceuclum (Cuyk) en daor dinne ze de Romeinse brug over. 't Waar ostewend, 't vroer dè't krakte en d'r viel sneuw. 't Waar wijd en kaauw en ze wiere zó muug... en 't èrgste waar dè't zuutjesòn al aovend begon te worre. Jozef waar bang dèttie 't gemintehuis nie zo haole vur d'n aovend. Hij wies ok nie dè daor toen ok al nò de middeg alles dicht waar en dè d'r dan hille mòl nie mer gewerkt worde. Mar dè waar z'n zùrg nou nie; hij moes make dèttie vur d'n aovend onderdak vond. Hij kwaam over Vinkelum en 't Laor-um dist op in. Daor lage hier en daor hèrders in 't vèld, want in diejen ted leefde de minse hier nog veul buite en dè's wèl gezond. En ge moet wete dè d'r in diejen ted nog wolve zate die de schaop snaachs weg kwame haole. Jozef kos mi zen Maria in dezen toestand toch nie bij die raow hèrders gòn ligge, dè begrepte.

't Waar al laot, want hij mènde dèttie de klok van de Ballekumse kerk krèk nege kirres ha heure slaon. Ze kwame onderweges enkelde minse tege mi tasse vol worstebreujkes, krintemik en tulbaand mi witte basterdsuiker, krèk of ie besneuwd waar, en ze ha'n ok kèrstkransjes en engelkes van sjeklade. 't

hangen nadat ze daar gestudeerd hadden aan de universiteit. Maria had huis-houdkunde gedaan en Jozef had met goed gevolg het examen hout- en spijkerkunde afgelegd. Hij was zo goed dat ie daar zelf een timmerwinkel had opgestart. En nu moesten die twee helemaal te voet naar hun geboorteplaats. Ja, te voet, want er waren nog geen treinen of bussen of auto's of fietsen of niks. Van Noviomagum naar Berlicum - al die oude plaatsen uit de Romeinse tijd kun je kennen aan dat staartje '-um'.

Het was me een eind en het waren ook allemaal nog zo'n slechte wegen in die dagen, enkel karresporen! En het ergste van allemaal was nog wel dat het winter was en heel erg koud! Zo koud dat de pook overal stijf aan de kachel hing.

'Wat een vreemde kuren heeft die keizer toch,' zei Jozef, maar hij haalde zijn ezels van stal. Die heette Jantje en keek zomaar zuur, want hij wist dat ie Maria moest dragen, want geloof nu toch asjeblijf niet dat ezels dom zijn, hé, integendeel! 'Het was gek,' vond de ezels: hij had zo goed gezien dat Maria nogal zwaar was, maar toch leek ze heel licht. Zodoende wist die slimme ezels al meteen dat ie een heel bijzonder vrachtje droeg. Eigenlijk was dat al een klein wondertje, dat Maria die duidelijk in verwachting was toch bijna niks woog op die ezelsrug. Zo kwamen ze al gauw bij Ceuclum (Cuyk) en daar gingen ze de Romeinse brug over. Er stond een straffe oostenwind en het vroom dat het kraakte en er viel sneeuw. Het was ver en koud en ze werden zo moe... en het ergste was dat het zoetjesaan al avond begon te worden. Jozef was bang dat ie het gemeentehuis niet zou halen voor de avond. Hij wist niet dat daar toen ook al na de middag alles dicht was en dat er dan helemaal niet meer gewerkt werd. Maar dat was zijn zorg nou niet; hij moest maken dat ie voor de avond onderdak vond. Hij kwam over Vinkel-um en het Laar-um deze kant op. Daar lagen hier en daar herders in het veld, want in die tijd leefden de mensen hier nog veel buiten en dat is wel gezond. En je moet weten dat er in die dagen nog wolven zaten die de schapen 's nachts kwamen stelen. Jozef kon met zijn Maria in deze toestand toch niet bij die ruige herders gaan liggen, dat begrijp je.

Het was al laat, want hij meende dat ie de klok van de Berlicumse kerk net negen keer had horen slaan. Ze kwamen onderweg enkele mensen tegen met tassen vol worstebroodjes, krentenmik en tulband met witte basterdsuiker, precies of ie besneeuwd was, en ze hadden ook kerstkransjes en engeltjes van chocolade.

Waar zeker winkelaovend geweest in Ballekum. 't Viel Jozefe op dè die minse zó mi d'r èige bezig ware dè ze Maria's en hum amper zage. Ze ha'n netuurlek ok wèl zat òn d'r èige, want ge moet nie vergeete dè't mi die vol tasse gin klèinighèid waar um oew èige overèind te haauwe. 't Waar ummers nog harstikke glattig geworren ok nog en de geminte ha daor aachteraf wir hillemol nie gestrooid. 't Begon nog harder te sneuwe; ge zaagt gin haand vur ooge mer. Oe, ès ze nou mar gaauw 'n plòts kosse vééne um 'n bietje te slaope. Maria waar hard toe òn rust en Jèntje d'n ezel ok. Dürum vroewg Jozef bij de uurste hèrbèrg um 'n kamer. De wèrreme wallem sloeg hullie tege, mar 't waar nie meugelek, zin de kastelein. Alles waar bezet. Dürum dinne ze mar Ballekum op. Onderweges perbeerde Jozef 't nog 's bij Miet Schouten, mar daor ston 'n bierviltje vur de raom worrop 'geslote' ston. Jozef din van Mirroi af richting Ballekum. Ze hiele rèchs òn en toen zage ze innins dè bij de boomkweekeréj 'n schòn roos ston te bloeie en dè midden in de winter!

'God, wè'n klaagmuur ston daor innins langs de Mirroiseweg! Frappant!' docht Jozef nog bij't zien van die groote muur.

Bij de Chinees stonne ze in de rééj. D'n Dürpshèrd waar dicht. In 't Hüfke brandde licht, mar Maria zin dè ze daor nie hene wó. 'Daor kùmt mar kaoie praot af,' zin ze. Jozef trok mismoedig wijer mi z'nen ezel. Toen ze over 't Mercuriusplein kwame, kriege ze 't nog kouwer, want daor kos de wend over die kaol vlakke ongeremd dur beum of iets op hullie in blaoze. Oe, ze moessen 'r af schibbele! Ge zaagt 'r wèl licht, mar 't waar gelijk dicht. Jozef liet d'n ezel stoppe bij 't gemintehuis en bèlde òn. D'r reageerde gin hond. D'r ston wèl 'ne kèrstboom te brande, mar daor wier ie nou ok niks wèrm af. Hij zaag dè't nog ginnen èchte leevenden boom waar ok nie. Jozef wies niks van geminteleke herindeelinge. Hij din mi d'n ezel langs 't plisieburo, mar daor waar ok wir gin man. Van èrremoei gong ie van de Dianastraot nor de Hogstraot en daor kwaam ie bij de Gaauwe Leuw. Jozef krieg te heure dè't kèijvol zaat en dè't gelijk kaol ùitverkocht waar en dürum din ie mar wijer nor de Prins. Daor waar 't alwir 'tzèlfde. 't Waar Jozefe wèl opgevalle dè d'r ok nog 'n Egypties eettèntje midden in Ballekum waar, mar daor zaag ie gin man en bij De Wissel waar 't zó druk dègge'r nog nie binne kost komme.

'Dè wordt niks Maria,' zin Jozef terneergeslage. 'Zuukte gij 't èiges mar ùit,

't Was zeker winkelavond geweest in Berlicum. Het viel Jozef op dat die mensen zo met zichzelf bezig waren dat ze Maria en hem amper zagen. Ze hadden natuurlijk ook wel genoeg aan zichzelf, want je moet niet vergeten dat het met die volle tassen geen kleinigheid was om overeind te blijven. Het was immers nog hartstikke glad geworden ook nog en de gemeente had daar achteraf weer helemaal niet gestrooid. 't Begon nóg harder te sneeuwen; je zag geen hand voor ogen meer. Oo, als ze nu maar gauw een plaats konden vinden om een beetje te slapen. Maria was hard aan rust toe en Jantje de ezel ook. Daarom vroeg Jozef bij de eerste herberg om een kamer. De warme walm sloeg hen tegen, maar het was niet mogelijk, zei de kastelein. Alles was bezet. Ze gingen verder naar Berlicum op. Onderweg probeerde Jozef het nog eens bij het café van Miet Schouten, maar daar stond een viltje voor het raam waarop 'gesloten' stond. Jozef ging van Middelrode naar Berlicum. Ze hielden rechts aan en toen zagen ze opeens dat daar bij de boomkwekerij een prachtige roos stond te bloeien en dat midden in de winter!

'God, wat een klaagmuur stond daar opeens langs de Milrooijseseweg! Frappant!' dacht Jozef nog bij het zien van die grote muur.

Bij het Chinese restaurant stonden de mensen in de rij. De Durpsherd was dicht. In het Hofke brandde licht, maar Maria zei dat ze daar niet heen wilde. 'Daar komt maar slechte praat van', zei ze. Jozef trok maar mismoedig verder met Maria op zijn ezel. Toen ze midden in het dorp over het Mercuriusplein kwamen, kregen ze het kouder, want daar kon de wind over die kale vlakte ongeremd door bomen op hen in blazen. Oe, ze huiverden ervan! Je zag er veel licht, maar alles was dicht. Jozef liet de ezel stoppen bij het gemeentehuis en belde aan. Er reageerde geen hond. Wel stond er een mooie kerstboom te branden, maar daar werd ie nu ook niet warm van. Hij zag dat het nog niet eens een echte levende boom was ook... Jozef wist niks van gemeentelijke herindelingen. Hij trok met de ezel langs het politiebureau, maar daar was ook al niemand. Van armoe ging hij van de Dianastraat naar de Hoogstraat en daar kwam ie bij de Gouden Leeuw. Jozef kreeg te horen dat het tjokvol zat en dat het helemaal uitverkocht was en daarom deed ie maar verder naar de Prins. Daar was het hetzelfde liedje. Het was Jozef wel opgevallen dat er ook nog een Egyptische eetgelegenheden midden in Berlicum was, maar daar zag ie niemand en bij De Wissel

Jèntje, ' zuchtte Jozef en hij liet z'nen ezel de weg mar zuke. 'Ieaaa!' zin d'n ezel en ie sloeg af verbij de Prins en din Bikvèld op, want dieje slimmen ezel wies goewd dè't bij De Zwaon en De Fuik toch alle kirres 'tzèlfde verhaal waar.

D'r liep 'ne weg vanùit ons dÛrp nor de zommerdijk en òn dieje kaoie zandweg wònde rèchs op 'nen hoek Pietje d'n Os en links daor schuins tegenover zaat Jèntje d'n Ezel mi z'n gedoentje. Nò veul geèrremoei kwame ze bij 'n aauw vervalde kaarschop die ok diende ès stal. 't Waar zoomar zó'n klòtstèlleke vur anderhalf kalf èn 'n gèit, denkelek oit zonder vergunning in mekare gestùlleperd. Unne stal van 't jaor nul, zegge we nou, en dan bedoele we dè zónnen bouw nie veul veurstelt. Mar dieje stal op de zommerdijk waar dus ècht ùit 't jaor nul, want de jaortelling waar nog nie begonne. In dieje stal ston 'nen os te nerke en wijer waar d'r niks ès wè strooi. Maria, ochèrm, kos bekant nie mer. Ze vuulde dè't op 't lest liep.

In dieje kaauwe kaoie stal is toen 'n kiendje geborre en dè waar me wè! Ze ha'n daor niks; ginnen dokter, gin vroedvrouw, gin wieg, gin pampers, niks! DÛrrum dien Maria durre klèine mar zó goewd en kaod ès dè gong in duukskes en stroi drèije en toen lin ze'm in de voeierbak van d'n os. Dè waar 'nen heele zegen os vanèiges...

Ze hieten 'm Jezuske en ze gonge heel gruts op hullie uurste kiendje. 't Waar 'n jungske, unne stamhaauwer! Nou ware d'r zoowès gezeed veul hèrders in die daag en vanweges de wolve, hiele die snaachs de wacht bij d'r schaope. Bij Pietje d'n Os moesse dieje naacht ok nog krèk 'n por schaop lamme en dÛrrum waar Pietje ok nog buiten in de sneuw. Ze ha'n nèt 'n jong schupke en zate te waachte bij 'n aander schaop dè moes lamme. 't Viel nie mee um wakker te bléève. Pietje zaat mi 'n por knèchs wè te droome, want ze dinne mekares aflosse mi de wacht. En toen gebeurde d'r toch iets bezunders, daor aachter in 't vèld! D'r viel innins zóveul licht ùit d'n himmelen 't stopte mi sneuwe en d'r kwame engele van alle kante en inne daorvan zin: 'Ben mar nie bang Pietje, ik heb goei nijts vur ùllie. D'r is hier krèk vlakbij in 'n kaarschop bij n'n os 'ne klèine geborre en dè wordt strakke unnen hééle groote...! Daor kunne alle minse nog veul plezier òn beleeve. Ès gullie nou gaauw mi de krommen èrm gòt, dan zulle wij wèl op oew schaope paasse.'

'Mar ik heb niks um mee te nimme,' zin Pietje.

was het zo druk dat je er nog niet binnen kon komen.

'Dat wordt niks Maria,' zei Jozef terneergeslagen. 'Zoek jij het zelf maar uit, Jantje,' zuchtte hij en liet zijn ezel de weg bepalen. 'Teaaa!' zei de ezel en hij sloeg af voorbij de Prins en ging Beekveld op, want die slimme ezel wist goed dat het bij De Zwaan en De Fuik toch telkens hetzelfde verhaal zou zijn.

Er liep een weg vanuit het dorp naar de zomerdijk en aan die slechte zandweg woonde rechts op een hoek Pietje d'n Os en links, daar schuin tegenover, zat Jantje d'n Ezel met zijn boerderijke. Na veel kou geleden te hebben, kwamen ze bij een oud bouwseltje, dat ook diende als stal. Het was zomaar een noodstalleke voor anderhalf kalf en een geit, denkkelijk ooit zonder vergunning in elkaar getimmerd. Een stal van het jaar nul, zeggen we nu, en dan bedoelen we dat zo'n bouw niet veel voorstelt. Maar die stal op de zomerdijk was dus echt uit het jaar nul, want de jaartelling was nog steeds niet begonnen. In die stal stond een os te herkauwen en verder was er niks dan wat stro. Maria, ocharm, kon bijna niet meer. Ze voelde dat het op het laatst liep.

In die koude kwaaië stal is toen 'n kindje geboren en dat was me wat! Ze hadden daar niets; geen dokter, geen vroedvrouw, geen wieg, geen pampers, niks! Daarom draaide Maria haar kindje maar zo goed en kwaad als dat ging in doekskes en stro en toen legde ze hem in de voederbak van de os. Dat was een heel tamme os natuurlijk..

Ze noemden hun kindje Jezus en ze waren heel trots op hun eerste kindje. Het was een jongetje, een stamhouder!

Nou waren daar zoals gezegd veel herders in die dagen en vanwege de wolven, hielden die 's nachts de wacht bij hun schapen. Bij Pietje d'n Os moesten uitgerkend in die nacht een paar schapen lammeren en daarom was Pietje ook nog buiten in de sneeuw. Ze hadden net een jong lammetje en zaten te wachten bij een ander schaap dat moest baren. 't Viel niet mee in die vrieskou. Pietje zat met een paar knechts wat te dromen, want ze losten elkaar af met de wacht. En toen gebeurde er toch iets bijzonders, daar achter in het veld! Er viel ineens zoveel licht uit de hemel en het hield op met sneeuwen en er kwamen engelen van alle kanten en een van hen zei: 'Ben maar niet bang Pietje, ik heb goed nieuws voor jullie. Er is hier vlakbij in 'n stalleke bij een os een kindje geboren en dat wordt straks een héél grote! Daar kunnen alle mensen nog veel plezier aan beleven. Als jullie nou

'Jawèl, nimt dè pasgebore schupke mar mee,' zin d'n engel.

'Hoe kunne wij zó'n kiendje nou vééne?' sputterde Pietje nog tege, die nie zónne kijk ha op kraomvisite.

'Dè's hèndig zat,' zin d'n engel, 'ge hoeft die stèr mar te volge. Dan komde'r vanèiges. Ge kunt 't kiendje hèndig kenne, want 't is d'r klaoren èrremoei..., hij li in duukskes gedrèijd in 't stroi van 'ne voeierbak.'

Pietje lin 't schupke in z'ne nèk en din mi z'n knèchs 'r op af. En toen braak d'n himmel òlling ope en de hèrders wiesse nie wè hullie overkwaam. Ze hurde ammel meziek en zinge en 't liek wèl gloriaans.... 'Ere aan God in den hoge en vrede op aarde òn alle minse van goeie wil' hurde ze. Toen Pietje thuiskwaam viet ie 'n blaajke pepier en teekende daarop 'n schòn kèrststèr. En daar begon eigelek d'n uurste kalènder.

'n Por daag lötter kwame d'r heel dèftige kunninge mi 'ne kameel nor de zommerdijk. Dè waar wè! De kunninge brochte rijke geschenke mee. Alleman in de buurt òn de zommerdijk waar zó blééj! D'r waar nog noit zóveul volk in diejen hoek op kraomvisite gekomme.

De ouwer minse ùit ons dÛrp wete nog dè d'r mi de Kèrsmis alted 'n heel hèlder stèr bove die hùiskes bij de zommerdijk ston. Van die engele ùit 't kèrstverhaal is niks bekend, van meziek he'n ze daor de leste ted niks mer geheard, eevemin ès van de kunninge mi d're kameel, mar 'tis ok allemòl al zó lang geleje!

Volges de praot van de minse ha'n Jozef en Maria d'r in dieje stal zat òn um mekare wèrm te haauwe. Dè d'r 'ne schònnen os en 'nen ezel in dè stèlleke stonne is ok bekend. Mar wè d'r veul nie wete is wor die dierrename vandòn kwame. Kik en dè wete wèllie nou vort allemòl. 't Is pas ontdekt in d'n ted van pestoor Knaape...

De hèrbèrge zate hier vol, dè klopt wèl; d'r wier hier alt al z'n best gepruufd, zeker ès't zondag gong worre. 't Is dus ammel gebeurd in ons èige dÛrp. 't Kèrstkiendje kwaam ter wirreld in 't stèlleken in Ballekum! Betteljem, niks Betteljem, Ballekum, dus! (Ge moet nie vergeete dèttie ivvangeliste in die daag ok nog mar krèk kosse schrèéve en 'n foutje is gaauw gemakt, wor.)

gauw op kraamvisite gaan, dan zullen wij wel op de schapen passen.'

'Maar ik heb niks om mee te nemen,' zei Pietje.

'Jawel, neem dat pasgeboren schaapje maar mee,' zei de engel.

'Hoe kunnen wij zo'n kindje nou vinden?' sputterde Pietje nog tegen, die niet zo'n kijk had op kraamvisite.

'Da's makkelijk genoeg,' zei de engel, 'je hoeft die ster maar te volgen. Dan kom je er vanzelf. Je kunt het kindje meteen kennen, want 't is er zo armzalig.., hij ligt in doekjes gewikkeld in het stro van een voederbak.'

Pietje legde het schaapje in zijn nek en ging met zijn knechts naar de plek die de ster aanwees. En toen brak de hemel helemaal open en de herders wisten niet wat hen overkwam. Ze hoorden allemaal muziek en zang en het leek wel gloriaans... 'Ere aan God in den hoge en vrede op aarde aan alle mensen van goeie wil' hoorden ze. Toen Pietje thuiskwam, was hij diep onder de indruk. Hij pakte een blaadje papier en tekende daarop een mooie kerstster. En daar begon eigenlijk de eerste kalender.

'n Paar dagen later kwamen er heel deftige koningen met een kameel naar de zomerdijk. Dat was wat! De koningen brachten rijke geschenken. Iedereen in de buurt aan de zomerdijk was zo blij! Er was nog nooit zoveel volk in die hoek op kraamvisite gekomen.

De oudere mensen uit ons dorp weten nog dat er met Kerstmis altijd een heel heldere ster boven de huiskes aan de zomerdijk stond. Van die engelen uit het kerstverhaal is niks bekend, van muziek hebben ze daar de laatste tijd niets meer gehoord, evenmin als van de koningen met hun kameel, maar het is ook allemaal al zo lang geleden!

Volgens de overlevering hadden Jozef en Maria er in die stal moeite mee om elkaar warm te houden. Dat er een mooie os en een ezel in dat stalleke stonden is bekend. Maar wat veel mensen niet weten is wat die diernamen betekenen. Kijk en dat weten wij nu wel! Het is pas ontdekt in de tijd van pastoor Knaapen. De herbergen zaten vol, dat klopt zeker; er werd hier altijd al stevig 'geproefd', zeker als het zondag ging worden. 't Is dus allemaal in ons eigen dorp gebeurd. Het kerstkindje kwam ter wereld in 't stalleke in Ballekum! Bethlehem, niks Bethlehem, Berlicum, dus! (Je moet niet vergeten dat die evangelisten in die dagen ook nog maar net konden schrijven en een foutje is gauw gemaakt, nietwaar.)

Tusse Jèntje d'n Ezel en Pietje d'n Os

(Liedje, geschreve vur Linnegoewd.)

't **W**aar in dizzèmbèr, òn 't èind van 't jaor,
dè Jozef mi Maria's rondtrok over 't Laor.*
Overal hongen d'r balle in de beum op Schellekesvèld,*
hil Mirroi zaat vol, Maria waar ùitgeteld.
Ze gonge nor Miete*, die hatter gin plòts
en dinne nor Ballekum*, 't waar weer vur de schòts.
't Sneuwde èn 't wèijde en 't gong me tekeer,
't waar dè ze moesse, mar eigelek gin weer.

Refrein.

Tusse Jèntje d'n Ezel en Pietje d'n Os,
daor braak 'r d'n himmel toen nog 's los!
Dè waar me 'n dinge, dè waar me 'n spul,
daor aachter in 't dūrjp in dieje stal van't jaor nul.

Ze kwame bij 'n hèrbèrg, Gaauwe Leuw of de Prins,*
't wier nogal èrg, mar d'r holp gin mins.
Ze dinne nor aachtere en daor op unnen dijk,
vonne ze 'n stèlleke, ware de kunning te rijk.
In dieje stal ston 'nen ezel en 'nen Balkumsen os,
dè waar meegenomme, Jozef-werkman kwaam los:
'Diejen os vur de romme, vur ons Kriesje dè pèrd,
dè is mi dees kèrstdaag toch ok hil wè wèrd!'

Tussen Jantje den Ezel en Pietje den Os

*H*et was in december, aan het eind van het jaar,
dat Jozef met Maria rondtrok over het Laar*.
Overall hingen er ballen in de bomen op Schellekesveld*,
heel Middelrode zat vol, Maria was uitgeteld.
Ze gingen naar Miet, die had er geen plaats,
en trokken naar Berlicum, het was weer voor de schaats.
Het sneeuwde en het waaide en het ging me tekeer,
het was dat ze moesten, maar eigenlijk geen weer.

Refrein.

Tusse Jantje den Ezel en Pietje den Os
daar brak er de hemel toen nog eens los!
Dat was een spektakel, dat was me een spul,
daar achter in het dorp in die stal van het jaar nul.

Ze kwamen bij een herberg, Gouden Leeuw of de Prins,
het werd nogal erg, maar er hielp geen mens.
Ze trokken naar achter en daar op enen dijk,
vonden ze een stalletje, waren de koning te rijk.
In die stal stond een ezel en een Berlicumse os,
dat was meegenomen, Jozef-werkman kwam los:
'Die os voor de melk, voor ons Christje dat paard,
dat is met deze kerstdagen toch ook heel wat waard!'

R.

'n Kiendje wier geborre in 't stroi, lekker wèrm
en d'r kwaamp mee bezuuk mi de krommen èrm.*
't Ware hèrders mi schaope en kunninge mi 'ne kameel
en d'engele die zonge mi geolliejde keel!
Toen kriege ze 'n krènske en 'n snee krintemik,
Sint Jozef glorieerde: 'Ge komt nog mar dik!'
Dè waar me 'n dinge, dè waar me 'n spul,
daor aachter in 't dùrp, in dieje stal vant jaor nul!

R.

- * 't Laor en Schellekesveld zen straote in Mirroi.
- * Miet (Schouten) waar 't innige èchte dùrpskaffee van Mirroi, geslote in 1997.
- * Ballekum, zoo hiet Berlicum op z'n zondags.
- * Gaauwe Leuw en De Prins zen de hèrbèrge in Ballekum.
- * 'mi de krommen èrm' is de Brabantse ùtdrukking vur kraomvisite.

(Op de CD Kerstmis in Brabant. Meziek: Jan Brands.)

R.

'n Kindje werd geboren in het stro, lekker warm
en er kwam meteen bezoek met de kromme arm*.
Het waren herders met schapen en koningen met een kameel
en d'engelen die zongen met geoliede keel!
Toen kregen ze een kransje en een snee krentenbrood.
Sint Jozef glorieerde: 'Op uw komst ga ik groot!'
Dat was een spektakel, dat was me een spul,
daar achter in het dorp, in die stal van het jaar nul!

R.

- * Het Laar en Schellekesveld zijn straten in Middelrode, de 'voorstad' van Berlicum.
- * 'Met de kromme arm' is een Brabantse uitdrukking voor de kraamvisite. Men zegt ook 'op de kiendjeskoffie komme' of 'op de beschuit (mi muis-kes) komme'.

Unne kaauwe Kèrsmis

*H*ullie Christa waar d'r op 'nen aovend onder d'n eete zoo mar innins mi vur d'n dag gekomme. De aauw lùì van heure Flip gonge verhuize en ès ze wó'n, dan kosse zèllie in 't aauw huis komme. Wè of vòdder en moeier daor van dochte?

't Waar efkes stil geweest toen ze ùitgepròt waar. Daorop ha Sjèf gevraagd of ze dan van plan waren um te traowe.

Nou nee, dè waar eigelek toch nie de bedoeling. Ja, lòtter wel 's oit netuurlek, mar ze wó'n 't uurst zoo mar 's perbere. Want worrum zódde ok zó gaauw gòn traowe vandaag d'n dag.

'Nou ja, m'n kijnd,' ha Merie gezeed, 'ge overvalt 'r ons wèl 'n bietje mi, mar ès gullie 't zèlf gèire wilt, dan kunne wij oe nie tegehauwe. Wè denkte gij d'rvan, Sjèf? Zegde gij d'r ok 's wè van.'

Sjèf verschoef z'ne stoewl 'n bietje.

'Ik véén dè ge d'r wel wè rap mi bent. Gò èiges 's efkes nao. Hoe lang kùmt dieje snuiter hier nou over de vloer? Nog ginnins gin jaor. En dan wilde gij de boel al bij mekare goie? 't Is men veulste gaauw. Ik zal 't oe anders vertelle. Aow moeier en ikke kende mekare tien jaor vurdè we kosse traowe. En toen moes 't allemòl nog zó zuinig meugelek. In diejen ted ha'n we ginne cent op ons gewete, mar we wiesse wel wè we òn mekare ha'n. Vandaag d'n dag gi dè allemòl zoo mar, dè gi mar same zitte hokke. Dè duurt krèk zó lang ès 't duurt. Ge wit nog mar kwèllek wè d'r in de wirreld te koop is...'

'Och bedèrf 't nou toch nie vur dieje jonge,' zin Merie.

En Christa zin nog dè ze 't same hèndig zó'n rooie, ze ware stapelgèk op mekare. En de wirreld laag 'r nou immòl hil anders bij ès vruger. Dè koste nie vergelijke. Vòdder kos zó verdomde aauwverwetst doen...

'Gullie moet 't zèlf mar wete,' bromde Sjèf nog, 'mar ès 't verkeerd lupt, dan he'k oe geworschouwd en kunde 't besniete. Of moeier meschien ok hèlpe

Een koude Kerstmis

Hun dochter Christa was er op een avond onder het eten zo maar opeens mee voor de dag gekomen. De ouders van haar Flip gingen verhuizen en als ze wilden dan konden zij in het oude huis komen. Wat of vader en moeder daar van dachten?

Het was even stil geweest toen ze uitgepraat was. Daarop had Sjef gevraagd of ze dan van plan waren te trouwen.

Nou nee, dat was eigenlijk toch niet de bedoeling. Ja, later wel eens ooit natuurlijk, maar ze wilden het eerst zo maar eens proberen. Want waarom zou je ook zo gauw gaan trouwen vandaag de dag.

'Nou ja, m'n kind,' had Marie gezegd, 'je overvalt er ons wel een beetje mee, maar als jullie het zelf graag willen, dan kunnen wij je niet tegenhouden. Wat denk jij ervan, Sjef? Zeg jij er ook eens wat van.'

Sjef verschoof zijn stoel een beetje.

'Ik vind dat je er wel rap mee bent. Ga zelf eens even na. Hoe lang komt die snuiter hier nu over de vloer? Nog niet eens een jaar. En dan wil jij de boel al bij elkaar gooien. Het is mij veel te gauw. Ik zal het je anders vertellen. Jouw moeder en ik kenden elkaar tien jaar voordat we konden trouwen. En toen moest het allemaal nog zo zuinig mogelijk. In die tijd hadden we geen cent op ons geweten, maar we wisten wel wat we aan mekaar hadden. Vandaag de dag gaat dat allemaal zo maar, dat gaat maar samen zitten hokken. Dat duurt net zo lang als het duurt. Je weet amper wat er in de wereld te koop is...'

'Och bederf het nou toch niet voor die jongen,' zei Marie. En Christa zei nog dat ze het samen makkelijk zouden rooien, ze waren stapelgek op elkaar. En de wereld lag er nou eenmaal heel anders bij dan vroeger. Dat kon je niet vergelijken. Vader kon zo verdomde ouderwets doen...

'Jullie moeten het zelf maar weten,' bromde Sjef nog, 'maar als het verkeerd loopt, dan heb ik je gewaarschuwd en kun je het bezuren.'

kos um de boel wè op te knappe, vroeug Christa. Flip z'n moeier zó ok komme hëlpe. En ja, ze dũrfde-n-'t bekant nie te vraoge, mar meschien dè vòdder dan wel wó hëlpen um d'n hof mee um te spaoie. D'r laag 'ne schònne lap grond bij en ze wó'n zèlf d'r gruuntes teule, onbespote netuurlek.

Sjèf sputterde nog wè tege, mar 't moes dan toch mar gebeure. Hij kos zó'n jong van negentien ummers toch niks mer verbieje. Ze dinne toch wè ze zèlf wó'n. Ès zij mi dieje flapdrol d'n tothoop in wó, dan moes ze dè èiges ok mar wete. Hij begriep nog noit wè ze toch in dieje slungel zaag. D'r fesoenlek mi praote koste eigelek nie. Voetballen en auto's, andere praot zaat 'r nie òn. Ès ie 'r sondesaoves waar, dan laag ie geduriges vur d'n tillevizie. Of ze lage same ongezjeneerd te flik-flooie op de bank wor zèllie zèlf bij zate! Daor kos Sjèf z'n èige toch zó godsgruwelek òn èrgere. Ès ge mi de zónne d'n orlog moest winne...

Ze ha'n geholpen um de boel wè op orde te brenge. Merie mi 't behange en Sjèf ha mi Flippe d'n hof umgespaojd. 't Waar nog 'n gif hùiske, dè moes gezeed worre. D'r moes wèl veul òn opgeknappt worre, mar dan waar 't ok nõvvenant.

Op unne zòtt'regemèrge in de zommer waar Flip mi 'n aauw krakkemikkig buske de missen opgereje um Christa's op te kommen haole en nog wè spul-lekes die bij heur thuis stonne. 'n Eenpersoonsbed, 'n kèisje, klirròzzie, wè pannegrèij en breekgoewd.

'Gullie moet gaauw 's komme,' zin Christa, toen ze in 't buske stapte. Ze kriege bèij 'n snuutje en daor knëtterde 't volkswagebuske tuterend van d'n dam af. Ze kieken 't nao tot 't d'n hoek um waar.

'Daor gi ze,' zin Merie. 'Ik zie ze nog vur me, toen 't 'n pupke waar en ik weet nog zó goewd dè d'n dokter komme moes vanwege de wòtterpokke en wè he'k 'r wè mi afgezien, toen ze vur d'n uurste keer nor school moes...

Wè worre ze toch gaauw groot, wor?'

Sjèf zin niks. Hij wó d'r nie vur ùitkomme, mar ès ie irlek waar, dan vuulde-n-ie 't persies zoo òn ès Merie.

Ze gonge samen 't huis in en zij goet 'n bèkske koffie in. 't Waar of 't huis leger waar ès anders.

Of moeder misschien ook helpen kon om de boel wat op te knappen, vroeg Christa. De moeder van Flip zou ook komen helpen. En ja, ze durfde het bijna niet te vragen, maar misschien dat vader dan wel wilde helpen om de tuin mee om te spitten. Er lag een mooie lap grond bij en ze wilden zelf hun groenten verbouwen, onbespoten natuurlijk. Sjef sputterde nog wat tegen, maar het moest dan toch maar gebeuren. Hij kon zo'n kind van negentien immers toch niks meer verbieden. Ze deden toch wat ze zelf wilden. Als zij met die flapdrol het bed in wilde, dan moest ze dat zelf ook maar weten. Hij begreep nog nooit wat ze toch in die slungel zag. Er fatsoenlijk mee praten kon je eigenlijk niet. Voetballen en auto's, andere praat zat er niet aan. Als ie er 's zondagsavonds was, dan lag ie constant voor de televisie. Of ze lagen samen ongegeneerd te flikflooiën op de bank waar zij zelf bij zaten! Daar kon Sjef zich toch zo godsgruwelijk aan ergeren. Als je met zo iemand de oorlog moest winnen...

Ze hadden geholpen om de boel wat op orde te brengen. Marie met het behangen en Sjef had met Flip de tuin omgespit. Het was nog een gaaf huisje, dat moest gezegd worden. Er moest wel veel aan opgeknapt worden, maar dan was het ook navenant.

Op een zaterdagmorgen in de zomer was Flip met een oud krakkemikkig busje het erf opgereden om Christa op te komen halen en nog wat spulletjes die bij haar thuis stonden. Een eenpersoonsbed, een kastje, kleren, wat pannen en serviesgoed.

'Jullie moeten gauw eens komen,' zei Christa, toen ze in het busje stapte. Ze kregen allebei een kusje en daar knetterde het volkswagenbusje toeterend van het erf af. Ze keken het na tot het de hoek om was.

'Daar gaat ze,' zei Marie. 'Ik zie ze nog voor me, toen het een poppetje was en ik weet nog zo goed dat de dokter komen moest vanwege de waterpokken en wat heb ik er wat mee afgezien, toen ze voor de eerste keer naar school moest... Wat worden ze toch gauw groot, hé?'

Sjef zei niks. Hij wilde er niet voor uitkomen, maar als hij eerlijk was, dan voelde hij het precies zo aan als Marie. Ze gingen samen het huis in en zij schonk een kopje koffie in. Het was of het huis leger was dan anders.

't Zal zó'n vier weeke lötter geweest zen, toen de B.B.A.-bus* op 'ne middeg vur 't huis stopte. Merie waar de raomen òn 't zeume, toen de deur ope gong en Christa binnekwaam, 'n tas bij en de wange nat van de traone.

'Kijnd, wè is d'r toch?' vroewg Merie ongerust, 'd'r is toch gin ongeluk gebeurd of zoo?'

'Maag'k wir hier blééve?' snikte Christa.

Toen ze efkes lötter de jas ùit ha en ze mi d'ren twit òn toffel zate, kwaam 't hil verhaal tusse 'n por jankbùie deur op de proppe: Hij waar alted mar bij z'n kammereuj. Sötteressaoves gonk ie nor de Fuik en sondes nor 't voetballe en dan din ie ok nog visse en wè rondjakkere in z'ne wage. Ze wies ginnins nie krèk wor ie dik waar. Eigelek kwaam ie alleen nog mar nor huis um te slaopen en te eete. En toen ze d'r 'ne keer iets van gezeed ha, waar ie nog beus geworren ok. Ze waar 'n flaow trien, hattie gezeed. Ze moes mar 's zürge dè ze beeter eeten op toffel brocht. En mi zen kammereuj ha zé d'r èige nie te bemoeie; dè zocht ie zèlf wel uit.

En vanmèrge waar 't heur teveul geweest. Ze ha 'n briefke op de toffel geleed dè ze 'weg gong en nie mer trugkwaam en dè hij 'm op kos blaoze.

Dieje zèlfden aovend bèlde Flip. Of ie nie mi Christa's kos praote.

Die wó nie. Vòdder moes zegge dèttie heur grèij trug moes brenge.

En zoo kwaam 't buske de misse wir opgereje. Flip laojde de boel wir ùit. 't Eenpersoonsbed, 't kèisje, de klirròzzie, 't breekgewd. 't Waar beeter dèttie mar nie binnekwaam. 't Grèij worde gelijk in 't aachterhuis nirgezet. Sjèf krieg nog 'n deuske segarrekes vur 't umspaoje van d'n hof. Hij von 't èrg, zin ie. Sjèf knikte. Erges krieg ie nog 'n bietje kompassie mi dieje slungel ok nog.

Christa zaat veul thuis te zitte en kiek dik zoomar eevenaf. Merie din alle meugeleke moeite um 't saoves vur hulliejen drieje gezellig te make, mar dè viel nie mee. 't Durske ha thuis d'n aard nie mer.

't Waar bekant 'n half jaor lötter dè Christa d'r saoves nò d'n eete innins mi òn kwaam. De lesten ted, zin ze, ha ze Flippe nogal 's getroffe en ze ha'n hil wè afgepròt. Ze wó'n 't eigelek nog mar 's perbere... Hij ha beeterschap beloofd en zij zó ok nie mer zó kéenderèchtig zen. Wè of vòdder en moeier d'r van dochte?

Het zal zo'n vier weken later geweest zijn, toen de B.B.A.-bus op een middag voor het huis stopte. Marie was de ramen aan het zemen, toen de deur open ging en Christa binnenkwam, een tas bij zich en de wangen nat van de tranen. 'Kind, wat is er toch?' vroeg Marie ongerust, 'er is toch geen ongeluk gebeurd of zo?'

'Mag ik weer hier blijven?' snikte Christa.

Toen ze even later de jas uit had en ze met hun tweeën aan tafel zaten, kwam het hele verhaal tussen een paar huilbuien door op de proppen: Hij was altijd maar bij zijn kameraden. Zaterdagsavonds ging hij naar de Fuik en zondags naar het voetballen en dan ging ie ook nog vissen en wat rondjakkeren in zijn auto. Ze wist vaak niet eens precies waar hij was. Eigenlijk kwam ie alleen nog maar naar huis om te slapen en te eten. En toen ze er een keer iets van gezegd had, was ie nog boos geworden ook. Ze was een flauwe trien, had ie gezegd. Ze moest maar eens zorgen dat ze beter eten op tafel bracht. En met zijn kameraden had zij zich niet te bemoeien; dat zocht hij zelf wel uit.

En vanmorgen was het haar te veel geweest. Ze had een briefje op de tafel gelegd dat ze weg ging en niet meer terugkwam en dat 'hij hem op kon blazen'. Diezelfde avond belde Flip. Of ie niet met Christa kon praten.

Die wilde niet. Vader moest zeggen dat hij haar spullen terug moest brengen. En zo kwam het busje het erf weer opgereden. Flip laadde de boel weer uit. Het eenpersoonsbed, het kastje, de kleren, het serviesgoed. Het was beter dat ie maar niet binnenkwam. De spullen werden allemaal in het achterhuis neergezet. Sjef kreeg nog een doosje sigaartjes voor het omspitten van de tuin. Hij vond het erg, zei hij. Sjef knikte. Ergens kreeg ie nog een beetje medelijden met die slungel ook nog.

Christa zat veel thuis te zitten en keek dikwijls zo maar afwezig voor zich uit. Marie deed alle mogelijke moeite om het 'savonds voor hun drietjes gezellig te maken, maar dat viel niet mee. Het meisje was thuis niet meer op haar gemak.

Het was bijna een half jaar later dat Christa er 'savonds na het eten opeens mee aan kwam. De laatste tijd, zei ze, had ze Flip nogal eens getroffen en ze

Vòdder en moeier zinnie d'r mar nie te veul af. Wè moete daor nou af zegge? Zó'n jong van krap twentig jaor kunde toch niks mer verbieje. Die dinne toch wor ze zin in ha'n. Ze vroeuwen of ze d'r nou goewd over naogedocht ha en of 't vort beeter zó akkerdere.

't Zó wel lukke, zin Christa, want ze waren ummers stapelgèk op mekare.

Sòtt'resaoves laot in dizzèmer riej de volkswagebus vur d'n dorde keer de missen op bij Sjèffe en Merieje. 't Eenpersoonsbed kwaam d'r wer in en 't pannegrèij en 't breekgoewd en Christa.

Moeier kos gerust 's allennig op d'n thee komme, zin ze, ès vòdder ginne zin ha of zoo. Ze kriege bèij 'n snuutje en tuterend riej 't buske wir d'n dam af. Ze kieken 't nao tot òn d'n drèij.

't Waar 'nen hèldere winteraovend. D'r ston 'n opvallende stèr òn d'n himmel.

't Waar krèk of d'n auto nor de stèr riej.

'Ik hoop een ding,' zin Sjèf, toen ze nor binne gonge, 'dè ze nou toch 'n bietje vaaster op de nest zal zitte. Van dè verhuize kréég ik 't horrelewiebes. Ge zódt zoo nog 's 'nen breuk overhaauwen òn hulliejen overtrek.'

'Och, alles moet geleerd worre,' zin Merie, 'mar ik mèin ammèl dè wèllie dees jaor unne kaauwe Kèrsmis kréége.'

'Zó lang wij mekare dan nog mar hebbe,' zin Sjèf en lin z'nen èrm over Merieje schaauger.

(*B.B.A. = Brabantse Buurtspoorwegen en Autodiensten; de bekendste lijndienst binnen de provincie.)

(Nor Johan Veenstra's verhaal 'Henne-en-weer' in z'n boek Lamert en Lutske.)

hadden heel wat afgepraat. Ze wilden het eigenlijk nog maar eens proberen... Hij had beterschap beloofd en zij zou ook niet meer zo kinderachtig zijn. Wat of vader en moeder ervan dachten?

Vader en moeder zeiden er maar niet te veel van. Wat moet je daar nou van zeggen?

Zo'n kind van krap twintig jaar kun je toch niks meer verbieden. Die deden toch waar ze zin in hadden. Ze vroegen of ze er nou goed over nagedacht had en of het voortaan beter zou accorderen.

Het zou wel lukken, zei Christa, want ze waren immers stapelgek op elkaar.

Zaterdagavond laat, in december reed de volkswagenbus voor de derde keer het erf op bij Sjef en Marie. Het eenpersoonsbed kwam er weer in en het pannenspul en het serviesgoed en Christa.

Moeder kon gerust eens alleen op de thee komen, zei ze, als vader geen zin had of zo. Ze kregen allebei een kusje en toeterend reed het busje weer het erf af. Ze keken het na tot aan de bocht.

Het was een heldere winteravond. Er stond een opvallende ster aan de hemel. Het was net of de auto naar de ster reed.

'Ik hoop één ding,' zei Sjef, toen ze naar binnen gingen, 'dat ze nou toch een beetje vaster op het nest zal zitten. Van dat verhuizen krijg ik het horrelewiebes. Ge zoudt zo nog eens een breuk overhouden aan hun overtrek.'

'Och, alles moet geleerd worden,' zei Marie, 'maar ik meen allemaal dat wij dit jaar een koude Kerstmis krijgen.'

'Zo lang wij elkaar dan nog maar hebben,' zei Sjef en hij legde zijn arm over Marie haar schouder.

Herders, engelen en sterren

(Geschreven voor de Amigoe op Curaçao.)

De kersttijd is verbonden met herders, engelen en sterren.

Dit feit is gemakkelijk te illustreren aan de hand van kerstliederen. Laten we een van onze bekendste traditionele kerstgezangen maar eens bij de kop nemen:

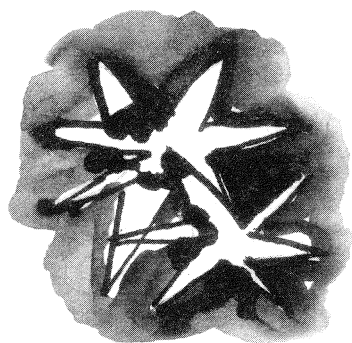
'De herdertjes lagen bij nachte,
zij lagen bij nacht in het veld...'

Het woord 'herder' is onder meer verwant aan het Middelnederlandse woord 'herde', het Oudhoogduitse 'hirti' en het Angelsaksische 'hierde' dat nog verkort voortleeft in het tweede deel van 'shepherd'. Dat Engelse 'herd' betekent op de eerste plaats kudde, maar daarnaast ook 'hoeder van de kudde'. Het Duitse 'Hirt' is eveneens een afleiding van het woord 'Herde' (=kudde) dat teruggaat op Indogermaans 'kerdho', dat waarschijnlijk 'verzameling' betekende.

'Daar horen ze d'engelen zingen,
hun liederen vloeiend en klaar...'

Er zijn in Nederland ooit hele discussies gevoerd omtrent het geslacht van engelen. De uitkomst hiervan heeft weinig indruk gemaakt. Ik geloof dat men uiteindelijk tot de wijze conclusie kwam dat er van geslachteloosheid sprake moest zijn. Voor sommigen zal dat resultaat mogelijke toetreding tot het engelendom aanzienlijk minder aantrekkelijk maken. Hoe het ook zij, 'engel' is taalkundig gezien mannelijk. De engel poetste *zijn* vleugels.

Volgens het Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal komt het Middelnederlandse 'enghel' met al zijn verwante vormen (inghel, angel,

engil) evenals het Gothische 'aggilas' voort uit het Griekse 'ággelos' dat 'bode' en 'engel' betekent.

Het Duitse Herkunftswörterbuch van Duden omschrijft de engel als 'Boten Gottes' en als 'Mittelwesen zwischen Gott und Mensch'. The Oxford Dictionary of English Etymology brengt het Oudengelse 'engel' in het geding en noemt dat een van de vroegste Germaanse adopties van het Latijn, via het kerklating 'angelus'.

Toen zij er te Bethlehem kwamen,
daar schoten drie stralen dooreen...'

Drie stralen, dat moet de bekende ster geweest zijn.

De Middelnederlandse vormen 'sterre', 'starre' en 'sterne' hebben geleid tot de huidige sterren. De Duitse Duden vermeldt bij 'Stern' onder meer het Oudhoogduitse 'sterno' en 'sterro' en het Gothische 'stairnō'. Tevens wordt gewag gemaakt van het verwante Griekse 'astēr' en het Latijnse 'stella', dat uit 'ster-la' ontwikkeld moet zijn. Onions biedt in The Oxford Dictionary uiteraard dezelfde oorsprong, maar vermeldt daarbij het Oudengelse 'steorra' en het Oudfriese 'stēra'.

Interessant is voor ons de mededeling dat ster en straal verwant zijn. Ster zou in oorsprong 'aan de hemel uitgestrooid' betekenen.

De laatste strofe van de hymne van de herdertjes geven we als afsluiting van dit stukje. Het is waarschijnlijk het meest stiefmoederlijk bedeelde fragment van het bekende lied. Wij hebben het tenminste hoogst zelden horen zingen. Toch behelst het een aardige kerstboodschap:

Och kindje, och kindje, dat heden,
in 't need'rige stalletje kwaamt;
och, laat ons Uw paden betreden,
want Gij hebt de wereld beschaamd.
Gij komt om de wereld te winnen,
de machtigste vijand te slaan;
de kracht Uwer liefde van binnen
kan wereld noch hel wederstaan!

De kèrstklok van Tenblakke

In 't Brabants dörpke Tenblakke ha'n ze oit unnen bouw-
pestoer van de hòstige sort.

Hij ha d'r alles op gezet um z'n nééj kerk vur Kèrsmis klaor te hebbe. Elken dag gong ie nor d'n baauw van z'n ònkommend godshuis kijke en hij uperde de werklùi òn um toch vurral goewd vort te doen. De priester kos amper ver-
bèrge dè 't hum ammel te traog gong.

Toen eindelek d'n torre waar afgebauwd moes d'r gaauw-gaauw 'n groote klok in komme. 't Waar nie goewd te praote, mar in z'n ongetierighèid ver-
gaat de pestoor zèlfs um die kerkklok te wééje. En toch moes de gisteleke wete dè 'n ongezeegende klok allennig mar rotzooi kan brenge over 'n pro-
chie.

De daag korte. Kèrsmis kùmt 'r òn en mi veul kunst- en vliegwerk hi de pro-
chielèijer z'n nééj kerk krèk op ted ingericht. Hij is d'r blééj um: de kerk zal
mi Kèrsmis gebrùikt kunne worre!

't Weer op kèrstnaacht is heel slècht. De wend ùit de Maospolder gi gruwelek
tekeer, 't hòntje op de kerktorre wéést gesteug nor 't noorde.

Innins, in 't holst van de naacht, begin 't te onwere. De stùrm brult zo hard
dur de galmgaoter dè de ongewééjde klok dur 't natuurgeweld gevorlek
begint te lùije.

De pestoor heur 't en z'n hart krimpt in mekare. Hij kekt dur 't venster van z'n
pastorie en krèk op dè moment schiet 'r unne gruweleke wirlicht dur de
locht. In dè schèrp licht ziet ie d'n duvel, zó zwart ès roet, die van d'n torre
kùmt gevloge. Ooge van vuur, vleugels ès vlirmausvlèrke, klaowe, bokke-
poote, unne wirhaokstèrt.... 't Gedrocht lót 'n heel lillek geschreek heure dè
dur mèrg en been gi.

Dan zie de prochiehèrder hoe d'n duvel trugvliegt nor 't galmgat en mi z'n stèrke
klaowe z'n prachtige klok vet en d'rmi wegvliegt in de richting van de polderdijk.

De kerstklok van Tenblakke

In het Brabantse dorpje Tenblakke hadden ze ooit een bouwpastoor van het haastige soort.

Hij had er alles op gezet om zijn nieuwe kerk voor Kerstmis klaar te hebben. Elke dag ging hij naar de bouw van zijn toekomstig godshuis kijken en hij moedigde de werklieden aan toch vooral hun uiterste best te doen. De priester kon nauwelijks verhullen dat het hem niet snel genoeg ging.

Toen eindelijk de toren was afgebouwd moest er gauw-gauw een klok in komen. Het was onvergeeflijk, maar in zijn ongedurigheid vergat de pastoor zelfs om die kerkklok te wijden. En toch moest de geestelijke weten dat een ongezegende klok enkel onheil kan brengen over een parochie.

De dagen korten. Kerstmis nadert en met veel kunst en vliegwerk heeft de parochieleider zijn nieuwe kerk net op tijd ingericht. Hij is in zijn nopjes: het bedehuis zal met Kerstmis in gebruik genomen kunnen worden!

Op kerstnacht is het weer erg slecht. De wind uit de Maaspolder gaat vreselijk tekeer, het haantje op de kerktoren wijst steeds naar het noorden.

Opeens, in het holst van de nacht, begint het te onweren. De storm giert zo vervaarlijk door de galmgaten dat de ongewijde klok door het natuurgeweld onheilspellend begint te luiden. De pastoor hoort het en zijn hart krimpt ineen. Hij kijkt door het venster van zijn pastorie en precies op dat moment licht een enorme bliksemflits op. In het felle licht ziet hij de duivel, zo zwart als roet, die van de toren komt gevlogen. Ogen van vuur, vleugels als vleermuisvlerken, klauwen, bokkepoten, een weerhaakstaart... Het gedrocht laat een afschuwelijk gekrijs horen dat door merg en been gaat.

Dan ziet de parochieherder hoe de duivel terugvliegt naar het galmgat en met zijn sterke klauwen zijn prachtige klok grijpt en ermee wegvliegt richting polderdijk.

De pestoor rent nor buite en ruupt tege de stürm in: 'Blef van ons klok af!' 't Hèlpt niks. De pestoor zie z'n klok verdwéene en vreugt God um hulp.

D'n duvel is al bove de polderdijk ès d'r innins wir 'ne gruweleke wirlicht de zwarte locht splet. 't Gewicht van de kerkklok is eigelek te veul vur d'n duvel en dan wordt ie bove d'n dijk ok nog 's getroffe dur de wirlicht. D'r gi 'n geweldig galmend geluid over 't polderdürp, gevolgd dur 'n ijslek gekrijs. D'n duvel hi z'n geroofde buit laote valle. Zootjes klippelt de ontaard groote klok umblig en plonst zwaor in de Groote Wiel wor euwe geleje d'n dijk oit gebroke is.

Sens diejen ted heure minse in Tenblakke op kèrstnaacht nog de klaagleke klank van de 'duvelsklok'. Sommigte vule d'r èige òngetrokke dur dees geluid. D'r zen d'r geweest die 't lùije nie kosse wirstaon, d'r hene gonge en zunt zat, verdronke...

De pestoor vuult z'n èige schuldig òn 't groot verdriet dè 't dürp trèft. Hij zie in dèttie dur zen stommighèid d'n duvel over z'n èige hi afgeroepe, hij vreugt God um vergeeving en lót 'n nééj gewééjde klok ònbrenge in d'n torre van zen jong kerk. Umdèttie dur 't hil gebeure tot inzicht en inkeer is gekomme, dópt ie de Groote Wiel um tot 'Heilige Gistwiel'.

Sens diejen ted hi d'r gin man mer iets van dè duvels gelùi in de kèrstted vernomme en is de rust in Tenblakke truggekemme.

De pastoor rent naar buiten en roept tegen de storm in: 'Blijf van onze klok af!' Het helpt niets. De pastoor ziet zijn klok verdwijnen en smeekt God om hulp.

De duivel is al boven de polderdijk als er plotseling weer een enorme bliksemflits de zwarte lucht doorklieft. Het gewicht van de kerkklok is eigenlijk te veel voor de duivel en dan wordt hij boven de dijk ook nog eens getroffen door de weerlicht. Er gaat een geweldig galmend geluid over het polderdorp, gevolgd door een hartverscheurend gekrijs. Satan heeft zijn geroofde buit laten vallen. Zachtjes klepelt de reusachtige klok omlaag en plonst zwaar in de Grote Wiel waar eeuwen her de dijk ooit gebroken is.

Sindsdien horen mensen in Tenblakke op kerstnacht nog de klaaglijke klank van de 'duivelsklok'. Sommigen voelen zich aangetrokken door dit geluid. Er zijn er geweest die het luiden niet konden weerstaan, erheen gingen en jammerlijk verdronken...

De pastoor voelt zich schuldig aan het grote verdriet dat zijn dorp teistert. Hij ziet in dat hij door zijn nalatigheid het kwaad over zich heeft afgeroepen, hij vraagt God om vergiffenis en laat een nieuwe gewijde klok aanbrengen in de toren van zijn jonge kerk. Omdat hij door het hele voorval tot inzicht en inkeer is gekomen, doopt hij de Grote Wiel om tot 'Heilige Geestwiel'. Sinds die tijd wordt er in de kersttijd geen duivels geluid van de polderzijde meer vernomen en verkeert Tenblakke in vredige, warme sferen....

De naachtmis

Ik waar bij 't koor, 't schoolkoor van Mister Wijngaarde. De zangles van dieje mister waar heel apart, umdè hij dè mi z'ne zilvere stemvùrk en z'ne scheeve mond zèldzaam dèftig din.

Mi 't oog op de kerk moesse wèllie heel zuujte liedjes lere, zoowès van Heer Jezus, die 'n hùfke ha en 'Wilt heden nu treden'. We moessen in 't begin die liedjes ok alt heel zuutjes zinge, umdè d'r bij ware die 't 'r nogal 's neeve dinne. Pas ès 't vort goewd gong, moeg 't 'r ùit volle borst ùit komme.

We ha'n zoo gòndeweg ok veul moeilek Latijns grèij moete lere, umdè 't schoolkoor ok steeds 't aauw-manne-koor in de kerk moes komme versterke. Wij vonne daor nie veul òn, umdè we 't Latijn, dè we van buite moesse kenne, nie begriep, mar ok wèl umdè ons beschèije stemme bekant òlling ondergesneuwd wiere dur die groote baritons en basse.

't Innegste vurdeel waar zoo dur 't jaor hene, dè we 'smèires nogal 's de tienuurrese mee moege zinge ès 't eigelek school waar. Um tien uurre wier d'r dik of getraowd of begrave. Wèllie ontliepe dan ès zanger mooi 't verveelende dagelekse reekenwèrk. Van d'n andere kant duurde die plèchtige misse wèl zó godsgruwelek lang, dè we mi de leste nog nèt zó lief gerekend ha'n.

De hel koorbeweging zó vur men wèl 'n onvergeetelek moment oplevere: Dè waar de naachtmis mi Kèrsmis. Daor ha'n wij al mònden vur legen oefene. Ik kos de liedjes van de hèrderkes en de engelkes wèl vort droome! Ok die aander dinger over 't nééj kiendje kende-n-ik èzzof ik ze zèlf gemak ha.

Ik von ze wèl lèkker die Betteljemduntjes. Die liedjes ware teminste begréépelek. Allennig diejen inne regel van de rijm die op de dake laag, daor ha'k wèl moeite mi. Ha dè iets mi Sunt'reklaos-rijm te make? D'r ston tegenover dè d'n dreun lèkker in 't geheur laag.

Eindelek waar 't toen Kèrsmis geworre. D'n adventskrans ha al vort zó lang

De nachtmis

Ik was bij het koor, het schoolkoor van Meester Wijn-gaarde. De zangles van die meester was heel apart, omdat hij dat met zijn zilveren stemvork en zijn scheve mond zeldzaam deftig deed.

Met het oog op de kerk moesten wij heel zoete liedjes leren, zoals van Heer Jezus, die een hofke had en 'Wilt heden nu treden'. We moesten in het begin die liedjes ook altijd heel zachtjes zingen, omdat er bij waren die het nogal eens fout deden. Pas als het eenmaal goed ging, mocht het er uit volle borst uit komen.

We hadden zo gaandeweg ook veel moeilijke Latijnse stof moeten leren, omdat het schoolkoor steeds het oudemannen-koor in de kerk moest komen versterken. Wij vonden daar niet veel aan, omdat we het Latijn, dat we van buiten moesten kennen, niet begrepen, maar ook wel omdat onze bescheiden stemmen bijna helemaal ondergesneeuwd werden door die grote baritons en bassen.

Het enige voordeel was zo door het jaar heen, dat we 's morgens nogal eens de mis van tien uur mee mochten zingen als het eigenlijk school was. Om tien uur werd er dikwijls of getrouwd of begraven. Wij ontliepen dan als zanger mooi het vervelende dagelijkse rekenwerk. Van de andere kant duurden die plechtige missen wel zo godsgruwelijk lang, dat we uiteindelijk nog net zo lief gerekend hadden.

De hele koorbeweging zou voor mij wel één onvergetelijk moment opleveren: Dat was de nachtmis met Kerstmis. Daar hadden wij al maanden voor liggen oefenen. Ik kon de liedjes van de herdertjes en de engeltjes ondertussen wel dromen! Ook die andere dingen over het nieuwe kindje kende ik alsof ik ze zelf gemaakt had.

Ik vond ze wel lekker die Bethlehemdeuntjes. Die liedjes waren tenminste begrijpelijk. Alleen die ene regel van de rijm die op de daken lag, daar had ik wel moeite mee. Had dat iets met Sinterklaas-rijm te maken? Er stond tegenover dat de dreun lekker in het gehoor lag.

op de schoolgang gehange, dè d'r de mastespèlle ùitviele. De hil leste week ha'n we al kaarte mi veul sneuw d'rop nor familie, vriende en kennisse zitte schrééve.

Ons waachte wier belónd, want 't waar teleste unnen èchte witte kèrst geworre.

Mi de ginnerale koorrippetisie ware de uurste vlùkskes gòn valle en op de een of aander manier hurde dè d'r vur ons gevuul ok ècht bij, nie alleen umdè wij gèire mi sneuw spulde, mar vurral umdè 't verhaal van dieje kaauwe stal dan hèndiger in te denke waar en zódoende vanèiges meer tot leeve kwaam. Mi de sneuw waar 't ok akelek kaauw geworre en ok al waar dè nie zó plezierrig ès ge d'r dur moest, toch ha'n wèllie 'r dè gèire vur over.

Meschien koste nou vort zoo schòtsen ok!

Dè we 'nen harde winter zó'n kréége, zaat 'r allang in. D'r ware dè jaor zóvvel ikkels, kestane, bukenutjes en note, dè de kommende kaauw al teurre vur-spèld kos worre. Daorbij ha ons moeder bij de uurste vlùkskes al gezeed: 'Ès de sneuw velt in 't slijk, sti de winter òn d'n dijk.' Ons moeder krieg alted gelijk, nog wèl al ha ze 't nie. 't Wier kèijhard winter.

Thuis ware ze overeengekomme, dè ze mi d'ren alle mi men nor de naachtmis zó'n gaon. Ze moege vanèiges 'men' mis nie misse!

Toen ik in de kaauw kerk nor 't hog en nog kouwer koor toe geklomme waar, miste ik wèl 'n bietje 't bekend èige volk wor ik aandere zó gèire bij zaat. De kerk waar afgelaoje vol; 't hong 'r mi de been ùit.

Ik krieg daarbove al gaauwèchtig 'n bietje 'n gevuul van verhevenhèid. 't Groot mannekoor waar veul gróttter ès 't dur de week oit geweest waar. D'r ware nou veul boerre in tèij zwarte pakke mi van die graow striepkes, die ik nog noit van z'n leeve bij 't koor gezien ha. 't Zó nie meevale vur ons schooljong um daor dalek tegenop te bokse.

Zoo van bovenaf zaagde midde dur de kerk krèk de schèijjing van de wéés links en 't maansvolk rèchs. Links zó 't dalek umhog vliege en rèchs zó d'r onderdeur gebromd worre. Ik zaag 'r ok zitte die daak ùit volle borst mee zó'n gòn kwèike, hoewèl ze hille mòl nie zinge kosse. We zó'n hierbove wèl bòs blééve.

't Wier netuurlek 'n heel dèftige mis mi drie hirre die lang moes dure. Bekant

Eindelijk was het toen Kerstmis geworden. De adventskrans had ondertussen al zo lang op de schoolgang gehangen, dat er de dennenaalden uitvielen. De hele laatste week hadden we al kaarten met veel sneeuw erop naar familie, vrienden en kennissen zitten schrijven.

Ons wachten werd beloond, want het was op het laatst een echte witte Kerst geworden. Met de generale koorrepetitie waren de eerste vlokjes gaan vallen en op de een of andere manier hoorde dat er voor ons gevoel ook echt bij, niet alleen omdat wij graag met sneeuw speelden, maar vooral omdat het verhaal van die koude stal dan gemakkelijker in te denken was en zodoende vanzelf meer tot leven kwam. Met de sneeuw was het ook akelig koud geworden en ook al was dat niet zo plezierig wanneer je er doorheen moest, toch hadden wij er dat graag voor over. Misschien kon je nu al gauw schaatsen ook!

Dat we een harde winter zouden krijgen, zat er allang in; er waren zoveel eikels, kastanjes, beukenootjes en noten, dat de komende kou al tevoren voorspeld kon worden. Bovendien had ons moeder bij de eerste vlokjes al gezegd: 'Als de sneeuw valt in het slijk, staat de winter aan de dijk.' Ons moeder kreeg altijd gelijk, nog wel al had ze het niet. Het werd keihard winter.

Thuis waren ze overeengekomen, dat ze met hun allen met mij naar de nachtmis zouden gaan. Ze mochten natuurlijk 'mijn' mis niet missen!

Toen ik in de koude kerk naar het hoge en nog koudere koor toe geklommen was, miste ik wel een beetje het bekende eigen volk, waar ik anders zo graag bij zat. De kerk was afgeladen vol; het hing er met de benen uit.

Ik kreeg daarboven al gauw een enigszins verheven gevoel. Het groot mannenkoor was veel groter dan het door de week ooit geweest was. Er waren nou veel boeren in stijve zwarte pakken met van die grauwe streepjes, die ik nog nooit van mijn leven bij het koor gezien had. Het zou niet meevallen voor ons schoolkinderen om daar dadelijk tegenop te boksen.

Zo van bovenaf zag je midden door de kerk precies de scheiding van de vrouwen links en het mansvolk rechts. Links zou het zo meteen omhoog vliegen en rechts zou er onderdoor gebromd worden. Ik zag er ook zitten die dadelijk uit volle borst mee zouden gaan schreeuwen, hoewel ze helemaal niet zingen konden. We zouden hierboven wel baas blijven.

Het werd natuurlijk een heel deftige mis met drie heren die lang moest

iedereen zong mee. Dur de was- en wierooklucht en dur de nuchterheid gonge d'r hier en daor wèl durskes van d'r stückske, mar dè waar nou immòl alt zoo in de naachtmis.

't Schönste van gelijk waar nou dè't grif goewd klonk. We ha'n daorbove himmel ginne laast van de die die 't 'r beneeje neeve dinne! Ge hurde d'r niks af; ge hurde-n-oew èige nog mar amper. En toch wies ik zeker dè d'r tusse die geluidsgolve die d'r dur de gewelwe galmde ok iets van men bij moes zitte. 't Gaaf niks al hurde dè nie goewd. 't Geheel telde en dè waar schòn; grif wierook vur de orre! Èchten orreglorie wor ge gruts op gongt en lef van kriegt. En toch zó't ok mooi zen geweest ès ze iets meer van men ha'n kunne heure...

Toen de bèlle van de konsekrasie mi veul brevoer dur de misdienderkes gerammeld wiere en 't gestommel van alle knielende minse dur 't vaaste nummerke hoeste gevolgd wier, waar 't nòdderhand zó doodstil, dè ge ha't kunne denke dè ge moeierziel allennig in de kerk waart. Stille nacht...

Nò de konsekrasie moes d'r uurst wir gehoest worre. Ik din ok mar wè mee um nie op te valle.

Nou moesse onderhand de moiste liedjes komme... En jawèl, daor hadde't al: 'Stille Naacht...'

D'r wier zó aauwverwetst smartelek bij ùitgehòld dè de kaauw rillinge over oewe rug liepe. Mister Wijngaarde ston aachter z'ne katherder um ons um de burt òn te upere en op te juine en ons dan wir in te haauwe. De miñs hagget 'r druk mi, mar ge kost zien dèttie 't heel gèire din.

Toen d'r 'n lang rééj traog nor de kemuniebank schoef, moes de roos ont-springe. En dè din ze!

Daornao moege wèllie te kemunie. We waren al van zeuvenen af nuchter en we ha'n vort zó'n dreug keel dè de hostie lang òn onze raak blief plèkke. Ik ha ze nog mar krèk durgeslikt, toen we alwir mi 'Nu sijt wellecome' in de burries moesse. Daorop ha'n we hard geoeffend en daorop kosse we ons èige 'n bietje ùitleeve. Dè din ons en de mister grif arighèid.

Op 't èind kwaam de zeege mi de wens van de pestoor vur "n Zalig Kèrstfeest!" vur al z'n parochiane.

De zangbuukskes wiere rap opgehòld en ik ston d'r efkes af te kéeke, mar we

duren. Bijna iedereen zong mee. Door de was- en wierooklucht en door de nuchterheid gingen er hier en daar wel meisjes van hun stokje, maar dat was nu eenmaal altijd zo in de nachtmis.

Het mooiste van allemaal was nou dat het grif goed klonk. We hadden daarboven helemaal geen last van die mensen die er beneden naast zongen! Je hoorde er niets van; je hoorde jezelf nog maar amper. En toch wist ik zeker dat er tussen die geluidsgolven die er door de gewelven galmden ook iets van mij bij moest zitten. Het gaf niks al hoorde je dat niet goed. Het geheel telde en dat was mooi; grif wierook voor de oren! Echte orenglorie waar je trots op ging en lef van kreeg. En toch zou het ook mooi zijn geweest als ze iets meer van mij hadden kunnen horen... Toen de bellen van de consecratie met veel bravour door de misdienaartjes gerinkeld werden en het gestommel van alle knielende mensen door het vaste nummertje hoesten gevolgd werd, was het naderhand zo doodstil, dat je had kunnen denken dat je moederziel alleen in de kerk was. Stille nacht... Na de consecratie moest er eerst weer gehoest worden. Ik deed ook maar wat mee om niet op te vallen.

Nou moesten onderhand de mooiste liedjes komen... En jawel, daar had je het al: 'Stille Nacht...'

Er werd zo ouderwet smartelijk bij uitgehaald dat de koude rillingen over je rug liepen. Meester Wijngaarde stond achter zijn kathedr om ons om de beurt aan te moedigen en op te jatten en ons dan weer in te tomen. De man had het er druk mee, maar je kon zien dat ie het heel graag deed.

Toen er een lange rij traag naar de communiebank schuifelde, moest de roos ontspringen. En dat deed ze!

Daarna mochten wij te communie. We waren al van zeven uur af nuchter en we hadden ondertussen zo'n droge keel dat de hostie lang aan onze raak bleef plakken. Ik had ze nog maar net doorgeslikt, toen we alweer met 'Nu sijt wel-elcome' moesten beginnen. Daarop hadden we hard geoeffend en daarop konden we ons een beetje uitleven. Dat deed ons en de meester grif plezier.

Op het einde kwam de zegen met de wens van de pastoor voor 'een Zalig Kerstfeest!' voor al zijn parochianen.

De zangboekjes werden rap opgehaald en ik stond er even van te kijken, maar we kregen warempel op het koor allemaal een rol pepermunt van onze mees-

kriege werèmpel op 't koor ammel 'ne rol peep'remunt van onze mister!
Zoomar in de kerk..., wie ha dè nou oit verwaacht!

Ik waar blééj dè 't 'r opzaat.

't Waar al wijd over tweeje. Onderweges dur de sneuw dinne fietslichte 't mar slècht. We lieken al gaauw alleen op de wirreld. Hoe wijer we van de kerk af kwame, hoe donkerder en stiller en witter 't wier. Stille naacht...

Nò 'n goei ketier vernikkele op de fiets, kwame we thuis òn. Op de wèrmen aachterstal kosse de fietse vol òngelaoje sneuw gòn stòn te dooie.

Bij ons in d'n hèrd ston de kèrststal op d'n dreswaar wor anders de penduul-klok ston. Bij 't stèlleke stonne behalve de bildjes ok lustrum- en mastetèkskes.

De kachel wier opgestókt en de toffel wier opgehòld. 't Roek al gaauw nor wèrme koffie. D'r kwame worstebreujkes en unne lèkkere groote krintemik mi witte poeiersuiker vur d'n dag.

't Zaag 'r fistelek ùit in onzen hèrd. Hier en daor zate hulst- en mastetèkskes aachter de schilderééjkes en bij de bilde in de glaozere stolpe stonne van die klurrije gedrèijde karskes, worvan ons moeder ha gezeed dè wij ze noit moege ònstoke. Ze liet ze nou zèlf wèl efkes brande.

Wèllie ate same en d'r hong 'n bezunder wèrmtè in onzen hèrd, nie van de kachel of 't worstebrood mar van 't same-zen.

Nò 't eete waar 't 'welteruste' en nor bed.

't Zèil van de opkamer waar gruwelek kaauw en 't lake van m'n bed nog kouwer. Toch viel ik gaauw in slaop.

Ik heb dieje naacht gedrómd, dè'k alleen, himmel moeierzielalleen ha moete zinge. Ik hagget zó schòn en goewd gedaon; ik ha nog noit zó goewd gezonge! Alleen ha'k 't krèk onder de konsekrasie gedaon en dè waar bij de mister en de pestoor netuurlek hilleml verkeerd gevalle.

De pestoor ha vernietigend umhoggeblikt en de mister ha z'n wenkbrauwes zó diep kromgetrokke dè'k 'r af verschoet en stil hiel. Ik waar d'n innegste die ginne rol snoep ha gekrege.

De mister ha op 't èind van de mis nog gesnaauwd dè'k van 't koor af moes.

Toen ik smèires de rol peep'remunt in men boksetès trugvond, wies ik pas dè't gelukkig nie waor kos zen geweest.

ter! Zomaar in de kerk., wie had dat nou ooit verwacht!

Ik was blij dat het er opzat.

Na ruim een kwartier vernikkelen op de fiets, kwamen we thuis aan. Het was al ver na twee. Onderweg door de sneeuw deden fietslichten het slecht. We leken al gauw alleen op de wereld. Hoe verder we van de kerk af kwamen, hoe donkerder en stiller en witter het werd. Stille nacht...

Op de warme achterstal konden de fietsen vol aangeladen sneeuw gaan staan dooien.

Bij ons in de huiskamer stond de kerststal op het dressoir waar anders de pendule stond. Bij het stalletje stonden behalve de beeldjes ook liguster- en dennetakjes.

De kachel werd opgestookt en de tafel werd gedekt. Het rook al gauw naar warme koffie. Er kwamen worstebroodjes en een lekker groot krentenbrood met witte poedersuiker voor de dag.

Het zag er feestelijk uit in onze huiskamer. Hier en daar zaten hulst- en maste-takjes achter de schilderijtjes en bij de beelden in de glazen stolpen stonden van die kleurige gedraaide kaarsjes, waarvan ons moeder had gezegd dat wij het hart niet moesten hebben ze ooit aan te steken. Ze liet ze nou zelf wel even branden.

We aten samen en er hing een bijzondere warmte in onze woonkamer; niet van de kachel of van het worstebrood maar van het samenzijn.

Na het eten was het 'welterusten' en naar bed.

Het zeil van de opkamer was erg koud en het laken van mijn bed nog kouder. Toch viel ik vlug in slaap.

Ik heb die nacht gedroomd, dat ik alleen, helemaal moederzielalleen had moeten zingen. Ik had het zo mooi en goed gedaan; ik had nog nooit zo goed gezongen! Alleen had ik het net onder de consecratie gedaan en dat was bij de meester en de pastoor natuurlijk helemaal verkeerd gevallen.

De pastoor had vernietigend omhooggekeken. De meester had zijn wenkbrauwen zo diep gefronst dat ik er van schrok en stil hield. Ik was de enige die geen rol snoep had gekregen. De meester had op het einde van de dienst nog gesnauwd dat ik van het koor af moest.

Toen ik 's morgens de rol pepermunt in mijn broekzak terugvond, wist ik pas dat het gelukkig niet waar kon zijn geweest.

'ne Zalige Kèrsmis!

(Geschreve en verteld vur Umroep Brabant, N.O.)

*H*edde gij dè nou ok? Dè ge alt rond dezen ted trugdenkt òn vruger Kèrsmisse mi volop sneuw? 't Lekt wèl of 't toen mi Kèrsmis kouwer waar! Ik weet nog goewd hoe wij slibberend nor de naachtmis dinne en hoe we op de kèrstdaag tusse de mis en 't lof in gonge schötse op de Karreput. B'ons thuis ston 't stèlleken op d'n dreswaar. Nee, noit ginne kèrstboom, dè waar vur Duitsers en protestante, zin ons moeder. Ik heb 'r alt nog moeite mi, mi 'ne kèrstboom. Wurrum moet zó'n bumke nou binnegehòld worre. Ik kan dè ok nie zó goewd rijme: zó'nne kèrstspar moet dood, umdè d'r herdocht wordt dè't kèrstkiendje geborren is! Ja, ik weet 't, ik ben 'n bietje tweeslachtig. Ik verkoop kèrstversiering, ok vur in d'n boom, mar ik doe d'r èiges nie òn mee... Apprepoo, versiering; wilde zówèlle wè extra's vur de fistdaag; wè engelehaor of zoo? Ja, 'n bietje grijs bende al van oew èige. Nee, vuurwèrk, dè kùmt 'r bij men nie in. Dè véén ik zónnen onzin; dè is nou krèk nerres goewd vur, mèin ik. Moete ok gin kèrstballen of 'ne piek hebbe? Of meschien 'n por karskes vur bij de stal? Oo, hedde ginne stal? Nou ikke wèl. Vur men is't gin Kèrsmis ès de stal d'r nie sti. Daor he'n we vruger wè over gestècheld, jonge! Kik, ès de stal mooi opgesteld waar in 't mos en 't stroi en de gruun mastetèkskes vùrmdè d'n achtergrond, dan moesse de gipse bildjes geplòtst worre. Dan kwame de gebreke vur d'n dag; unnen hèrder miste 'n haand en van verschèije bildjes waar wè vèrf af. D'r moes wè bij gevèrfd worre, of ze moesse zoo gezet worre dè ge de beschadiging nie zaagt. De gròtste oneenighèid kriege men zuster en ikken alted over de kunninge; die moege d'r volges heur pas bij in jannewari en dè vond ik zó'n zunt, dè we ruzie kriege, want dè ware de moiste bildjes mi dieje kameel èn al! Nee, de kèrststal brocht b'ons nie drèk vrede op aarde! Ons moeder besliste dan dè ze

Een zalige Kerstmis!

*H*ebt u dat nu ook? Dat je altijd rond deze tijd terugdenkt aan vroegere Kerstmissen met veel sneeuw? Het lijkt wel of het toen met Kerstmis kouder was! Ik weet nog goewd hoe wij baantje glijdend naar de nachtmis gingen en hoe we op de kerstdagen tussen de mis en het lof in gingen schaatsen op de Karreput. Bij ons thuis stond het stalletje op het dres-soir. Nee, nooit geen kerstboom; dat was voor Duitsers en protestanten, zei ons moeder. Ik heb er altijd nog moeite mee, met een kerstboom. Waarom moet zo'n boompje nou binnengehaald worden? Ik kan dat ook niet zo goed rijmen: zo'n kerstspar moet dood, omdat er herdacht wordt dat het kerstkindje geboren is! Ja, ik weet het, ik ben een beetje tweeslachtig. Ik verkoop kerstversiering, ook voor in de boom, maar ik doe er zelf niet aan mee... Apropos, versiering; wil je misschien wat extra's voor de feestdagen? Wat engelenhaar of zo? Ja, een beetje grijs bent u al van u zelf. Nee, vuurwerk, dat komt er bij mij niet in; dat vind ik zo'n onzin; dat is nou net nergens goed voor, meen ik. Moet u geen kerstballen of een piek hebben; of misschien een paar kaarsjes voor bij de stal? O, hebt u geen stal? Nou ikke wel. Voor mij is het geen Kerstmis als de stal er niet staat. Daar hebben we vroeger wat over geredetwist, jongen! Kijk, als de stal mooi opgesteld was in het mos en het stro en de groene sparretakjes vormden de achtergrond, dan moesten de gipsen beeldjes geplaatst worden. Dan kwamen de gebreken voor de dag: een herder miste een hand en van verscheidene beeldjes was wat verf af. Er moest wat bij gevevfd worden, of ze moesten zo gezet worden dat je de beschadiging niet zag. De grootste onenigheid kregen mijn zus en ik altijd over de koningen; die mochteren er volgens haar pas bij in januari en dat vond ik zo jammer dat we ruzie kregen, want dat waren de mooiste beeldjes met die kameel en

d'r bij moege, mar dan òlling tèinen op d'n dreswaar, want ze ware nog onderwege, zin ze. 't Stèlleke blief b'ons tot wijd in jannewari staon, zoodè't b'ons in die daag veul langer Kèrsmis liek.

't Waar in die donker daag alt gezellig en d'r wier wè lèkkerder geëeten ok, al waar d'r noit gin overvloed.

't Zal wèl nostalgje zen, mar toch liek Kèrsmis vruger beeter ès nou. Tegeworrig kregde vanalles veulsteveul. Ge it en drinkt dè 't oe daag in de weeg zit.

De krante stòn vol van de dinees, 't een al sjiaker en duurder ès 't aander, mar wij haauwen 't mar ouwerwets op knéént mi appelmoes en dè bekùmt ons nog mee 't beste. Haozepeeper en reejrug zen nie zó òn ons besteed.

D'r zen d'r ok die al lang en breed op de latte stòn um daor gienswijd in de sneuw te wintersporte, mar dè lekt ons nou hillemol niks mi Kèrsmis te make te hebbe. Nee, Kèrsmis vuul ik aauwverwetst ès 'n fist vur de hil familie, thuis lèkker bij mekare. Ik zij van d'n aauwe stèmpel, ik weet 't, mar ik goi dalek lèkker de zaak dicht en ik doe tussendeur de bossen in en 'saoves krüpe we allemòl bij mekare en doen 'n pùtje kaarten op z'n aauwverwetst! Dè véén ik nou unne zalige Kèrsmis.

Affijn, ik wens oe 'ne Kèrsmis zó ge'm zèlf gèire he't.

Dree de Kapper.

al! Nee, de kerststal bracht bij ons thuis niet direct vrede op aarde! Ons moeder besliste dan dat ze erbij mochten, maar dan helemaal achter op het dressoir, want ze waren nog onderweg, zei ze. Het stalletje bleef bij ons tot ver in januari staan, zodat het bij ons in die dagen veel langer Kerstmis leek. Het was in die donkere dagen altijd gezellig en er werd wat lekkerder gegeten ook, al was er nooit overvloed.

Het zal wel nostalgie zijn, maar toch leek Kerstmis vroeger beter dan nou. Tegenwoordig krijg je vanalles veel te veel. Je eet en drinkt dat het je dagen in de weg zit.

De kranten staan vol van diners, het ene al sjieker en duurder dan het andere, maar wij houden het maar ouderwets op konijn met appelmoes en dat bekommt ons nog mee het best. Hazepeper en reerug zijn niet zo aan ons besteed.

Er zijn er ook die al lang en breed op de latten staan om daar ginds, ver weg in de sneeuw te wintersporten, maar dat lijkt ons nou helemaal niks met Kerstmis te maken te hebben. Nee, Kerstmis voel ik ouderwets als een feest voor de hele familie thuis lekker bij elkaar. Ik ben van de oude stempel, ik weet het, maar ik gooi dadelijk lekker de zaak dicht en ik doe tussendoor de bossen in en 's avonds kruipen we allemaal bij elkaar en spelen op zijn ouderwets een spelletje kaart . Dat vind ik nu een zalige Kerstmis.

Enfin, ik wens u een Kerstmis zo u hem zelf graag hebt.

Dree de Kapper.

Kèrsmis vur alle minse

*H*eddet al geheurd wè de aauw Nèlla giestere klaorge-
makt hi? Ik heb 't ùit betraowbare bron vernomme.

't Waar zoo:

Mi de Kèrsmis duu onzen aauwe pestoor 'n mis in de kapèl van ons bejaarde-
huis.

Ons Nèlla zit daor ok. Ze is al 'n hil welleke geleje 'nor de zusters gegaon',
zoowès ze hier zegge. Nèlla is al in de negentig en bij vlaoge nie zó hèlder
mer. Ze is en blef wèl vrolek van aard: ondanks d'r dutselighèid zi ze dik dè ze
nog bekant alles kan ès ze mar niks duu.

De lesten ted hi Nèlla nie veul hèlder oogenblikke mer gehad. Nee, ze is nou
duidelek òn 't verkéëndse...

De nonne hebbe lang gerikraoid of ze Nèlla's nou wèl of nie mee zulle laote
doen mi de kèrst-mis.

'Allee,' hi moeder-overste gezeed, 'Kèrstmis is vur alle minse!'

En zoo zit Nèlla dus te dutsele tussen al die aauw krùiers van zeuventig,
tachentig en ouwer en 't lekt grif dè't goewd zal gaon. Nèlla gedraagt d'r èige
rustig en de nunnekes zen blij over hullie beslissing.

De pestoor is bezig mi 't ivvangillie volges Sint Lucas: '...Zo vertrok ook
Joseph, - omdat hij uit het geslacht van David was -, vanuit Galilea, uit de stad
van Nazareth, naar Judea, naar de stad van David, Bethlehem geheten, om
zich aan te geven met Maria, zijn echtgenote, die zwanger was...'

Nèlla lekt òlling weggedoezeld, mar kùmt nou innins bij d'r positieve. Ze hi
de leste worde kennelek geheurd; ze kekt op en ruupt hard: 'Wie is d'r hier
zwanger?'

De nonne valle zoowè van d'r geloof en d'n aauwe pestoor kan z'ne laach
bekant nie haauwe.

Gelèijelekòn kùmt alles wer tot rust en de konsekrasie gi mooi vurbij. Alles

Kerstmis voor alle mensen

Heb je het al gehoord wat de oude Nella gisteren klaarge-
maakt heeft? Ik heb het uit betrouwbare bron vernomen.

Het was zo:

Met Kerstmis doet onze oude pastoor een mis in de kapel van ons bejaarden-
tehuis.

Onze Nella zit daar ook. Ze is al een heel tijdje geleden 'naar de zusters
gegaan', zoals ze hier zeggen. Nella is al in de negentig en bij vlagen niet zo
helder meer. Ze is en blijft wel vrolijk van aard: ondanks haar vergeetachtig-
heid zegt ze vaak dat ze bijna alles kan als ze maar niks doet.

De laatste tijd heeft Nella niet veel heldere ogenblikken meer gehad. Nee, ze
is nou duidelijk aan het verkindsen...

De nonnen hebben lang gedubd of ze Nella nu wel of niet mee zullen laten
doen met de kerst-mis.

'Vooruit,' heeft moeder-overste gezegd, 'Kerstmis is voor alle mensen!'

En zo zit Nella dus te suffen tussen al die oude mensjes van zeventig, tachtig
en ouder en het lijkt grif dat het goed zal gaan. Nella gedraagt zich rustig en
de nonnetjes zijn blij over hun beslissing.

De pastoor is bezig met het evangelie volgens Sint Lucas: '...Zo vertrok ook
Joseph, - omdat hij uit het geslacht van David was -, vanuit Galilea, uit de stad
van Nazareth, naar Judea, naar de stad van David, Bethlehem geheten, om
zich aan te geven met Maria, zijn echtgenote, die zwanger was...'

Nella lijkt helemaal weggedoezeld, maar komt nou opeens bij haar positie-
ven. Ze heeft de laatste woorden kennelijk gehoord, ze kijkt op en roept
hard: 'Wie is er hier zwanger?'

De nonnen vallen zowat van hun geloof en de oude pastoor kan zijn lach
bijna niet houden.

Geleidelijkaan komt alles weer tot rust en de consecratie gaat mooi voorbij.

lekt wijer nor wens te gòn verloope. De kemunie kan dalek beginne. De nonne haauwe Nèlla's in de gater... Zal ze wèl? Zal ze nie? Jawèl, ze wil. Mag ze wèl? Och, Kèrsmis is toch vur alle minse!

De zusters en de aauw minskes die nog goewd genug ter been zen, schuifele nor vurre en Nèlla schuift ok mee.

Ze oogt nog vief en hèl, ok al is ze hier wèl mee van de oudste van gelijk. Alles lekt nou goewd te gaon. Ze blef nètjes in de rééj en is al bekant òn de burt.

Nou sti ze vur de pestoor mi de hostie... Zal ze d'r tong ütsteeke of zal ze d'r haand ophaauwe?

Efkes wordt 'r getwijfeld... Mar wè duu ze nou?

Ze goit toch pardoes unne gulde in de kelk van de pestoor!

Foei toch, wè'n konsternasie!

De pestoor moet 'r mi laache en denkt dè de kollekte bij Nèlla's toch wèl veul indruk gemakt moet hebbe.

Nèlla kreg toch gewoon de kemunie op d'r tong en schuifelt trug nor d'r plòts èzzof d'r niks bezunders gebeurd is.

Tot 't èind toe gi alles dan gelukkig goewd en tèinenòn kreg iedereen de zeege van de priester die mi 'n vriendelek gezicht alleman unne zalige Kèrsmis wenst.

Nèlla vergit wir efkes dè ze in de kapèl is en ruupt: 'Jè en ok alvast 'n zalig ùiteinde, wor!'

Kèrst-mis

Nèlla waar 'n vrolek wefke
mi 'n klèin mar kèirzig lefke.
Ze din mar zèlde gréénze,
waar wèl lichjes òn't verkéénze.

Alles lijkt verder naar wens te gaan verlopen. De communie kan dadelijk beginnen. De nonnen houden Nella in de gaten... Zal ze wel? Zal ze niet? Jawel, ze wil. Mag ze wel? Och, Kerstmis is toch voor alle mensen!

De zusters en de oude mensjes die nog goed genoeg ter been zijn, schuifelen naar voor en Nella schuift mee.

Ze oogt nog vief en vitaal, ook al is ze hier wel mee van het oudste van allemaal. Alles lijkt nou goed te gaan. Ze blijft netjes in de rij en is al bijna aan de beurt.

Nou staat ze voor de pastoor met de hostie... Zal ze haar tong uitsteken of zal ze haar hand ophouden?

Even wordt er getwijfeld... Maar wat doet ze nou?

Ze gooit toch pardoos een gulden in de kelk van de pastoor!

Foei toch, wat een consternatie!

De pastoor moet er mee lachen en denkt dat de collecte bij Nella toch wel veel indruk gemaakt moet hebben.

Nella krijgt toch gewoon de communie op haar tong en schuifelt terug naar haar plaats alsof er niks bijzonders gebeurd is.

Tot het eind toe gaat alles dan gelukkig goed en tot slot krijgt iedereen de zegen van de priester die met een vriendelijk gezicht iedereen een zalig kerstfeest wenst.

Nella vergeet weer even dat ze in de kapel is en roept: 'Ja en ook alvast een zalig uiteinde, hé!'

Kerst-mis

*N*ella was een vrolijk wijfje
met een klein maar krachtig lijfje.
Ze wilde zelden kritiseren,
was wel licht aan het dementeren.

't Waar in die donker dage,
- wè he'n we toch gelaache -
De pestoor waar mis òn't leeze,
- vur de orde waar te vreze -

Daor bij't volk van bejaarde,
wor demensie zürge baarde.
Wèl ware d'r hier nog nonne
die desgewenst dan hëlpe konne.

't Ivangillie wier begonne,
al die hier nog kosse, stonne
en hurde stil 't Woord des Heren,
-wè kunne kanse schielek kere!-

De priester waar nou krèk gebleve
bij 'Betteljem om zich aan te geven
met Maria, zijne echtgenote..,'
- God, wè'n vrimde anekdote -

'..die zwanger was' ha krèk geklonke.
Nèlla, efkes in 'nen dut verzonke,
ruupt en slupt dus nie mer langer:
'Wie waar d'r hier nou krèkke zwanger?'

De nonne zen van't geloof gevalle,
de pestoor 't minste nog van alle.
Hij moet laache van de alteròzzie
dur Nèlla's onverwaachte pèrmentòzzie.

En toch, op 't èind is alleman tevreje,
aachteraf ok grif nog mi gezonde reje,
want zoo kos toch 't verhaal verhuizen
van de kèrststal nor bejaardehuize.

Het was in die donkere dagen,
- wat hebben we toch gelachen -
De pastoor was mis aan het lezen,
- voor de orde was te vrezen -

Daar bij het volk van bejaarden,
waar dementie zorgen baarde.
Wel waren er hier nog nonnen
die desgewenst dan helpen konden.

Het evangelie werd begonnen,
al die hier nog konden, stonden
en hoorden stil het Woord des Heren,
-wat kunnen kansen schielijk keren!-

De priester was nu net gebleven
bij 'Bethlehem om zich aan te geven
met Maria, zijne echtgenote..,'
- God, wat een vreemde anekdote -

'..die zwanger was' had juist geklonken.
Nella, even in een dut verzonken,
roept en slaapt dus niet meer langer:
'Wie was er hier nou net nog zwanger?'

De nonnen zijn van hun geloof gevallen,
de pastoor het minste nog van allen.
Hij moet lachen van de consternatie
door Nella's onverwachte interpellatie.

En toch, op het einde is ieder tevreden,
achteraf ook grif nog met gezonde redenen,
want zo kon toch het verhaal verhuizen
van de kerststal naar bejaardenhuizen.

't Kèrstknéént Meluuk

Oomen Ties die hiel knentjes
in koikes op 'n rééj.
D'r ware zó'n zaachte prentjes
en ok zó'n moikes bééj.
't Schönste waar 'nen bonte
in 'n appelkiest opzéej.

Wij voeierde dik die bisjes
bij oomes op bezuuk.
Mi gruun langs koi en kisjes;
wè waar d'r veul kaduuk.
't Miste krieg d'n bonte,
die hiette toen Meluuk.

Mi Kèrsmis kwame we eete
bij onzen oomen Ties.
't Hi heel lang dwèrsgezeete,
want denkte dè ik wies
wèffer vlis we ha'n gehad!
't Makt me nou nog vies.

Nò't kèrstmaal, langs de rééje
knentjes in d'n hof
waar d'r gin kisje mer bezééje,
wor ik d'n bonte trof.
Toen zaag ik Meluken hùidje
en 't janke dè begos.

Het kerstkonijn Meluuk

Ome Ties die hield konijntjes
in kooitjes op 'n rij.
Er waren zulke zachte prentjes
en ook zulke mooie bij.
Het mooiste was een bonte
in een appelkist opzij.

Wij voederden vaak die beestjes
bij oompje op bezoek.
Met groen langs kooi en kistjes;
wat was er veel kaduuk.
Het meeste kreeg de bonte,
die heette toen Meluuk.

Met Kerstmis kwamen we eten
bij onze ome Ties.
Het heeft heel lang dwarsgezeten,
want denk je dat ik wist
wat voor vlees we hadden gehad!
Het maakt me nou nog vies.

Na het kerstmaal, langs de rijen
konijntjes in de hof
was er geen kistje meer bezijden,
waar ik de bonte trof.
Toen zag ik Meluuk zijn huidje
en het huilen dat begon.

Oomen Ties die wó wè tróste
en zin: 'Ben nou mar blééj,
dè knéént dè zaat op 't óste
òlling tèinen in de rééj.
Van dieje kant kwame de wijze
òn't kèrstkiendje ok vurbééj...

In d'n himmel van k'nééne,
daor huppelt ie nou rond.
Daor kunde'm nog trugvééne,
dus haauwt mar gaauw 'we mond.'
En 'r wier noit mer gevraagd
wè ík 'r nog af vond.

Mieke Bessem

*M*ieke Bessem waar 'n aauw wefke, dè heel lang geleje op de Hooghèij wónde, hillemlò moeierziel alleen, in 'n klèin hùiske. D'r waar zoogezeed nie veul meer te zien ès 'n toffel, 'n por stuul en nog iets, namelek 'n kooi mi 'n torteldùifke d'r in. Dè waar goewd tege de roos, zinne ze vruger en ze bedoelde de kórtse. Mieke hagget jorre geleje 's oit gevonde toen ze hout òn 't sprokkele waar in 't wolvebos. 't Waar ùit de nest gevalle en 't kos nog nie goewd vliege. Ze hagget meegenomme en 't waar taam geworre, hillemlò taam. Ès Mieke binnekwaam, dan begos 't dùifke te bùige en te knikke en 't zin dan: 'Koekeroe, koekeroe!' En Mieke zin dan: 'Hoe geget mi m'n toereloereske?' En zoo prótte ze hil d'n ted mi mekare.

Ja, want Mieke Bessem ha op 't èind niemes mer um tege te praote ès d'r hundje en d'r toereloereske. In d're jongen ted waar ze getraowd geweest. Toon hette d're mins. Ès daggèlder hattie alted goewd de kost gescharreld vur

Oom Ties die wou wat troosten
en zei: 'Ben nou maar blij,
dat konijn zat op het oosten
helemaal achter in de rij.
Van die kant kwamen de wijzen
aan het kerstkind ook voorbij...

In de hemel van konijnen,
daar huppelt hij nou rond.
Daar kun je hem terugvinden,
dus hou maar gauw je mond.'
En er werd nooit meer gevraagd
wat ik er nog van vond.

Mieke Bezem

*M*ieke Bezem was een oud vrouwtje, dat heel lang geleden op de Hooghei* woonde, helemaal moederziel alleen, in een klein huisje. Er was zagezegd niet veel meer te zien dan een tafel, een paar stoelen en nog iets, namelijk een kooi met een tortelduifje erin. Dat was goed tegen de roos, zeiden ze vroeger en ze bedoelden de koortsen. Mieke had het jaren geleden eens ooit gevonden, toen ze hout aan het sprokkelen was in het wolvenbos. Het was uit het nest gevallen en het kon nog niet goed vliegen. Ze had het meegenomen en het was tam geworden, helemaal tam. Als Mieke binnenkwam, dan begon het duifje te buigen en te knikken en het zei dan: 'Koekeroe, koekeroe!' En Mieke zei dan: 'Hoe gaat het met mijn toereloeske?' En zo praatten ze de hele tijd met elkaar. Ja, want Mieke Bezem had op het laatst niemand meer om tegen te praten behalve haar hondje en haar toereloeske.

z'n èige en vur Miekies. Toon Knaors ha'n de minsen 'm genuumd. Wurrum, dè wee'k nie, want hij waar toch niks ginne knaorzer van aard.

Mar Toon waar verongelukt, toen ie in d'n hooiested in Holland òn 't grasmèije waar. Zoomar pardoos van de hoikaar gevalle en mee morsdood. 't Is toch iets, wanne! De pestoor waar 't weze zegge en Mieke ha hil d'n dag vort mi d're scholk vur d'r ooge zitte schreuwe.

's Zondags ha de pestoor van de prikstoewl afgeleeze: 'Plechtige Heilige Mis voor Antonius Vlierings.' De minse in de kerk ware begonne te strissele tege mekare: 'Wie is dè toch?' En 't antwoord waar: 'Dè's de mins van Mieke van de Hooghèij; die is verongelukt.' En ze ha'n allemòl millééje mi Miekies. ''t Is toch iets, wanne,' zinne ze en daor liete ze 't bij.

Mar innen boer waar d'r, inne mi 'n zwaor lózzieketting over z'n vesje en die stapte nò de mis nor de sakkristie en die vroewg òn de kuster wie of d'r betòld ha vur die plèchtige mis. 'Niemes,' zin de kuster, 'dè hi de pestoor zoomar ùit z'n èige gedaon, want Mieke die hi nou nog ginne nagel mer um d'r kont te krabbe, begrepte wèl?'

Dè waar zoomar arig gezeed van dieje kuster. En nog wèl in de sakkristie ok nog, mar diejen boer waar de koiste nie. Hij hòlde z'n kniebeurs ùit z'n tès en hij betòlde vijfentwintig gulde vur de mis. 'Ik wil nie,' zin ie, 'dè de pestoor 't vur niks moet doen.'

En diejen boer din nog meer: saoves brocht ie mi de kreuge unne kwak èrpel en 'n stuk spèk nor Miekies op de Hooghèij.

'Ge moet oewe kop mar nie laote hange,' zin ie tege Miekies, 'ge moet mar denke Onze Lieven Heer die schrééft rècht mi krom lijne...'

Nee, Mieke liet d're kop nie hange. Ze ha 'n zoontje, Piet hètte-n-ie, 'n jungske van 'n jaor of zes en vur hum en vur d'r èige moes ze nou hillemlòl alleen de kost zien te verdiene. Boerre mi èrpel en spèk die ha ze nò diejen inne keer nie mer meegemaakt. Mieke redde d'r èige wèl. Ze begos buunders en bessems te make van hèij en bërkehout, want van dè grèij ston d'r zat op de Hooghèij. En mi die buunders en bessems din ze d'n boer op in d'n umtrek en sötteres nor Bossche mèrt gong ze ok.

D'r hundje liep alt neeve d'r karreke vol bessemgrèij.

Mieke krieg toen d're nééje naam: alleman nuumde d'r vort Mieke Bessem.

In haar jonge tijd was ze getrouwd geweest. Toon heette haar man. Als dagloner had hij altijd goed de kost gescharreld voor zichzelf en voor Mieke. Toon Knor hadden de mensen hem genoemd. Waarom, dat weet ik niet, want hij was toch helemaal niet onvriendelijk van aard.

Maar Toon was verongelukt, toen hij in de hooitijd in Holland aan het grasmaaien was. Zomaar pardoes van de hooikaar gevallen en meteen morsdood. Het is toch iets, hé! De pastoor was het komen zeggen en Mieke had de hele dag daarna met haar schort voor haar ogen zitten huilen.

's Zondags had de pastoor van de preekstoel afgelezen: 'Plechtige Heilige Mis voor Antonius Vlierings.' De mensen in de kerk waren begonnen te fluisteren tegen elkaar: 'Wie is dat toch?' En het antwoord was: 'Da's de man van Mieke van de Hooghei; die is verongelukt.' En ze hadden allemaal medelijden met Mieke. 'Het is toch iets, hé,' zeiden ze en daar lieten ze het bij.

Maar een boer was er, iemand met een zware horlogeketting over zijn vestje en die stapte na de mis naar de sacristie en die vroeg aan de koster wie of er betaald had voor die plechtige mis. 'Niemand,' zei de koster, 'dat heeft de pastoor zomaar uit zichzelf gedaan, want Mieke die heeft nou nog geen nagel meer om haar kont te krabben, begrijp je wel?'

Dat was zomaar raar gezegd van die koster. En nog wel in de sacristie ook nog, maar die boer was de kwaadste niet. Hij haalde zijn beurs uit zijn zak en hij betaalde vijftewintig gulden voor de mis. 'Ik wil niet,' zei hij, 'dat de pastoor het voor niks moet doen.'

En die boer deed nog meer: 's avonds bracht ie met de kruiwagen een hoop aardappelen en een stuk spek naar Mieke op de Hooghei.

'Je moet je hoofd maar niet laten hangen,' zei hij tegen Mieke, 'je moet maar denken Onze Lieven Heer die schrijft recht met kromme lijnen...'

Nee, Mieke liet haar hoofd niet hangen. Ze had een zoontje, Piet heette die, een jongetje van een jaar of zes en voor hem en voor haar eigen moest ze nu helemaal alleen de kost zien te verdienen. Boeren met aardappelen en spek die had ze na die ene keer niet meer meegemaakt. Mieke redde zich wel. Ze begon borstels en bezems te maken van hei en berkehout, want van dat gewas stond er genoeg op de Hooghei. En met die borstels en bezems ging ze de boer op in de omtrek en 's zaterdags naar Bossche markt ging ze ook.

En Toon Knaors waar al gaauw vergeete. Dè is te zegge: bij de minse teminste, mar nie bij Miekies. Nee, die vergaat Tone noit. Ze ha 'n bidprentje van hum in d'r aauw kerkboek ligge en saoves, ès ze 't rozenhuujke gebid ha, dan viet ze dè prentje nog 's in d'r haand en dan laas ze 't nog 's. D'r ston zónne mooie lees op: 'En gij mijn lieve vrouw, mijn liefde voor u duurt eeuwig voort bij God.' En dan jankte ze nog 'n bietje en dan bidde ze vur hum.

Zoo leefde Mieke lange jorre hene. Mar 't èrgste dè Mieke meemakte nò d'n dood van d're mins dè he'k nog nie verteld. Dè jungske van heur, Piet hètten-ie, daor liep 't op d'n duur nie goewd mi af. Dè kwaam zoo.

Mieke waar netuurlek nogal veul op stap mi d're negosie en dan waar Piet dik òn z'n lot overgelaote. En hij leerde zodoende nie veul goeds. Want op de Hooghèij, daor leefde vruger zoomar locht volk, de goei nie te nao gesproke. De boerre van 't dÛrp die ha'n d'r nie veul mi op. 'Die verdomde hèijkneuters,' zinne ze dik. En in dieje Piet ha'n ze al hillemol gin fidusie. 'De hèijstreke zitten 'r diep in; dè wordt unne kaarspringer, dè zulde zien,' zinne ze.

En gelijk kriege ze. 't Kwaam zó wijd dè dieje Piet vurgoewd van huis wegliep en wegblief. De minse zinne dèttie mi 't leeger van Napoleon mee nor Rusland vertrokke waar, want in diejen ted, heel lang geleje, spult dees verhaal. En die saldaote zen ammel in Rusland umgekome in de sneuw en de kaauw, zinne de minse...

Dè waar nou ammel al wir 'n jaor of vijftien geleje en Piet kwaam mar nie trug. Mar Mieke wó noit geleuve dè Piet gesneuveld waar. Saoves, ès ze vur Tone gebid ha, dan bidde ze alted nog drie weesgegroetjes vur 'onze Piet', umdèttie daor nog alted in de sneuw zaat in Rusland. Ja, wè wit zó'n vrouwke nou van Rusland af, wanne.

En witte wurrum Mieke d'r zó zeker van waar dè Piet trug zó komme? Dè zaat zoo. Ès klèine jonge ha ze 'm alted mee nor de naachtmis genomme. En dan moog ie alted unne cènt daowe in 't buske van engeltjeknik. En plezier ès ie dan ha ès 't engeltje dan ècht mi z'n kùpke knikte! Piet vond 't eigelek mar zunt dè Mieke mar inne cènt kos misse. Hij zin dan: 'Ès ik groot ben, dan daow ik 'r nog 's tien guldes in, zoodè diejen engel z'ne kop nie mer umhog kan kréége!'

Kek, en dè ha Mieke nou alted onthaauwe, ok toen Piet al lang vort de deur ùit waar.

Haar hondje liep altijd naast haar karretje vol bezemspullen.

Mieke kreeg toen haar nieuwe naam: iedereen noemde haar voortaan Mieke Bezem. En Toon Knor was al gauw vergeten. Dat is te zeggen: bij de mensen tenminste, maar niet bij Mieke. Nee, die vergat Toon nooit. Ze had een bidprentje van hem in haar oude kerkboek liggen en 's avonds, als ze het rozenhoedje gebeden had, dan nam ze dat prentje nog eens in haar handen en dan las ze het nog eens. Er stond zo'n mooie tekst op: 'En gij mijn lieve vrouw, mijn liefde voor u duurt eeuwig voort bij God.' En dan huilde ze nog een beetje en dan bad ze voor hem.

Zo leefde Mieke lange jaren. Maar het ergste dat Mieke meemaakte na de dood van haar man dat heb ik nog niet verteld. Dat jongetje van haar, Piet heette die, daar liep het op de duur niet goed mee af. Dat kwam zo.

Mieke was natuurlijk nogal veel op stap met haar negotie en dan was Piet dikwijls aan zijn lot overgelaten. En hij leerde zodoende niet veel goeds. Want op de Hooghei, daar leefde vroeger zomaar lichtzinnig volk, de goeien niet te na gesproken. De boeren van het dorp die hadden er niet veel mee op. 'Die verdomde heikneuters,' zeiden ze vaak. En in die Piet hadden ze al helemaal geen vertrouwen. 'De heistreken zitten er diep in; dat wordt een karspringer*, dat zul je zien,' zeiden ze.

En gelijk kregen ze. Het kwam zo ver dat die Piet voorgoed van huis wegliep en wegbleef. De mensen zeiden dat ie met het leger van Napoleon mee naar Rusland vertrokken was, want in die tijd, heel lang geleden, speelt dit verhaal. En die soldaten zijn allemaal in Rusland omgekomen in de sneeuw en de kou, zeiden de mensen...

Dat was nou allemaal alweer een jaar of vijftien geleden en Piet kwam maar niet terug. Maar Mieke wou nooit geloven dat Piet gesneuveld was. 's Avonds, als ze voor Toon gebeden had, dan bad ze altijd nog drie weesgroetjes voor 'onze Piet', omdat die daar nog altijd in de sneeuw zat in Rusland. Ja, wat weet zo'n vrouwtje nou van Rusland af, nietwaar.

En weet je waarom Mieke er zo zeker van was dat Piet terug zou komen? Dat zat zo. Als kleine jongen had ze hem altijd mee naar de nachtmis genomen. En dan mocht ie altijd een cent duwen in het busje van engeltjeknik. En plezier als ie dan had, als het engeltje dan echt met zijn kopke knikte!

'Hij moet komme,' zin ze in d'r èige, 'want hij moet nog tien guldies in 't engeltjeknik daowe.'

Ja, zoo gi dè; 'n moederhart gif de hoop noit op, mar Piet Bessem waar 'weg en blief mar 'weg.

Nou wier 't wir Kèrsmis en Mieke zaat in d'r hutje bij 't vuur te waachte tot 't ted zó zen vur de naachtmis van twèilef uurre. 't Hundje ha z'n èigen opgerold vur 't vuur. De kat zaat òn d'n andere kant van dè vuur mi slaoperige ooge te knippere. Ze ha d're start um d'r poote gedrèijd.

Mieke zaat te waachte totdè de moor zó zinge, want ze gong seklade make. D'n bèkker ùit 't dÛrp ha namelek tusse licht en donker unne groote vorse krintemik gebrocht. 'Van iemes die nie bekend wil zen,' hattie gezeed. En zèlf hattie d'r nog 'n bùileke sekladepoeier bij gedaon. 'Dè ge 't in goeie gezondheid op meugt make,' zin ie toen ie 'weg gong.

'God zal 't oe lone,' ha Mieke gezeed. Ze ha de mik nog 's gekwikt.

'Ziede dè nou toch, toereloereske?' ha ze gelaache. En 'koekeroekoe' ha 't dÛifke geantwoord.

En nou zaat ze te waachte tot de moor gong zinge en ze docht nao. Dè doen d'r veul mi de Kèrsmis en Mieke dus ook.

'Al dèrtig jaor geleje waar 't dè Toon verongelukt waar,' docht ze bij d'r èige, 'en al zestien jaor geleje dè onze Piet weggelopen is, mar 't engeltjeknik zal 'm wèl hëlpe. Onze Lieven Heer is mi z'n slore', docht ze en ze kiek nog 's nor de krintemik op toffel.

Buite laag alles onder de sneuw; de mastebosse, de bospèijkes en wijerop de Koesteege, alles onder de sneuw. 't Zó lastig loope zen; ze ha d'r zwartgelakte riemklumpkes al klaor staon.

Innins hurde ze voetstappe in de sneuw. Wie kos dè nou zen, zó laot in de naacht? 't Hundje hurde-n-'t ok, 't spitste z'n orre en begos te gromme tusse z'n tëndjes.

'Stil mar, mènneke, 't kan gin kaod, 't is Kèrsmis,' zin Mieke.

Buiten op de stoep stampde iemes de sneuw van z'n schoen.

Piet vond het eigenlijk maar zonde dat Mieke maar één cent kon missen. Hij zei dan: 'Als ik groot ben, dan duw ik er nog eens tien guldens in, zodat die engel z'n kop niet meer omhoog kan krijgen!'

Kijk, en dat had Mieke nou altijd onthouden, ook toen Piet al voort lang de deur uit was.

'Hij moet komen,' zei ze in zichzelf, 'want hij moet nog tien guldens in het engeltjeknik duwen.'

Ja, zo gaat dat; een moederhart geeft de hoop nooit op, maar Piet Bezem was weg en bleef maar weg.

Nou werd het weer Kerstmis en Mieke zat in haar hutje bij het vuur te wachten tot het tijd zou zijn voor de nachtmis van twaalf uur. Het hondje had zich opgerold voor het vuur. De kat zat aan de andere kant van dat vuur met slaperige ogen te knippen. Ze had haar staart om haar pooten gedraaid.

Mieke zat te wachten totdat de moor zou zingen, want ze ging chocolade maken. De bakker uit het dorp had namelijk tussen licht en donker een grote verse krentenmik gebracht. 'Van iemand die niet bekend wil zijn,' had ie gezegd. En zelf had ie er nog een builtje cacaopoeder bij gedaan. 'Dat je het in goede gezondheid mag opmaken,' zei hij toen ie weg ging.

'God zal het je lonen,' had Mieke gezegd. Ze had de mik nog eens gekwikt.

'Zie je dat nou toch, toereloereske?' had ze gelachen. En 'koekeroekoe' had het duifke geantwoord.

En nu zat ze te wachten tot de waterketel ging zingen en ze dacht na. Dat doen er veel met de Kerstmis en Mieke dus ook.

'Al dertig jaar geleden was het dat Toon verongelukt was,' dacht ze bij zichzelf, 'en al zestien jaar geleden dat onze Piet weggelopen is, maar het engeltjeknik zal hem wel helpen. Onze Lieve Heer is met zijn arme sloebbers', dacht ze en ze keek nog eens naar het krentenbrood op tafel.

Buiten lag alles onder de sneeuw; de mastenbossen, de bospaadjes en verderop de Koesteg, alles onder de sneeuw. Het zou lastig lopen zijn; ze had haar zwartgelakte riemklompjes al klaar staan.

Toen gong de klink umhog en unne groote vent stapte binne. Hij ha unnen dikken duffel òn en de klep van z'n pèt hattie over z'n ooge getrokke.

Mieke wies nie wè ze d'r van denke moes.

'Wè moeste gehad hebbe?' vroewg ze.

'Ben ik hier bij de weduwe Vlierings,' moes de vremde wete.

Mieke begos te laache. Ze waar grif vergeete dè ze zoo hètte. 'Ja,' zin ze, 'ik ben Mieke Bessem. En wie bende gij eigelek?'

De mins viet z'n pèt af en zin: 'Kekt 's goewd.'

En Mieke kiek en kiek en toen gaaf ze unnen harde kwèik. 'Piet, bende gij 't ècht!'

Ze sloeg d'r èrrem um hum hene en begos zuutjes te schreuwe.

'Dè hadde nie gedocht, hé moeder!' zin Piet.

'Ik wies 't zeker,' snikte Mieke... 'En witte wurrum?'

Hij laachde en ie staak z'n haand in z'n tès en ie lin tien blinkende guldes op toffel.

Mieke kiek 'm òn. 'Vur 't engeltjeknik?' vroewg ze.

'Krèk geraoje, moeder,' zin Piet.

(Nor Has van Rukven.)

Opeens hoorde ze voetstappen in de sneeuw. Wie kon dat nou zijn, zo laat in de nacht? Het hondje hoorde het ook, het spitste zijn oren en begon te grommen tussen zijn tandjes. 'Stil maar, manneke, het kan geen kwaad, het is Kerstmis,' zei Mieke.

Buiten op de stoep stampte iemand de sneeuw van zijn schoenen. Toen ging de klink omhoog en een grote vent stapte binnen. Hij had een dikke duffel aan en de klep van zijn pet had ie over zijn ogen getrokken.

Mieke wist niet wat ze ervan denken moest.

'Wat moest ge gehad hebben?' vroeg ze.

'Ben ik hier bij de weduwe Vlierings,' moest de vreemdeling weten.

Mieke begon te lachen. Ze was grif vergeten dat ze zo heette. 'Ja,' zei ze, 'ik ben Mieke Bezem. En wie ben jij eigenlijk?'

De man nam zijn pet af en zei: 'Kijk eens goed.'

En Mieke keek en keek en toen gaf ze een harde gil. 'Piet, ben jij het echt!'

Ze sloeg haar arm om hem heen en begon zachtjes te schreien.

'Dat had je niet gedacht, hé moeder!' zei Piet.

'Ik wist het zeker,' snikte Mieke... 'En weet je waarom?'

Hij lachte en ie stak zijn hand in zijn zak en hij legde tien blinkende guldens op tafel.

Mieke keek hem aan. 'Voor het engeltjeknik?' vroeg ze.

'Precies geraden, moeder,' zei Piet.

* Hooghei = gebiedsnaam onder Berlicum.

* kaarspringer = term ontleend aan de paardenwereld; het betekent hier een deugniet, een bandiet.

Kèrstkèrn

Kèrsttakke, kèrststèrre, kèrststalle,
kèrstlinter, kèrstkarse, kèrstballe,
ècht nóddig gin een van ter alle.

Kèrstkranse, kèrsteete, kèrstbrood,
kèrstwit, kèrstgruun en kèstrood,
mi Kèrsmis wè minder kan ok gin kaod.

Want werkelek, vur 'n heel ècht kèrstfist
kunne al die dinger grif worre gemist;
Kèrsmis is ummers 'n fist van de gist!

Kerstkern

Kersttakken, kerststerren, kerststallen,
kerstlinten, kerstkaarsen, kerstballen,
echt nodig, geen een toch van allen.

Kerstkransen, kerstmalen, kerstbrood,
kerstwit, kerstgroen en kerstrood,
van 'Kerstmis wat minder' gaat niemand dood.

Want werkelijk, voor een heel echt kerstfeest
kunnen al die zaken grif worden gemist;
Kerstmis is immers een feest van de geest!

De kèrstnaacht van Kniep Thijsse

Ik weet nie of d'r iemes in de buurt hier boer Thijsse nog gekend hi. Persoonlek he'k 'm zèlf ok nie gekend, mar ik heb inderted wèl veul over hum geheurd.

Ik kan 't netuurlek nie allemòl naovertelle, want 't is al 'n hil lutske geleje en m'n geheuge is nie mer wè't geweest is, mar een ding dè hum overkomme zó zen sti men nog hèlder vur de geest. Ik vertel 't mar zoo ik 't èiges ok geheurd heb.

't Begint daags vur Kèrsmis. Hij zaat saoves bij de kachel te waachte totdè't ted zó zen vur de naachtmis. Ge kunt oew èige zó'n aauwverwetste plattebuiskachel nog wèl veurstelle in unnen boerrenhèrd mi zó'n hoog kammenet. Bij Thijsse waar alles nog aauwverwetst.

Van al die nijerwetse dinger die in de módde begosse te komme moes ie niks hebbe.

't Waar zunt, vond ie, um daor gèld òn ùit te geeve, want boer Thijsse waar nie alleen oud, hij waar ok gierrig, gruwelek gierrig, zó èrg dèttie in d'n umtrek bekend ston ès Kniep Thijsse. Ik zeg 't mar nooi, mar zoo waar 't nou immòl. Ik kan 't ok nie hèlpe.

Thijsse zèlf hurde dieje naam netuurlek mar zèlden of noit, mar hij wies verdories goewd dèttie zoo genuumd wier. Mar 't kos hum lèkker niks schillen ok nie. Lòt die kòljèkkers mar schèine, docht ie. Toch vond ie 't zunt dèttie z'n zoer verdiende cènte nie mee kos nimme op z'ne leste reis. 't Zó allemòl bij z'n neeve en nichte terèchte komme en hij gunde ze 't gin een van alle, zèlfs z'n jongste nichje nie, terwijl ie toch bij heur in d'r moiste kamer inwónde en op de opkamer moog slaope.

Kniep Thijsse zaat bij de kachel en docht nao. Dees waar nou immòl d'n ted um 's efkes stil te worre en 'n bietje te prakkizeere. Hij lichtte z'n pèt 's op en krabde over z'ne kop. 'Tja,' docht ie, dees kos wèl 's z'ne leste Kèrsmis worre.

De kerstnacht van Kniep Thijssen

Ik weet niet of er iemand in de buurt hier boer Thijssen nog gekend heeft. Persoonlijk heb ik hem zelf ook niet gekend, maar ik heb indertijd wel veel over hem gehoord.

Ik kan het natuurlijk niet allemaal navertellen, want het is al een heel tijdje geleden en mijn geheugen is niet meer wat het geweest is, maar één ding dat hem overkomen zou zijn staat me nog helder voor de geest. Ik vertel het maar zo ik het zelf ook gehoord heb.

Het begint daags voor Kerstmis. Hij zat 's avonds bij de kachel te wachten totdat het tijd zou zijn voor de nachtmis. Je kunt je zo'n ouderwetse plattebuiskachel nog wel voorstellen in een boerenhuiskamer met zo'n hoge kabinetkast. Bij Thijssen was alles nog ouderwets.

Van al die nieuwerwetse dingen die in de mode begonnen te komen moest ie niks hebben.

Het was zonde, vond ie, om daar geld aan uit te geven, want boer Thijssen was niet alleen oud, hij was ook gierig, gruwelijk gierig, zo erg dat hij in de omtrek bekend stond als Kniep Thijssen. Ik zeg het niet graag, maar zo was het nou eenmaal. Ik kan het ook niet helpen.

Thijssen zelf hoorde die naam natuurlijk maar zelden of nooit, maar hij wist verdraaid goed dat ie zo genoemd werd. Maar het kon hem geen zier schelen ook. Laat die armoedzaaiers maar schelden, dacht ie. Toch vond ie het zonde dat ie zijn zuur verdiende centen niet mee kon nemen op zijn laatste reis. Het zou allemaal bij zijn neven en nichten terechtkomen en hij gunde ze het geen van allen, zelfs zijn jongste nichtje niet, terwijl ie toch bij haar in haar mooiste kamer inwoonde en op de opkamer mocht slapen.

Kniep Thijssen zat bij de kachel en dacht na. Dit was nou eenmaal de tijd om eens even stil te worden en een beetje te praktizeren. Hij lichtte zijn pet eens op en krabde over zijn hoofd. 'Tja,' dacht ie, 'dit kon wel eens zijn laatste

Minse zoowès hij ware eigelek mar minse van unnen dag en unne vurmiddeg.

Ès ie zoo trugdocht op z'n leeve, dan hagget ammel ok goewd anders kunne komme.

D'n innegste keer dèttie òn traowe gedocht ha, hattie 't mee ùtgemakt umdèttie d'r achter waar gekomme, dè z'n toekomstige zó goewd ès niks mee zó kréége in hulliejen traow. En zeg nou zèlf, 't is toch nie um te doen dè 'n aander zoomar mee kùmt profiteere van aow gèld, wor dè ge alzeleeve zó zuinig op bent geweest! Nee, zódoende waar d'r van traowe noit niks kunne komme.

Mar geboerd hattie alted goewd. En veul gèld hattie d'r nog bij verdiend in de pèirdenhandel. De Bosse veemèrt waar alted z'n lust en z'n leeve geweest. Dè pingele en sjachere, daor zaat meziek in! Hij hurde en zaag nog dik in z'n gedachte dèttie òn 't haandklètse waar bij de boerren op stal of op de mèrt: 'Klèts, zeuehonderd gulde en ginne cènt meer; klèts, 't verschil dèile; klèts verkocht!'

En toch, nou dèttie zó oud geworre waar, docht ie soms wèl 's bij z'n èige: 'wor-vur eigelek?' Waar 't meschien nie nèt ès ie de pestoor 's ha heure preke: 'Wat baat het de mens, als hij heel de wereld wint en daarbij schade aan zijn ziel lijdt?' Mar dan worde-n-ie toch ok wer neutelek. Die pestoors ha'n goei praote. Die ha'n vur d'n uurste koffie de kost al verdiend. En wie zaten 'r èrger achter 't gèld hene ès krèk die pestoors? De een schaol nò de aander!

Nee, daor moesse ze bij Thijssse nie mi ònkomme. En schaoi òn z'n ziel, daor hattie noit niks van gemèkt. Hij ha alted ordèntelek geleefd en sondags unne cènt in de schaol gegeeve. 'n Tedje geleje waar de pestoor bij 'm geweest um 'n extra bijdrage vur de verwèrming in de kerk. Toen hattie 't ok vierkant gezeed dèttie zóiets nou ècht weggegoïd gèld vond. Ès d'r lùì ware die gèirs wèrm zate, dan moesse die dè ok mar betaole. Hijzèlf kos de kaauw goewd lééje. En dan d'rbij gaaf ie toch al elke zondag z'n vaaste bijdrage in de schaol. Dè vond ie meer ès genog. Hij wies nie dè de pestoor wèl wies hoe groot die bijdrage van innen òllinge cènt waar.

Zoo soesde Thijssse mar deur. 't Viel 'm nou ok in, dè d'r in de naachtmis wer gekollekteerd zó worre vur de nééj verwèrming. Ès ie nou 's vur inne keer 'n

Kerstmis worden. Mensen zoals hij waren eigenlijk maar mensen van een dag en een voormiddag.

Als hij zo terugdacht op zijn leven, dan had het allemaal ook goed anders kunnen komen.

De enige keer dat hij aan trouwen gedacht had, had ie het meteen uitgemaakt omdat hij erachter was gekomen, dat zijn toekomstige zo goed als niks mee zou krijgen in hun huwelijk. En zeg nou zelf, het is toch niet om te doen dat een ander zomaar mee komt profiteren van jouw geld, waarop je heel je leven zo zuinig bent geweest! Nee, zodoende was er van trouwen nooit iets kunnen komen.

Maar geboerd had hij altijd goed. En veel geld had ie er nog bij verdiend in de paardenhandel. De Bossche veemarkt was altijd zijn lust en zijn leven geweest. Dat pingelen en sjacheren, daar zat muziek in! Hij hoorde en zag nog dikwijls in zijn gedachten dat hij aan het handkletsen was bij de boeren op stal of op de markt: 'Klets, zevenhonderd gulden en geen cent meer; klets, het verschil delen; klets verkocht!'

En toch, nou dat hij zo oud geworden was, dacht ie soms wel eens bij zichzelf: 'Waarvoor eigenlijk?' Was het misschien niet net zoals ie de pastoor eens had horen preken: 'Wat baat het de mens, als hij heel de wereld wint en daarbij schade aan zijn ziel lijdt?' Maar dan werd ie toch ook weer knorrig. Die pastoors hadden makkelijk praten. Die hadden voor de eerste koffie de kost al verdiend. En wie zaten er erger achter het geld heen als net die pastoors? De ene collecteschaal na de andere!

Nee, daar moesten ze bij Thijssen niet mee aankomen. En schade aan zijn ziel, daar had ie nooit iets van gemerkt. Hij had altijd ordentelijk geleefd en 's zondags een cent in de schaal gegeven. Een tijdje geleden was de pastoor bij hem geweest om een extra bijdrage voor de verwarming in de kerk. Toen had ie het ook rechtuit gezegd dat ie zoiets nou echt weggegooid geld vond. Als er mensen waren die graag warm zaten, dan moesten die dat ook maar betalen. Hijzelf kon de kou goed verdragen. En bovendien gaf ie toch al elke zondag zijn vaste bijdrage in de collecte. Dat vond ie meer dan genoeg. Hij wist niet dat de pastoor wel wist hoe groot die bijdrage van één hele cent was.

Zo droomde Thijssen maar door. Het viel hem nu ook in, dat er in de

dùbbeltje in z'n tès staak? Mar nee, 't zó nog zunt zen... Trouws, de hèilige familie ha zèlf ok veul kaauw geleje...

Vremd, dè d'r snaachs nou nog iemes òn 't venster klopte. Zó d'r bij de buur-lùì iets òn de haand zen? 'n Koew òn d'n ted of zoo? Hij zó z'n èige mar efkes koest haauwe, dan gonge ze vanèiges wèl 'weg...

D'r worde alwer geklopt. Mi unne diepe zucht ston Thijsse op en gong de kamer ùit. 'Wie is d'r òn?' vroewg ie mi 'n harde stem.

'Goei volk,' waar 't muug antwoord. Thijsse din de deur ope. D'r ston unnen aauwèchtige mins op de stoep mi unnen ezel. 't Waar Sint Jozef. Dè ha Thijsse mee in de gater. Wie anders zó d'r nou in de kèrstnaacht mi unnen ezel op stap zen? 'n Por tree trug ston heel stil 'n frommes mi unne sluier um. Krèk zoowès ie gedocht ha: de hèilige familie...

'Komt 'r mar in,' zin Thijsse.

'Gèire,' zin Sint Jozef en ie stapte binne. d'n ezel kwaam ok mee, nèt of 't zoo hurde. En Maria ok, stillekes aachteròn.

'Hè, hè, 't is hier beeter ès buite,' zuchtte Sint Jozef, toen hil de stoet onder 't lamplicht ston. Thijsse kos ze nou allemòl heel duidelek trugkenne. Ze zage d'r krèk ùit ès in de kèrststal in de kerk.

'Ik zó zegge, gao d'r zitte,' zin Thijsse en ie schoof unne stoewl bij vur Ons Lieve Vrouw. Sint Jozef bond d'n ezel vaast òn unne toffelpoot en viet zèlf ok unne stoewl.

'Zoozoo, ok wer op stap mi de Kèrsmis,' vroewg Thijsse.

'Zeg dè wèl,' zin Sint Jozef, 'en netuurlek is d'r wer nerres gin plòts in de hèrbèrg.'

'Ja, 't velt nie mee, dè begréep ik,' antwoordde Thijsse.

'Ik ha gedocht dè we meschien hier wèl zó'n kunne overnaachte,' zin Sint Jozef vurzichtig.

'Ja, mar dè's ok al zóiets,' zin Thijsse en schudde z'ne kop. Hij docht al mi schrik òn al die druktes ès 't hier zó moete gebeure, òn die engele die 't strooien dak zó'n verspulle en dan die hèrders over de vloer en dan komende week die drie kunninge mi d're kameel ok nog.... En al wè ze meebrochte waar netuurlek toch nie vur hum...

Hij zin telangeleste: 'Nee, ik ben bang dè ge hier toch nie kunt bléève. Ik zit

nachtmis weer gecollecteerd zou worden voor de nieuwe verwarming. Als ie nou eens voor één keer een dubbeltje in zijn zak stak? Maar nee, het zou nog zonde zijn... Trouwens, de heilige familie had zelf ook veel kou geleden...

Vreemd, dat er 's nachts nu nog iemand aan het venster klopte. Zou er bij de burens iets aan de hand zijn? Een koe aan de tijd of zo? Hij zou zich maar even koest houden, dan gingen ze vanzelf wel weg...

Er werd alweer geklopt. Met een diepe zucht stond Thijssen op en ging de kamer uit. 'Wie is daar?' vroeg ie met een harde stem.

'Goed volk,' was het vermoeide antwoord. Thijssen deed de deur open. Er stond een oude man op de stoep met een ezel. Het was Sint Jozef. Dat had Thijssen meteen in de gaten. Wie anders zou er nu in de kerstnacht met een ezel op stap zijn? Een paar passen terug stond heel stil een vrouwengestalte met een sluier om. Net wat hij gedacht had: de heilige familie...

'Komt er maar in,' zei Thijssen.

'Graag,' zei Sint Jozef en hij stapte binnen. De ezel kwam ook mee, net of het zo hoorde. En Maria ook, stilletjes achteraan.

'Hè, hè, het is hier beter dan buiten,' zuchtte Sint Jozef, toen de hele stoet onder het lamplicht stond. Thijssen kon ze nu allemaal heel duidelijk herkennen. Ze zagen er precies uit als in de kerststal in de kerk.

'Ik zou zeggen, gaat er zitten,' zei Thijssen en hij schoof een stoel bij voor Onze Lieve Vrouw. Sint Jozef bond de ezel vast aan een tafelpoot en nam zelf ook een stoel.

'Zozo, ook weer op stap met de Kerstmis,' vroeg Thijssen.

'Zeg dat wel,' zei Sint Jozef, 'en natuurlijk is er weer nergens plaats in de herberg.'

'Ja, het valt niet mee, dat begrijp ik,' antwoordde Thijssen.

'Ik had gedacht dat we misschien hier wel zouden kunnen overnachten,' zei Sint Jozef voorzichtig.

'Ja, maar da's ook al zoiets,' zei Thijssen en schudde zijn hoofd. Hij dacht al met schrik aan al die drukte als het hier zou moeten gebeuren, aan die engelen die het strooien dak zouden beschadigen en dan die herders over de vloer

hier ès maansmins ok mar alleen te huize en m'n nicht die hi d'r èige huis-haauwe. 't Zal ok zónne rèij zen. Nee, ik zógget hier of daor nog mar 's probeere in de hêrbèrg wijerop. De kasteleins doen wer goei zake. Ge moest daor mar 's gòn kéeke, dan kunde nog zien...'

'Ja, ès 't nie gi, dan geuget nie,' zuchtte Sint Jozef mistróstig. 'En onzen ezel is ok al zó muug. Hij kan bekant nie mer vurrùit.'

Thijsse kiek 's nor d'n ezel. Die waar toch nie zó muug of hij ha de lus van 't taauw losgetrokke en waar wijer de kamer ingedrènteld. Dalek dutie nog iets op de vloer, docht Thijsse. Nou gong diejen ezel ok nog òn de gordijne free-ten ok! 'Pas op, die duur gordijne!' riep Thijsse.

'Allee, nie doen Tieske.' riep Sint Jozef.

D'n ezel din wèttem gezeed wier: Hij traai trug nor z'nen hoek en gong mi unne groote zucht ligge. Hij schudde nog 's mi z'n lang orre en kiek sjegren-nig nor Thijsse. 'Kniep!' schiene die ezelseoge te zegge.

't Is vort 'n aauw bisje,' zin Thijsse tege Sint Jozef.

'Ja, oud is ie, mar hij tippelt nog traow alle jorre van Nazaret nor Betteljem. Ik zó nie wete wè'k zonder hum moes doen. Niewaor, Tieske?'

Tieske schudde van nee, blies nog unne lange zucht dur z'n neusgaoter en din z'n ooge dicht. Thijsse kiek Sint Jozef òn. Hij vroewg: 'Hiet oewen ezel Tieske? Dè's schòn... Dan hiet ie bekant nèt ès ikke!'

'Oo,' zin Sint Jozef, 'dè vent onzen ezel nie zó èrg hoor, mar hoe hiete gij dan?'

'Thijsse hiet ik.'

'Oo, zen we hier dan bij Thijsse. Wè zegge de minse ok wer... bij Knipmes Thijsse?'

'Ja, bij Kniep Thijsse, ja! Ge hoof 't nie moier te make ès 't is. Kenne ze men dan giender ok al?'

'Ja, wèl 's van geheurd,' zin Sint Jozef en hij kiek efkes op zééj nor Maria's. Mar die zaag nie op. Eeventjes worde d'r niks gezeed.

Toen begos Sint Jozef wer: 'Dus hier bléeve zal nie gaon?'

'Nee, ik ben bang van nie,' antwoordde Thijsse.

Sint Jozef probeerde 't nog 's: 'Op de stal dan meschien? We hebben al 's meer in unne stal gehuisd, dus wè ons betrèft zó dè wèl kunne... of in de schuur meschien?'

en dan komende week die drie koningen met hun kameel ook nog.... En al wat ze meebrachten was natuurlijk toch niet voor hem...

Hij zei tenslotte: 'Nee, ik ben bang dat ge hier toch niet kunt blijven. Ik zit hier als manskerel ook maar alleen te huizen en mijn nicht die heeft haar eigen huishouden. Het zal ook zo'n gedoe zijn. Nee, ik zou het hier of daar nog maar eens proberen in de herberg verderop. De herbergiers doen weer goede zaken. Ge moet daar maar eens gaan kijken, dan kunt ge nog zien...'

'Ja, als het niet gaat, dan gaat het niet,' zuchtte Sint Jozef mistroostig. 'En onze ezel is ook al zo moe. Hij kan bijna niet meer vooruit.'

Thijssen keek eens naar de ezel. Die was toch niet zo moe of hij had de lus van het touw losgetrokken en was verder de kamer ingedrenteld. Dadelijk doet ie nog iets op de vloer, dacht Thijssen. Nou ging die ezel ook nog aan de gordijnen knabbelen ook! 'Pas op, die duur gordijnen!' riep Thijssen.

'Allee, niet doen Tieske,' riep Sint Jozef.

De ezel deed wat hem gezegd werd. Hij trad terug naar zijn hoek en ging met een grote zucht liggen. Hij schudde nog eens met zijn lange oren en keek chagrijnig naar Thijssen. 'Kniep!' schenen die ezelsogen te zeggen.

'Het is al een oud beestje,' zei Thijssen tegen Sint Jozef.

'Ja, oud is ie, maar hij tippelt nog trouw alle jaren van Nazareth naar Bethlehem. Ik zou niet weten wat ik zonder hem moest doen. Nietwaar, Tieske?'

Tieske schudde van nee, blies nog een lange zucht door zijn neusgaten en deed zijn ogen dicht. Thijssen keek Sint Jozef aan. Hij vroeg: 'Heet uw ezel Tieske? Da's mooi... Dan heet ie bijna net als ikke!'

'O,' zei Sint Jozef, 'dat vindt onze ezel niet zo erg hoor, maar hoe heet jij dan?'

'Thijssen heet ik.'

'O, zijn we hier dan bij Thijssen. Wat zeggen de mensen ook weer... bij Knipmes Thijssen?'

'Ja, bij Kniep Thijssen, ja! Ge hoeft het niet mooier te maken dan het is. Kennen ze mij dan ginder ook al?'

'Ja, wel eens van gehoord,' zei Sint Jozef en hij keek even op zij naar Maria. Maar die keek niet op. Even werd er niks gezegd.

Toen begon Sint Jozef weer: 'Dus hier blijven zal niet gaan?'

'Nee, ik ben bang van niet,' antwoordde Thijssen.

Thijsse hiel vol: 'Nee, daor ok nie. Diejen ezel en strakke die schaop en kameele bij de koei en de vèrkes, dè's niks gedaon. Nee, ik zógget nog mar 's in 't dÛrp probeere. Ès ge hier de weg ònhaauwt en dan over efkes links de grond in doet, dan komde vanèiges op d'n harde en dan vende wèl iets.'

Sint Jozef docht nao en zin: 'Allemòl goewd en wèl, mar we hebbe ok gin gèld um lozjies in 'n hèrbèrg te betaole.'

'Oppaasse' docht Thijsse, 'nou hittie 't op oew portemonnee gemunt.' Hij krieg unne slimmen inval: 'Ja, platzak is netuurlek lastig. In dè geval zódde meschien diejen ezel kunne verkoope. Veul brengt ie nie op, zó'n aauw bisje, mar unnen enkelde cènt in de haand is toch gemèkkelek ès ge op de baon zet.' 'Zódde gij dan d'n ezel wille koope?' vroewg Sint Jozef.

Thijsse kiek op. D'n ezel van de hèilige familie, daor zaat meziek in. De zusters van JMJ zó'n d'r zeker hil wè vur over hebbe um diejen ezel van de familie op stal te hebbe. Z'nen handelsaard waar nou hillemlòl wakker geworre. Hij kiek nog 's keurend nor d'n ezel die in d'n hoek van de kamer laag te sloope. En innins zin ie langs z'n neus weg: 'Och, 't is krèk ziezoo: wè moet ons sort minse nou mi unnen ezel doen? Ge het 'm te duur òn 't freete. Zó'n aauw krèmmig bist is hogstes nog iets wèrd vur de slacht. En dan nog nie veul.'

'Ge wit oit noit,' zin Sint Jozef en hij hiel z'n groote timmermanshaand vur-rùt: 'Doe mar 's 'n bod!'

Thijsse vuulde z'n èige wir op Bosse mèrt. Hij sloeg z'n knokige boerrehaand in de timmermanshaand: 'Alla, um ùllie vort te hèlpe. Twentig gulde en ginne cènt meer.'

Sint Jozef: 'Firteggulde en ginne cènt minder.'

Thijsse: 'Vijfentwintig gulde en ginne cènt meer.'

Sint Jozef: 'Drieëndertig gulde en 't taauw d'rbij.'

Thijsse: 'Zeuventwintig gulde en 't taauw d'rbij.'

'Gèllie bent ok nie iedereen; allee, tweeëndertig gulde,' zin Sint Jozef.

'Umdè gij 't bent, achtentwintig gulde.'

't Verschil dèile?' vroewg Sint Jozef.

'Klèts! Verkocht!'

'Vur dèrtig zilverlinge dus,' zin Sint Jozef.

Thijsse verschoet, wè ware dè ok wer vur woorde? Innins vuulde-n-ie unnen

Sint Jozef probeerde het nog eens: 'Op de stal dan misschien? We hebben al eens meer in een stal gehuisd, dus wat ons betreft zou dat wel kunnen... of in de schuur misschien?'

Thijssen hield vol: 'Nee, daar ook niet. Die ezel en straks die schapen en kamelen bij de koeien en de varkens, da's niks gedaan. Nee, ik zou het nog maar eens in het dorp proberen. Als ge hier de weg aanhoudt en dan na een poosje links de landerijen in loopt, dan kom je vanzelf op de harde weg en dan vind je wel iets.'

Sint Jozef dacht na en zei: 'Allemaal goed en wel, maar we hebben ook geen geld om logies in een herberg te betalen.'

'Oppassen' dacht Thijssen, 'nu heeft hij het op je portemonnee gemunt.' Hij kreeg een slimme inval: 'Ja, platzak is natuurlijk lastig. In dat geval zou je misschien die ezel kunnen verkopen. Veel brengt ie niet op, zo'n oud beestje, maar wat geld in de hand is toch gemakkelijk als je onderweg bent.'

'Zou jij de ezel dan willen kopen?' vroeg Sint Jozef.

Thijssen keek op. De ezel van de heilige familie, daar zat muziek in. De zusters van JMJ zouden er zeker heel wat voor over hebben om die ezel van de familie op stal te hebben. Zijn handelsaard was nou helemaal wakker geworden. Hij keek nog eens keurend naar de ezel die in de hoek van de kamer lag te slapen. En opeens zei hij langs zijn neus weg: 'Och, het is net ziezo, wat moet ons soort mensen nou met een ezel doen? Ge hebt hem te duur aan het vreten. Zo'n oud stijf beest is hoogstens nog iets waard voor de slacht. En dan nog niet veel.'

'Je weet ooit nooit,' zei Sint Jozef en hij hield zijn grote timmermanshand vooruit: 'Doe maar eens een bod!'

Thijssen voelde zich weer op de Bossche markt. Hij sloeg zijn knokige boerenhand in de timmermanshand: 'Alla, om jullie voort te helpen. Twintig gulden en geen cent meer.'

Sint Jozef: 'Veertig gulden en geen cent minder.'

Thijssen: 'Vijfentwintig gulden en geen cent meer.'

Sint Jozef: 'Drieëndertig gulden en het touw erbij.'

Thijssen: 'Zevenentwintig gulden en het touw erbij.'

'Jullie bent ook niet iedereen; allee, tweeëndertig gulden,' zei Sint Jozef.

harde schok vanaachtere. 't Waar d'n ezel. Die kiek 'm smerrig òn en balkte mi geweld: 'Kniepaaa, Kniepaa, Kniepaa!'

Kniep Thijssse schoet wakker ùit z'nen droom. Verschote kiek ie rond. Hij zaag op de klok dè 't hog ted waar vur de naachtmis. Hij gong gaauw nor de kaast, trok 'n laoi ope en staak drie briefkes van tien in z'n tèsse.

Onderweges nor de kerk docht ie nog nao. Waar 't ginne zunt um dèrtig goei guldes zoomar weg te geeve? Ès ie meer afgeboie ha, dan hattie diejen ezel meschien wèl vur 25 gulde gekrege.

Toen ie in de kerk in 't volle licht de kèrststal zaag mi de stèr d'rbove en de kèrstgroep d'r in, nèt zoowès ze drie ketier geleje bij hum in de kamer stonne, toen dūrfde-n-ie toch nie mer op z'n veurnimme trug te komme. Hij mènde dè d'n ezel hum nog steeds smerrig ònkiek. Ze gongen in de kerk 't liedje zinge van 'Maria die soude naar Bethlehem gaan' en ze kwame bij de worde:

'Ze zijn er een weinig verder gegaan
tot aan een boerenschure.

't Is daar dat Heer Jezus geboren is,
daar sloten vensters noch deuren.'

Toen krieg Thijssse 't toch ècht te kaod.

Toen de schaal rond gong vur de verwèrming goide-n-ie mi unne zucht alle drie de briefkes van tien d'r in.

In 't dūrp hebbe de minse d'r nog tot Pösse toe over geprót. Want 't volk dè neeven 'm zaat in de bank ha 't goewd in de gater gehad.

(Nor Has van Rukven.)

'Omdat gij het bent, achtentwintig gulden.'

'Het verschil delen?' vroeg Sint Jozef.

'Klets! Verkocht!'

'Voor dertig zilverlingen dus,' zei Sint Jozef.

Thijssen schrok; wat waren dat ook weer voor woorden? Opeens voelde hij een harde schok vanachter. Het was de ezel. Die keek hem smerig aan en balkte met geweld: 'Kniepaaa, Kniepaa, Kniepaa!'

Kniep Thijssen schoot wakker uit zijn droom. Geschrokken keek ie rond. Hij zag op de klok dat het hoog tijd was voor de nachtmis. Hij ging gauw naar de kast, trok een la open en stak drie briefjes van tien in zijn zak.

Onderweg naar de kerk dacht ie nog na. Was het geen zonde om dertig goede guldens zomaar weg te geven? Als ie meer afgeboden had, dan had ie die ezel misschien wel voor 25 gulden gekregen.

Toen ie in de kerk in het volle licht de kerststal zag met de ster erboven en de kerstgroep erin, net zoals ze drie kwartier geleden bij hem in de kamer stonden, toen durfde hij toch niet meer op zijn voornemen terug te komen. Hij meende dat de ezel hem nog steeds smerig aankeek. Ze gingen in de kerk het liedje zingen van 'Maria die soude naar Bethlehem gaan' en ze kwamen bij de woorden:

'Ze zijn er een weinig verder gegaan
tot aan een boerschure.

't Is daar dat Heer Jezus geboren is,
daar sloten vensters noch deuren.'

Toen kreeg Thijssen het toch echt te kwaad.

Toen de schaal rond ging voor de verwarming gooide hij met een zucht alle drie de briefjes van tien erin.

In het dorp hebben de mensen er nog tot Pasen toe over gepraat. Want het volk dat naast hem zat in de bank had het goed in de gaten gehad.

Kèrstgedachte

(Liedje geschrewe vur Linnegoewd.)

Wij he'n 't nie zó zeer op vremde,
toch he'n ze't anders ons geleerd.
Want wè mi kèrs'mis God ontstemde,
waar dèttie overal wier geweerd.
Ge wit van Jozef en Maria,
mi diejen ezel, muug geval,
nerres welkom en dan via-via
nirgewèijd in 'ne kaoie stal...

Refr.

Dè is toch wèl 'n vurbild;
minse, ben toch wè gastvrééj.
Want dur alles wè ge dilt,
makte God en de minse blééj!

Minse, die wij nie zó kenne,
bezien we dik mi aachterdocht.
Aander kleur wil mar nie wenne,
oo nee, de zó'n zen nie gezocht.
Wèl wete we van die femilie,
die stuurde God kèijhard op pad.
Toch, van dè èrrem volk hiel ie,
dùrrum hittie krèk die gevat.

Kerstgedachte

(Liedje geschreven voor Linnegoewd.)

Wij hebben het niet zo zeer op vreemden,
toch hebben ze het anders ons geleerd.
Want wat met Kerstmis God ontstemde,
was dat hij overal werd geweerd.
Je weet van Jozef en Maria,
met die ezel, moe geval,
nergens welkom en dan via-via
neergewaaid in een kwaai stal...

Refr.

Dat is toch wel een voorbeeld;
mensen, ben toch eens gastvrij.
Want door alles wat je deelt,
maak je God en de mensen blij!

Mensen, die wij niet zo kennen,
bezien we vaak met achterdocht.
Andere kleur wil maar niet wennen,
oo nee, de zulke zijn niet zo gezocht.
Wel weten we van die familie,
die stuurde God keihard op pad.
Toch, van dat arme volk hield ie,
daarom heeft hij net die gepakt.

Refr.

Dè is toch wèl 'n vurbild;
minse, ben toch wè gastvrééj.
Want dur alles wè ge dilt,
makte God en de minse blééj!

Makt toch noit nie mer verschille,
beoordeelt alleman gelijk,
bedenkt, wè ge èiges ha't gewille
en gift 'n aander daorvan blijk.
Kik, dieje stal van lang geleje,
die sti d'r immers nou nog alt.
Ziede vrimde, denkt nie 'neeje'.
Doe dan, wè 'n ieder goewd bevalt .

(Meziek: Jan Brands.)

Refr.

Dat is toch wel een voorbeeld;
mensen, ben toch eens gastvrij.
Want door alles wat je deelt,
maak je God en de mensen blij!

Maak toch nooit niet meer verschillen,
beoordeelt iedereen gelijk,
bedenk, wat je zelf had gewilllen
en geef een ander daarvan blijk.
Kijk, die stal van lang geleden,
die staat er immers nou nog altijd.
Zie je vreemden, denk niet 'neeje'.
Doe dan, wat eenieder goed bevalt .

't Kiendje

*J*ozef en Maria
die moessen 's op pad
van Rome via-via
de bevolking wier geschat
Ze trokke mi 'nen ezel
dur't kaole, kaauwe laand
De winter waar 'ne gesel
die blies van alle kaant

Maria liep op 't leste
Tegen 't èind van't jaor
Gòn ruste waar 't beste
't gaon dè viel heur zwaor
Gin plòts waar d'r te veijne
ze ha'n alles afgezocht
'n Stèr begos te scheijne
tusse engele in de locht

'n Kiendje wier geborre
in unne kaoie stal
't Ha krèk heel hard gevrorre
de winter waar van wal
De hèrders kwame keijke
wè d'r toch waar gebeur
't Moes unne kunning leijke
zoowès ze ha'n geheurd

Het kindje

*J*ozef en Maria
die moesten eens op pad
van Rome via-via
de bevolking werd geschat
Ze trokken met een ezel
door het kale, koude land
De winter was een gesel
die blies van alle kant'

Maria liep op het laatste
Tegen het eind van het jaar
Gaan rusten was het beste
Het gaan dat viel haar zwaar
Geen plaats was er te vinden
ze hadden alles afgezocht
Een ster begon te schijnen
tussen engelen in de lucht

Een kindje werd geboren
in een kwaaie stal
Het had net heel hard gevoren
de winter was van wal
De herders kwamen kijken
wat er toch was gebeurd
Het moest een koning lijken
zoals ze hadden geheurd

Ze zage daor unne klèine
tusse 'nen ezel en 'nen os
Wè moesse ze daorvan mèine
wè makte dè nou los?
Waar hij toen nie geborre
dan stonne wij nou slècht
De wirreld waar verlorre
niks kwaam 'r van terècht

(Liedje, geschreve vur de Balkumse groep 't Kùmt vanèiges.)

Ze zagen daar een kleine
tussen een ezel en een os
Wat moesten ze daarvan menen
wat maakte dat nou los?
Was hij toen niet geboren
dan stonden wij nu slecht
De wereld was verloren
niks kwam er van terecht

(Liedje, geschreven voor de Berlicumse groep 't Kùmt vanèiges.)

De kars

Kasper zaat in 't konsentrasiekamp. Hij ha niks mer op de wirreld zó wijd ie wies. Niks mer ès 'n kars, 'n lang dun witte kars. Hoe-t-ie die binne ha gesmokkeld zulle we mar nie vertelle, want dè zó nogal 'n onsmakelek verhaal worre.

Kasper waar van jódse komaf en zoowès ge wit, geleuve jódde dè de Messias nog alted moet komme. Vur hullie besti Kèrsmis dus eigelek nie. Mar vur Kaspers wèl, want hij is unne zóggenaamde kattelieke jód. Hij hi z'n èige laote bekeere, zoogezeed, mar de Duitsers he'n daor gin bódschap òn. Kasper zit in 't kamp mi veul lotgenote.

Ze zitte in 'n kaoi barak en dùrrum kan Kasper z'n èige diejen èrme stal van Betteljem goewd veurstelle. 't Is daor binne alted donker en somber, 't is unnen ewuige griebelegraow.

Vandaag is 't unnen hèlderen dag en buite is 't heel licht.

In de barak huize veul kampbewoners. Ze zen ammel muug en ziek en mager. De miste telle de daag al lang nie mer. Dè ha'n ze in 't begin nog wèl gedaon, mar nou stèrve d'r dageleks en de miste denke nò 'n jaor nie mer wijer vurrùit ès 'n uur. 't Innigste wor nog òn gedocht wordt is eete. Eete dè ze dageleks te kort komme. Ze worre mi d'ren alle systematies ùitgehongerd. En Kasper hi alted nog iets eetbaars: z'n kars. 't Is 'n gewoon witte waskars. Netuurlek hittie ze mee gesmokkeld um ze in ted van nood op te eete. Unne normale mins it wèl gin karsvèt, mar vèt is vèt en alles wèrd, ès ge enkelt mar ùitgeteerde lijven um oe hene ziet en ge oew èige daorin ok trugkent.

Kasper hi al 'n por kirres òn z'n kars gelèkt en d'r ok wèl 's wè vanaf geknèbeld mar ècht opgeèete hittie ze nog nie. Hij zie in die kars z'n leste redmiddel. Ès alleman vort gèk is van d'n honger, dan zal hij pas òn z'n kars beginne.

De kaars

Kasper zat in het concentratiekamp. Hij had niks meer op de wereld zo ver hij wist. Niks meer dan een kaars, een lange dunne witte kaars. Hoe hij die had binnengesmokkeld zullen we maar niet vertellen, want dat zou nogal een onsmakelijk verhaal worden.

Kasper was van joodse afkomst en zoals u weet, geloven joden dat de Messias nog altijd moet komen. Voor hen bestaat Kerstmis dus eigenlijk niet. Maar voor Kasper wel, want hij is een zogenaamde katholieke jood. Hij heeft zich laten bekeren, zogezegd, maar de Duitsers hebben daar geen boodschap aan. Kasper zit in het kamp met veel lotgenoten.

Ze zitten in een slechte barak en daarom kan Kasper zich die arme stal van Bethlehem goed voorstellen. Het is daarbinnen altijd donker en somber, het is een eeuwige schemering.

Vandaag is het een heldere dag en buiten is het heel licht. In de barak huizen veel kampbewoners. Ze zijn allemaal moe en ziek en mager. De meesten tellen de dagen al lang niet meer. Dat hebben ze in het begin nog wel gedaan, maar nou sterven er dagelijks en de meesten denken na een jaar niet meer verder vooruit dan een uur. Het enige waar nog aan gedacht wordt is eten. Eten dat ze dagelijks te kort komen. Ze worden met hun allen systematisch uitgehongerd.

En Kasper heeft altijd nog iets eetbaars: zijn kaars. Het is een gewone witte waskaars. Natuurlijk heeft ie die mee gesmokkeld om ze in tijd van nood op te eten. Een normaal mens eet wel geen kaarsvet, maar vet is vet en alles waard, wanneer je enkel maar uitgeteerde lichamen om je heen ziet en je jezelf daarin ook terugkent.

Kasper heeft al een paar keer aan zijn kaars gelikt en er ook wel eens wat vanaf geknabbeld maar echt opgegeten heeft hij ze nog niet. Hij ziet in die kaars zijn laatste redmiddel. Als iedereen voortaan gek is van de honger, dan zal hij pas aan zijn kaars beginnen.

En nou wies Kasper dè't Kèrsmis waar. Dur stripkes en inkèrvinge in unnen balk hattie de daåg bijgehauwe en nou vertelde-n-ie tege alleman die 't heure wó dè't Kèrsmis waar.

'Volgend jaor mi de Kèrsmis zen we thuis,' zin Kasper. D'r ware d'r die knikte en d'r ware d'r die niks dinne of zinne. Dè ha'n ze al 'n jaor eer geheurd, dochte ze. En toch, vur sommigte gaaf 't wir 'n bietje hoop.

Innins zin unnen aauwe mins die in 'n donker huukske zaat: 'Mi de Kèrsmis dan brande de karse en lùie de klokke...'

Niemes reageerde op die woorde. Iedereen docht 'r 't zenne van. 't Liek allemòl zó lang geleje en zó wijd weg.

Toen 't laot in d'n aovend waar geworre en alleman op z'n brits laag, wier Kasper ongetierrig. Innins hólde-n-ie z'n kars vur d'n dag. Zóttie ze nou op gòn eete? Hij lin de witte kars op z'n brits en hij gong zuutjes nor de kachel in de barak. Hij kwaam trug mi unnen brandende spònder. Ès 'n spook mi 'n dwaallèmpke liep ie dur de barak trug nor z'n slaopplòts. Hij viet z'n kars en stókte ze òn. Hij zette de kars mi wè drùpvèt vaast op z'n brits. De kars brandde en liek hil de barak te verlichte. Alleman krieg 'r schik in en d'r kwaam steeds meer halfnaakt maansvolk um de kars zitte. 't Waar unne ziele kring van minse: ge kost de ribbe telle en ze ha'n allemòl van die hol gezichte mi brandende hongerooge.

D'r kwaam unnen aauwe mins nor vurre mi 'n ùitgemèrgelde ribbekaast en die spraak dèftig:

't Is Kerstmis. 't Licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet vermocht.'

't Waar unnen aauwe gisteleke, mar dè zódde zoo noit gezeed hebbe. Hij kende z'nen bijbel, mar nou waar 't vur alleman in de barak gin geschreve woord van euwe trug, nee, 't waar de leevendige werkelekhèid, 'n bódschap vur dè uur en vur iedereen in 't kamp.

Want 't licht schien in de duisternis en de duisternis overwon 't nie. Dè was wè ze allemòl vuulde die daor rond dè vlèmke, dè kèrstlicht zate.

D'r waar iets bezunders mi. Die kars waar witter en dunder ès ge oit gezien he't. En die vlam, dè waar 'n karsvlam die tot d'n himmels umhog gong en in die vlam zaag iedereen dinger die nie van dees wirreld ware.

En nou wist Kasper dat het Kerstmis was. Door streepjes en inkervingen in een balk had ie de dagen bijgehouden en nu vertelde hij tegen ieder die het horen wilde dat het Kerstmis was.

'Volgend jaar met Kerstmis zijn we thuis,' zei Kasper. Er waren er die knikten en er waren er die niks deden of zeiden. Dat hadden ze al een jaar eerder gehoord, dachten ze. En toch, voor sommigen gaf het weer een beetje hoop. Opeens zei een oude man die in een donker hoekje zat: 'Met de Kerst dan branden de kaarsen en luiden de klokken...'

Niemand reageerde op die woorden. Iedereen dacht er het zijne van. Het leek allemaal zo lang geleden en zo ver weg.

Toen het laat in de avond was geworden en iedereen op zijn brits lag, werd Kasper ongedurig. Plotseling haalde hij zijn kaars voor de dag. Zou hij die nou op gaan eten? Hij legde de witte kaars op zijn brits en hij ging stilletjes naar de kachel in de barak. Hij kwam terug met een brandende spaander. Als een spook met een dwaallampje liep ie door de barak terug naar zijn slaapplaats. Hij nam zijn kaars en stak die aan. Hij zette de kaars met wat druipvet vast op zijn brits. De kaars brandde en leek heel de barak te verlichten. Iedereen kreeg er plezier in en er kwam steeds meer halfnaakt mansvolk om de kaars zitten. Het was een zielige kring van mensen: je kon de ribben tellen en ze hadden allemaal van die holle gezichten met brandende hongeroegen.

Er kwam een oude man naar voor met een uitgemergelde ribbenkast en die sprak deftig:

'Het is Kerstmis. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet vermocht.'

Het was een oude geestelijke, maar dat zou je zo nooit gezegd hebben. Hij kende zijn bijbel, maar nou was het voor al die mensen in de barak geen geschreven woord van eeuwen terug, nee, het was de levende werkelijkheid, een boodschap voor dat uur en voor iedereen in het kamp.

Want het licht scheen in de duisternis en de duisternis overwon het niet. Dat was wat ze allemaal voelden die daar rond dat vlammetje, dat kerstlicht zaten. Er was iets bijzonders mee. Die kaars was witter en dunner dan je ooit gezien hebt. En die vlam, dat was een kaarsvlam die tot de hemel omhoog ging en in die vlam zag iedereen dingen die niet van deze wereld waren.

Die vlam gaaf hoop; ze wiesse zeker dè 't gehèim van 't kèrstkiendje beston. Ze zonge zwéégend, ze zate te bidde zonder woorde en sommigte hurde de klokke lùie, aander dochte engeliedjes te heure.

Wor dè vandòn kwaam, dè bleft gehèim. Die kars brandde hogger en hogger tot in de nok van de barak en toen d'r durhene tot òn de stèrre en alles wier wit van 't licht. Zoveul licht hi nòdderhand gin man mer gezien. En ze vuulden d'r èige vréej en opgelucht en ze ha'n ginnen hunger mer. Die kars waar goewd besteed; ze ha hullie allemòl te eete gegeeve en ok stèrker gemakt en d'r kwaam gin èind òn 't licht.

Toen d'r wir iemes zin: 'Volgend jaor Kèrsmis zen we thuis,' toen geleufde ze dè ok allemòl, want ze ha'n 't licht gezien. 't Ston in vuurrige letters in die kèrstvlam geschreve.

D'n hille naacht hi de kars gebrand. D'r is gin kars ter wirreld die zó hog en lang gebrand kan hebbe ès die kars van Kaspers.

Toen 't mèrge wier, ware d'r 'n por die zonge. Dè waar in gin tééje mer veurgekemme.

Die kars hi vur veul minse d'r leeve gered, want inníns wiesse ze wer dè't nog de moeite wèrd waar um dur te gaon en dè d'r erres op 't èind vur alleman unnen Thuis op hullie waachtte.

Sommigte zen nor huis gegaon vurdè't wir Kèrsmis wier. De miste aander zen ok thuisgekemme vur 't wir Kèrsmis wier; toen ze stürve ware d'r ooge minder dof ès vruger. Dè waar 't licht van die vrimde kars. 't Licht, dè de duisternis nie ha overwonne.

(Nor Willem Brandt.)

Die vlam gaf hoop; ze wisten zeker dat het geheim van het kerstkindje bestond. Ze zongen zwijgend, ze zaten te bidde Ó zonder woorden en sommigen hoorden de klokken luiden, anderen dachten engelenliedjes te horen.

Waar dat vandaan kwam, dat blijft geheim. Die kaars brandde hoger en hoger tot in de nok van de barak en toen er doorheen tot aan de sterren en alles werd wit van het licht. Zoveel licht heeft naderhand geen mens meer gezien. En ze voelden zich vrij en opgelucht en ze hadden geen honger meer. Die kaars was goed besteed; ze had hen allemaal te eten gegeven en ook gesterkt en er kwam geen eind aan het licht.

Toen er weer iemand zei: 'Volgend jaar Kerstmis zijn we thuis,' toen geloofden ze dat ook allemaal, want ze hadden het licht gezien. Het stond in vurige letters in die kerstvlam geschreven.

De hele nacht heeft de kaars gebrand. Er is geen kaars ter wereld die zo hoog en lang gebrand kan hebben als die kaars van Kasper.

Toen het morgen werd, waren er een paar die zongen. Dat was in geen tijden meer voorgekomen.

Die kaars heeft voor veel mensen hun leven gered, want opeens wisten ze weer dat het nog de moeite waard was om door te gaan en dat er ergens op het eind voor iedereen een Thuis op hen wachtte.

Sommigen zijn naar huis gegaan voordat het weer Kerstmis werd. De meeste anderen zijn ook thuisgekomen voor het weer Kerstmis werd; toen ze stierven waren hun ogen minder dof dan voorheen. Dat was het licht van die vreemde kaars. Het licht, dat de duisternis niet had overwonnen.

Kèrststèrre

Ge kent allemòl dè verhaal van de kèrststèr die de hèr-
ders en de kunninge nor 't stèlleke mi 't kiendje brocht. Ge wit dè daor in dè
stroi Maria en Jozef d'r best dinne um mekare wèrm te haauwe. Dè d'r 'ne
schònne os en 'nen ezel in dè stèlleke stonne is ok bekend. Mar wè d'r veul
nie wete, is wor die dierre vandòn kwame.

Kik en dè wete wèllie nou krèk heel goewd!

D'r liep in die daag nog 'nen onverharde weg vanùit ons dèrp nor de zomer-
dijk en òn dieje kaoie zandweg wònde rèchs op 'nen hoek Piet d'n Os en links
daor schuins tegenover zaat Jèntje d'n Ezel mi z'n gedoentje.

Daor, bij d'n Os en d'n Ezel moet 't stèlleke hebbe gestaon! De ouwer minse
ùit ons dèrp wete nog dè d'r mi de Kèrsmis alted 'n héél helder stèr bove die
hùiskes ston.

't Moet daor bij d'n aauwe zommerdijk ok gebeurd zen dè 't kiendje Jezus z'ne
naam hi gekrege.

Dè kwaamp zoo: 't waar zoomar zó'n klótstèlleke vur anderhalf kalf en 'n gèit.
't Waar me toch 'n gekrengel in dieje kaoie stal, zó gruwelek kremerig en
klèin en d'r waren van die aauw ongelukkige schirgebonten um de zaak
overèind te haauwe. Sint Jozef ha krèk d'n os en d'n ezel gevoeierd.

Dè waar eigelek wèl plezierrig vond ie die wèrrem biste en toen ie zoo wè òn
't riddere waar en dè krèk zoo docht, toen stiet ie toch innins z'ne kop òn een
van die lig balke dèttie grif stèrre zaag! Nog meer ès d'r buiten al ware...

'Jezus!' riep ie kèijhard.

'God', zin Maria, die nie wies wè d'r òn de hand waar, 'dè's nou 's 'ne schònne
naam vur ons Kriesje..!

En umdùrrum kùmt de naam van 't kiendje dus eigelek in de wirreld dur 'ne
kaoien èikenbalk in dè stèlleken òn de zommerdijk.

Kerststerren

*J*e kent allemaal dat verhaal van de kerstster die de herders en de koningen naar het stalletje met het kindje bracht. Je weet dat daar in dat stro Maria en Jozef hun best deden om elkaar warm te houden. Dat er een mooie os en een ezel in dat stalletje stonden is ook bekend, maar wat er veel niet weten, is waar die dieren vandaan kwamen.

Kijk en dat weten wij nou net heel goed!

Er liep in die dagen nog een onverharde weg vanuit ons dorp naar de zomerdijk en aan die slechte zandweg woonde rechts op een hoek Piet d'n Os en links daar schuin tegenover zat Jantje d'n Ezel met zijn boerderijtje.

Daar, bij d'n Os en d'n Ezel moet het stalletje hebben gestaan! De oudere mensen uit ons dorp weten nog dat er met Kerstmis altijd een heel heldere ster boven die huisjes stond.

Het moet daar bij de oude zomerdijk ook gebeurd zijn dat het kindje Jezus zijn naam heeft gekregen.

Dat kwam zo: het was zomaar zo'n nietig stalletje voor anderhalf kalf en een geit.

Het was me toch een geklungel in die slechte stal, zo ontzettend bekrompen en klein en er waren van die oude ongelukkige scheergebonten om de zaak overeind te houden. Sint Jozef had net de os en de ezel gevoerd.

Dat was eigenlijk wel plezierig, vond ie, die warme beesten en toen ie zo wat aan het werken was en dat net zo dacht, toen stootte hij toch opeens zijn hoofd aan een van die lage balken dat ie grif sterren zag! Nog meer dan er buiten al waren... 'Jezus!' riep ie keihard.

'God', zei Maria, die niet wist wat er aan de hand was, 'da's nou 's een mooie naam voor ons Kristje..!

En daarom komt de naam van het kindje dus eigenlijk in de wereld door een slechte eikenbalk in dat stalletje aan de zomerdijk.

't Kunningske*

De scheeper ha 'n schupke,
zó'n jong en kaoi 'n ding,
veulste vruug geborre,
dè noit òn't groeie ging.
Zó'n lam dè aachterblief..,
zónne verrèkkeling,
zó'n kunningske.

't Bisje wier verstoote
en waar zoomar 'ne laast.
De scheeper moes 't voeiere,
dè waar nie goewd gepaast
en toch, van lieverleje,
laag't boven in de kaast,
't kunningske.

De scheeper kos nie zonder
't schupke in z'ne nèk.
Dinne same vort de ronde
en niemes von dè gèk.
't Schupke zocht d'n hèrder,
de scheeper von 't drèk,
't kunningske.

Het koninkje*

De herder had een schaapje,
zo'n jong en mager ding,
veel te vroeg geboren,
dat nooit aan het groeien ging.
Zo'n lam dat achterbleef...,
zo'n verrekkeling,
zo'n koninkje.

Het beestje werd verstoten
en was zomaar een last.
De herder moest het voederen,
dat was niet goed gepast
en toch, van lieverlede,
lag het boven in de kast,
het koninkje.

De herder kon niet zonder
het schaapje in zijn nek.
Deden saam voortaan de ronde
en niemand vond dat gek.
Het schaapje zocht de herder,
de herder vond het direct,
het koninkje.

Toen wier 't daor 's Kèrsmis,
't waar d'r gruwelek kaauw.
De scheeper moes nor't kiendje,
hij viét z'n schupke gaauw.
Daor laag zónne schönne klèine!
Sint Jozef kwaam in taauw
vur't kunningske.

De scheeper brocht z'n schupke
zoo mi de krommen èrm.*
't Kiendje, God, dè laachde,
al hagget kaauw, ochèrm.
't Schupke din nor't kribke
en 't wier mee òlling wèrm,
't kunningske.

En zoo is 't nou gekomme,
-ès dè ge dè hier ziet-
dè zó'n jong verstoote bisje
altes vort kunningske hiet,
umdè't òn't himmels kunningske
alt' wir wèrmte biejt,
zó'n kunningske.

* 'n aachtergebleve bisje, zónnen klèine kaoien bag ùit 'ne grooten toom of 'n jong hundje dè alt' òn de aachterste mèm hengt of 'n kèlfke of schupke hiet b'ons 't kunningske en tot vur kort wies gin man dè dè òn dees kèrst-gegeve te danke waar.

(Op de CD Kerstmis in Brabant. Meziek: Hennie Korsten.)

Toen werd het daar eens Kerstmis,
het was er ontzettend koud.
De herder moest naar het kindje,
hij nam zijn schaapje gauw.
Daar lag zo'n schone kleine!
Sint Jozef kwam in touw
voor het koninkje.

De herder bracht zijn schaapje
zo met de kromme arm*.
Het kindje, God, dat lachte,
al had het kou, och arm.
Het schaapje ging naar het kribje
en het werd meteen helemaal warm,
het koninkje.

En zo is het nou gekomen,
-zoals dat je dat hier ziet-
dat zo'n jong verstoten beestje
altijd voortaan 'koninkje' heet,
omdat het aan het hemels koninkje
altijd weer warmte biedt,
zo'n koninkje.

- * een achtergebleven beestje, zo'n kleine slechtgroeïende big uit een grote toom of een jong hondje dat altijd achteraan komt of een kalfje of schaapje heet bij ons het koninkje en tot voor kort wist niemand dat dat aan dit kerstgegeven te danken was.
- * 'met de kromme arm gaan' is de uitdrukking voor 'op kraamvisite gaan'; de kromme arm slaat op de gebogen arm waaraan de mand met geschenk werd aangehaakt.

Kèrstbódschap

Ik heb Dree de Kapper oit via Umroep Brabant heure zegge:

'Nou waar de paus men toch tegegevalle.... Hij duu alle jorre z'n kèrstbódschappen in alle meugeleke taole. Ik geleuf dèttie 'r wèl firteg verskillege gebrùikt en nou ha'k zoo gedocht hij zal onderhand ok wèl 's in 't Brabants vur d'n dag komme mi z'n Urbi et Orbi. Mooi nie, wor.

Toch wir unne gemiste kans. Dùrrum wens ik oe èiges dan mar unne zalige Kèrsmis in plòts van de paus....'

Wildschóttel vur Kèrsmis

Vur alleman die van wild haauwt kunne we 't volgende vur Kèrsmis van harte ònraoie:

Ge het nóddig:

Innen haos, twee knéént, een ree, een gaans, inne kalkoen of tulpentaat, vier kiepe, tien kroppe slaaj, drie gruun kólle, innen bos würtelkes, vier stronke boerremones, inne pluk peeterselie en 'n dil maiskolve.

Hoe ge 't klaor moet make:

Leg de slaaj op de vloer, daorumhene de kól en d'n boerremones. De wortels mi lóf en al opdienne. De korrels van de kolve afdoen. Strooi de wortels en de peeterselie tusse de kólle en de slaaj en goit dan de maiskorrels over alles hene.

Lót dan de dierre mar binnekomme!

Kerstboodschap

Ik heb Dree de Kapper ooit via Omroep Brabant horen zeggen:

'Nu was de paus mij toch tegengevallen.... Hij doet alle jaren zijn kerstboodschappen in alle mogelijke talen. Ik geloof dat ie er wel veertig verschillende gebruikt en nou had ik zo gedacht: hij zal onderhand ook wel eens in het Brabants voor de dag komen met zijn Urbi et Orbi. Mooi niet, hé.

Toch weer een gemiste kans. Daarom wens ik u zelf dan maar een zalige Kerstmis in plaats van de paus....'

Wildschotel voor Kerstmis

Voor iedereen die van wild houdt is het volgende voor kerst van harte aan te bevelen:

Benodigd:

1 haas, 2 konijnen, 1 ree, 1 gans, 1 kalkoen of parelhoen, 4 kippen, 10 kroppen sla, 3 groene kolen, 1 bos worteltjes, 4 stronken boerenkool, een pluk peterselie en enkele maïskolven.

Bereidingswijze:

Leg de sla op de vloer, daaromheen de kool en de boerenkool. De wortels met loof serveren. De kolven ontdoen van de korrels. Strooi de wortels en de peterselie tussen de kool en de sla en overstrooi het geheel met maïskorrels. Laat dan de dieren binnen!

(Anoniem toegezonden voor de Brabantse Spreukenkalender.)

Jezus waar 'n durske

(Liedje, geschrewe vur Lya de Haas)

Refrein:

*H*ee, waar Jezus wèl 'n jungske?
Wij geleuven daor gin fluit mer van.
Dùrrum beweert dus hier dees tungske:
Jezus waar 'n meid en ginne man!
Nie Jée-zus dus, mar gewoon 'je zus',
de Verlosser waar 'n dame,...
'n schréeffout van Johannus dus,
die z'n èige bove zit te schame.

Dè waar toch wè mi Kèrsmis in de stal:
Daor ston Jozef bij d'n ezel en d'n os.
Maria zin: 'Ik denk dè ik beval.'
Toen wier't naacht en kwame de weje los.
Maria laag in't stroi, waar ùitgeteld.
D'n baby wier geborre en d'r klonk meziek.
Jozef zin: 'Ik heb gin meziek besteld'
en schoot 'nen engel in z'ne wiek.
Die hong daor wè te blaazen op z'n schüiftrompèt
en zin beledigd: 'Maak 't nou, ik speul ok nog mar nèt.'

Refr.

Jezus was een meisje

(Liedje, geschreven voor Lya de Haas)

Refrein:

*H*ee, was Jezus wel een jongetje?
Wij geloven daar geen fluit meer van.
Daarom beweert dus hier dit tongetje:
Jezus was een meid en gene man!
Niet Jée-zus dus, maar gewoon 'je zus',
de Verlosser was een dame,...
een schrijffout van Johannes dus,
die zich hierboven zit te schamen.

Dat was toch wat met Kerstmis in de stal:
Daar stond Jozef bij de ezel en de os.
Maria zei: 'Ik denk dat ik beval.'
Toen werd het nacht en kwamen de weeën los.
Maria lag in het stro, was uitgeteld.
De baby werd geboren en er klonk muziek.
Jozef zei: 'Ik heb geen muziek besteld'
en schoot een engel in zijn wiek.
Die hing daar wat te blazen op zijn schuiftrompet
en zei beledigd: 'Maak het nou, ik speel ook nog maar net.'

Refr.

't Kiendje wier verzùrgd in 'n houtre krib.
Jozef werkman, d'n baker van de kraom,
kiek nor't jong en zin 'Jezus nog, verhip,
zie'k dè nou goewd of is 't dè ik droom,
gij bent 'n mèiske, wie ha dè nou gedocht!'
't Kiendje laachde en gaaf 'n knipoog,
zoo waar 't ammel goewd en boven ùitgezocht.
'Ja, krèk,' begon d'n engel unnen dialoog,
'Ik hong hier wè te blaazen op m'n schùiftrompèt,
ik spulde verdorie 't gloria, mar kende-n-'t nog mar nèt.'

Refr.

Sint Jozef moes wèl wenne òn 't nééje feit.
'Wè kan 't ok schille' waar zen belijdenis,
'Christus ginne mins, mar wèl 'n mooie meid,
dè spaort ok nog 't gèld vur de besnijdenis.
Eigelek veul beeter: 'n vrouw die alles redt,
wéésvolk wit al van z'n èige wè lijden is
en ze weten ok wè ge ès dank dan alted kret.'
'Krèk', zin d'n engel, 'zij wete wè bevrijden is.
Ik speul de lof der vrouwen op m'n schùiftrompèt,
verloskundig van nature en dè alted wir opnet.'

Refr.

(Op de CD 'Meer dan de moeite wèrd'. Meziek en zang: Lya de Haas.)

Het kindje werd verzorgd in een houten krib.
Jozef werkman, de baker van de kraam,
keek naar het kind en zei 'Jezus nog, verhip,
zie ik dat nu goed of is het dat ik droom,
jij bent een meisje, wie had dat nou gedacht!'
Het kindje lachte en gaf een knipoog,
zo was het allemaal goed en boven uitgezocht.
'Ja, net,' begon de engel een dialoog,
'Ik hing hier wat te blazen op mijn schuiftrompet,
ik speelde verdorie het gloria, maar kende het nog maar net.'

Refr.

Sint Jozef moest wel wennen aan het nieuwe feit.
'Wat kan het ook schelen' was zijn belijdenis,
'Christus geen man, mar wel een mooie meid,
dat spaart ook nog het geld voor de besnijdenis.
Eigenlijk veel beter: een vrouw die alles redt,
vrouwvolk weet al van zichzelf wat lijden is
en ze weten ook wat je als dank dan altijd krijgt.'
'Juist', zei de engel, 'zij weten wat bevrijden is.
Ik speel de lof der vrouwen op mijn schuiftrompet,
verloskundig van nature en dat altijd weer opnieuw.'

Refr.

'n Los Lieven Hirke

(Kèrstkiendje op bestelling.)

't *W*aar bekant Kèrsmis en thuis ston 't stèlleke al op d'n dresswaar zoowès alle jorre. Mar nou waar d'r bij Smulderkes toch iets ellèndigs gebeurd: Pas bij 't speule waar Jòske toch ongelukkig gevalle - hullie Mieske hattem laote stùlpere - en toen hattie z'n eigen overèind wille haauwe en durrum hattie in z'n tùmeling alles vaastgevat wèttie vatte kos... en dè waar 't kleejke op d'n dresswaar geweest. En daorop ston hullie kèrststèlleke en verdimme, nou waar alles toch òn 't schuive gegaon en d'n halven bildinventaris waar umblyg gekomme en d'r ware d'r gesneuveld ok netuurlek. Gelukkig ha'n ze 'n por bildjes nog wèl kunne lijme en wè bij kunne kleure mar 't kiendje in 't kribke, dè waar zó lillek gevalle, krèk op de plavuize. Ochèrrem, daor viel niks mer òn te ripperere. D'r waar te veul van versplinterd. 't Waar zó kepot dè ge nog nie mer kost zien dè't 't kiendje waar... Dè waar me wè; zónne klèinen hoofdrolspulder, òlling verongelukt! Jonge, jonge, wè daor òngevange? D'r moes iets op gevonde worre en wèl vur hullie moeder thuiskwaam. Wè zó'n ze ze anders beure! Mieske ha geprakkezeerd. Ze moesse nor de winkel van huishoudeleke artikele, wor 't stèlleke gekocht waar. Jòske en Mieske dinne d'r sporpütjes bij mekare en trajen op 't dèrp òn. 't Waar mar wèinig wè ze òn gèld ha'n, mar ze hoefden ummers ok nie zoveul òn te schafte. De twee klèin manne kwame de winkel van huishoudeleke artikele binne. Ze linne de spaorcènte op de toonbank en zinne: 'Albèrt, ons kiendje is kepot,... hedde gij zówèlle ok losse Jezuskes?'

Een los Lieve Heertje

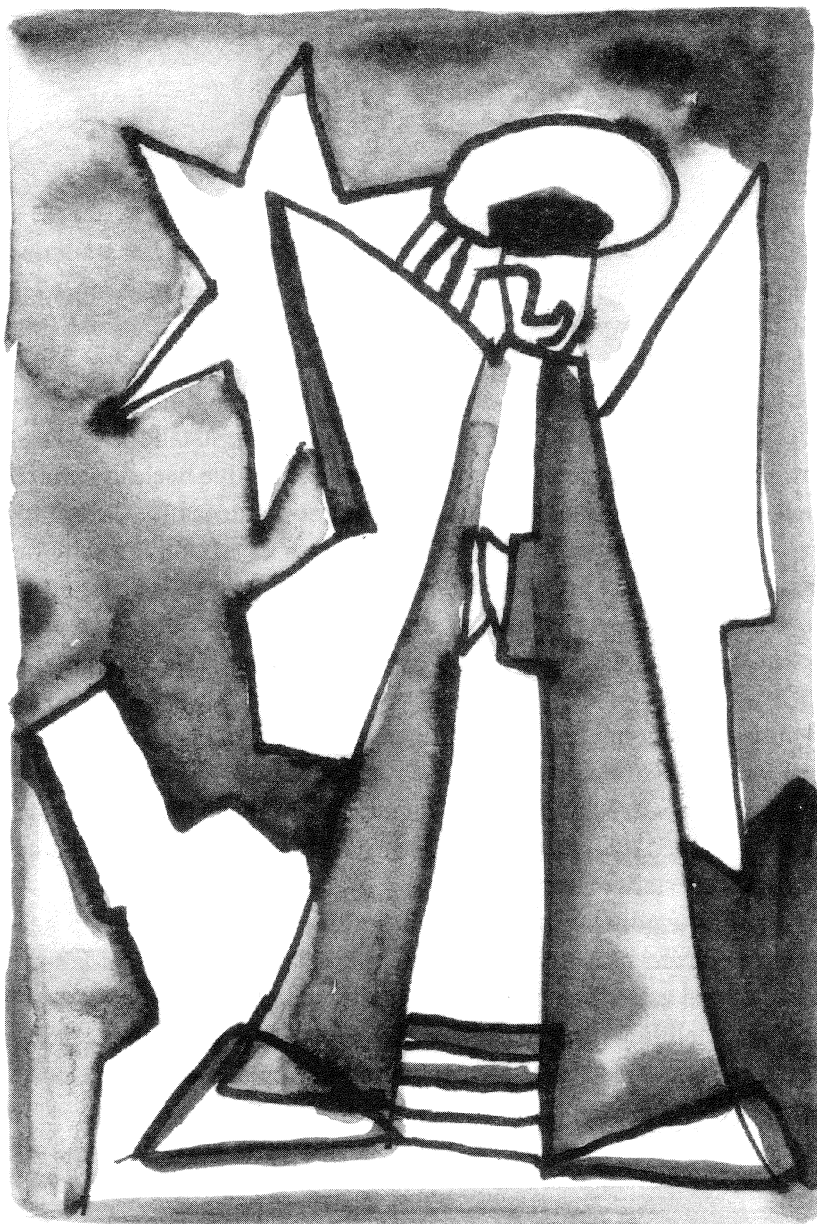
(Kerstkindje op bestelling.)

Het was bijna Kerstmis en thuis stond het stalletje al op de kast zoals alle jaren. Maar nu was er bij de Smuldertjes toch iets ellendig gebeurd: Pas bij het spelen was Joske toch ongelukkig gevallen - Mieske had hem laten struikelen - en toen had ie zich staande willen houden en daarom had ie in zijn tuimeling alles vastgepakt wat hij pakken kon... en dat was het kleedje op de kast geweest. En daarop stond hun kerststalletje en verdorie, nou was alles toch aan het schuiven gegaan en de halve beeldinventaris was omlaag gekomen en er waren er gesneuveld ook natuurlijk. Gelukkig hadden ze een paar beeldjes nog wel kunnen lijmen en wat bij kunnen kleuren maar het kindje in het kribje, dat was zo ongelukkig gevallen, net op de plavuizen. Ocharm, daar viel niks meer aan te repareren. Er was te veel van versplinterd. Het was zo kapot dat je nog niet meer kon zien dat het het kindje was...

Dat was me wat; zo'n kleine hoofdrolspeler, helemaal verongelukt! Jongen, jongen, wat daarmee aangevangen? Er moest iets op gevonden worden en wel vóór hun moeder thuiskwam. Wat zouden ze anders straf krijgen!

Mieske had nagedacht. Ze moesten naar de winkel van huishoudelijke artikelen, waar het stalletje gekocht was.

Joske en Mieske gooiden hun spaarpotjes bij elkaar en stapten op het dorp aan. Het was maar weinig wat ze aan geld hadden, maar ze hoefden immers ook niet zoveel aan te schaffen. De twee kleine kereltjes kwamen de winkel van huishoudelijke artikelen binnen. Ze legden de spaarcenten op de toonbank en zeiden: 'Albert, ons kindje is kapot,... heb jij misschien ook losse Jezuskes?'

Rond Kerst en Nieuwjaar

Kerst in Kerstmis is volgens het Etymologisch Woordenboek van Franck 'de klankwettige ontwikkeling van het ontleende gr.-lat. Christus (gesproken met een k) met afwerping van den lat. uitgang.' Het tweede deel -mis is een ontleening door middel van de volkstaal uit romeins messa. 'Uit de betekenis 'mis' ontwikkelde zich, als 't woord met den naam van een Heilige verbonden werd, de betekenis 'feestdag'.

The Oxford Dictionary of English Etymology (by C.T. Onions) vermeldt onder Christmas: 'festival of the nativity of Jesus Christ, 25 Dec.(...) 'mass', i.e. festival of Christ.'

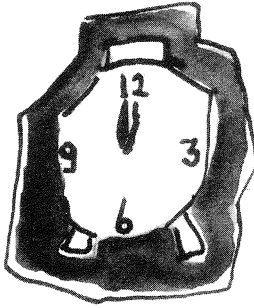
Onder Boxing-day vinden we bij dezelfde autoriteit: '26 December, the day for giving Christmas-boxes.' Volgens Onions stamt het gebruik uit de negentiende eeuw.

Veel Westduitsers kennen Sankt Nikolaus, maar onze oosterburen laten de geschenken graag bezorgen door het Christkind. Hun Weihnachten gaat terug op de Heilige Nacht. Het is bij hen (als bij ons) de magische nacht waarin planten even bloeien, bijen kortstondig zoemen en alle dieren tussen twaalf en een even gaan staan om de Heiland te begroeten.

Wat heeft Kerstmis door de tijden opgeleverd aan spreuken?

Uit onze naaste omgeving kennen we de weerspreuken: met Kerstmis volle maan, brengt een goed nieuw jaartje aan; vliegen met Kerstmis de muggen rond, dan dekt met Pasen de sneeuw nog de grond; een groene Kerst, een witte Pasen; met Sint Maarten (11-11) bloemen op de ruit, voor de Kerst de winter uit. De spreuken zijn vaak niet uitgekomen, hetgeen heeft geleid tot de moderne creatie: 'regen in september, dan valt Kerstmis in december'. Deze anti-spreuk ligt in dezelfde sfeer als 'regent het in mei, dan is Kerstmis al voorbij'.

Onnozele Kinderen (28-12) heeft weinig spreuken opgeleverd.

Misschien dat 'onnozel geboren, simpel gewiegd en nooit iets bijgeleerd' hiermee in verband gebracht kan worden.

Wel is er op deze dag een oud gebruik in zwang in onze zuidelijke streken: de jongste heeft het voor het zeggen. Op Onnozele Kinderen mag de benjamin bepalen wat er gegeten wordt; hij steekt zich bij voorkeur in de kleren van zijn ouders en beslist onder meer wanneer het bedtijd is.

Dit gebruik kwam ook in kloosters voor; de jongste stelde het menu samen en bepaalde wat voor drank er bij de maaltijd geserveerd diende te worden.

Ook Nieuwjaar heeft natuurlijk spreuken opgeleverd:

Nieuwjaarsnacht, helder en klaar, brengt een heel goed nieuw jaar; als met nieuwjaar de vorst niet komen wil, dan zeker in april.

Oud en Nieuw wordt na Sinterklaas en Kerst wel het derde winterfeest genoemd. Op Oudejaarsavond werd er alom gekaart. 'Van 't aauw in 't nééj speule' heette dat bij ons. Om twaalf uur werd er vaak gegeten van het gebraden konijn, er werd een glas geheven en iedereen in de buurt werd 'zalig nieuwjaar' gewenst.

Tegenwoordig is het kaartspel vaak vervangen door een uitbundige maaltijd waarbij vaak wild op tafel komt.

De klok en het voortgaan van de tijd geven op de laatste dag van het jaar vaak een enigszins weemoedige levenssfeer. We meten de uren, de kwartieren, de minuten, de seconden tot de twaalf slagen vallen. De weemoed slaat om in vreugde. 'Het nieuwe is gewonnen op het oude, het bestaan op het vergaan.' 'Iemes nééjaor afwinne' (iemand nieuwjaar afwinnen) zei men vroeger en men bedoelde gewoon dat men de ander probeerde te vlug af te zijn met het nieuwjaar wensen. Wanneer wij onze opa als eerste nieuwjaar wensten, kregen we een gulden en dat was veel in die veertiger jaren. Ik vermoed dat alle kleinkinderen na die eerste hetzelfde kregen. Voor grootvader moet het een fikse aanslag op zijn portemonnee geweest zijn; hij had tientallen kleinkinderen.

In verband met Driekoningen kenden wij de spreuken: 'Zijn de drie koningen in het land, dan springt de vries uit den band' en 'Met Driekoningen lengen de dagen een haneschrede'.

Hèrder

*H*èrder Engelbert liep mi z'n schaope over d'n Empelsen dijk. Innins kwaam daor unne mins òngefietst en die stopte en vroewg: 'Hèrder, ès ik nou 's in inne keer raoj hoeveul schaope dèt uwes heet, maag ik 'r dan een ùitzuke?'

Engelbert zin vlot 'ja', umdèttie docht dè zónne stadse mins dè toch noit kon wete.

De mins zin: '267!'

'Gordjuu!' docht Engelbert en ie moes 'm 'n schaop ùit laote zuke.

D'n Bossenaar zocht en zocht en toen viet ie 'n bisje en lin dè op hèrdersmenier in zunne nèk.

Hij mènde krèk deur te fietse, toen Engelbert zin: 'En ès ik nou raoie kan wor uwes vandaon komt, maag ik dan ok 'ne wens doen?'

'Ja, netuurlijk!' riep de mins sportief.

'Uwes komt van D'n Bosch!' zin Engelbert.

'Ja,' knikte de fietser.

'En maag ik nou dan munnen hond trug?' vroewg Engelbert.

Zaachten dood

*D*n ùrgenist ging mi Kèrsmis op 't koor in de kerk dood en opoe d'n Bies zin: 'Mar wè is dè toch unne schònne dood! In de kerk en dè mi de Kèrsmis!'

'Nou,' zin d'n Dillus, 'dan lót men toch mar in 't kafee bij Anna van Zuijle de pijp ùit gaon!'

Herder

*H*erder Engelbert liep met zijn schapen over de Empelse dijk. Opeens kwam daar een man aangefietst en die stopte en vroeg: 'Herder, als ik nu eens in een keer raad hoeveel schapen dat uwes hebt, mag ik er dan een uitzoeken?'

Engelbert zei vlot 'ja', omdat hij dacht dat zo'n stadse mens dat toch nooit kon weten.

De man zei: '267!'

'Potdorie,' dacht Engelbert en hij moest hem een schaap laten uitzoeken.

De Bossenaar zocht en zocht en toen nam hij een beestje en legde dat op herdersmanier in zijn nek.

Hij meende net weg te fietsen, toen Engelbert zei: 'En als ik nou raden kan waar uwes vandaan komt, mag ik dan ook een wens doen?'

'Ja natuurlijk!' riep de man sportief.

'Uwes komt uit Den Bosch!' zei Engelbert.

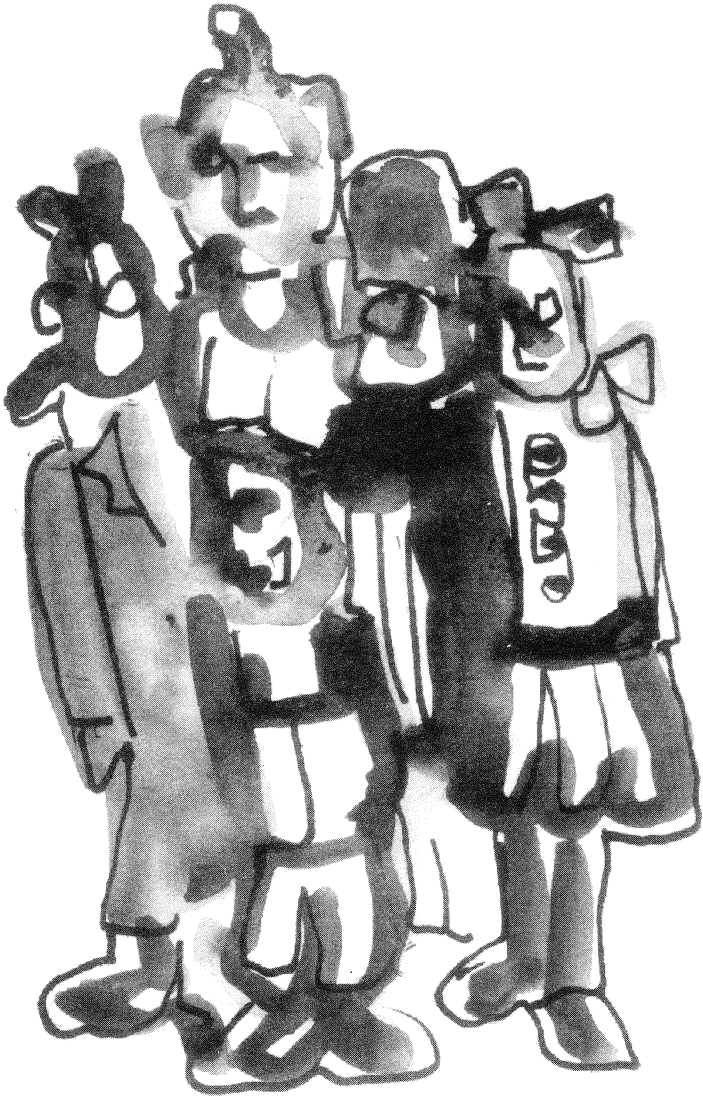
'Ja,' knikte de fietser.

'En mag ik dan nu mijn hond terug?' vroeg Engelbert.

Zachte dood

*D*e organist ging met Kerstmis op het koor in de kerk dood en opoe Verbiesen zei: 'Maar wat is dat toch een mooie dood! In de kerk en dat met Kerstmis!'

'Nou,' zei Dillus, 'dan laat mij toch maar in het café bij Anna van Zuijlen de pijp uit gaan!'

Onnozele Kinderen

Onnozele Kinderen behoort tot de feesten van de middeleeuwse omgekeerde wereld, die begonnen op de elfde van de elfde (Sint Maarten) en werden besloten met Pasen. Het ging behalve om de al genoemde feesten ook om Sinterklaas, Onnozele Kinderen, Driekoningen, Maria Lichtmis, Schrikkel-dag, Vastenavond en Halfvasten. Vroeger was het gebruik dat de jongste het op deze dag voor het zeggen had. Op 28 december was het feest van de 'onnozele kinderen'. Die kinderen waren niet een beetje simpel of gek. Nee, onnozel betekent hier 'onschuldig'. Het zijn de onschuldige kindertjes die door Herodes' soldaten werden vermoord toen ze op zoek waren naar Jezus.

Op die dag mocht de jongste van het gezin uitmaken wat er gegeten zou worden. Hij of zij was voor een dagje de baas over iedereen in huis.

Wijlen pater Fulco van der Heijden vertelde ons dat ook in de Abdij van Berne van de Norbertijnen te Heeswijk Onnozele kinderen gevierd werd, hetgeen inhield dat de jongsten binnen het convent uitmaakten wat er die dag gegeten en gedronken werd. Bovendien mochten zij zich anders dan gebruikelijk kleden.

Onnozele Kindere

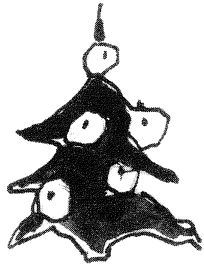
Vandaag zen wij d'n baas,
vandaag doede onze zin:
't Is Onnozele Kinderen.
Bé Beteljem zen ze vermoord,
mar hier wordt niks gesmoord,
niks kan ons mer hindere.

Vandaag zen wij d'n baas,
zen lieverkuukskes in!
't Is Onnozele Kinderen.
Umdè die jong gesneuveld zen,
en vur alleman geleje he'n,
kan ons nou niks mer hindere.

Onnozele Kinderen

Vandaag zijn wij de baas,
vandaag doe je onze zin:
Het is Onnozele Kinderen.
Bij Bethlehem zijn ze vermoord,
maar hier wordt niks gesmoord,
niks kan ons meer hinderen.

Vandaag zijn wij de baas,
zijn lieverkoekjes in!
Het is Onnozele Kinderen.
Omdat die jong gesneuveld zijn,
en voor iedereen geleden hebben,
kan ons nu niks meer hinderen.

Vroeger werd er op 28 december in Budel gezongen:

Vandaag is 't Allerkindere.
Dan make wi geraas
En nement zal òs hindere
Al spele wi de baas.
Kukemerello!...

Vandaag is het Allerkinderen.
Dan maken wij geraas
En niemand zal ons hinderen
Al spelen wij de baas.
Kukemerello!

Bij negatieve reacties werd het laatste woord vervangen door 'Knoet!'

Sraar schreef ons dat men in Tilburg deze dag 'Koojsje, Koojsje' noemde. Ook vertelde hij daarbij:

'Vur ons was 't inne fistdag. Dan liepe we thujs rond in 'nen ouwe jas van onze pa en in 'ne verslete rok van ons moeder. De jongste mojj zegge wè we veur 'toe' zôn ete. Tradisiegetrouw was dè stejve rejst mee prujme. Bij de bure mochte we gaon zinge. Dan kriege we inne cent en 'n snuupke. Merkwaardig genog was 't lieke, behalve 't liste stukske, nie in 't Brabants.

Koojsje, Koojsje is mijn naam. Ik ben tot alle ding bekwaam.
Ik ben voor't ongeluk geboren, heb m'n ouders vroeg verloren.
Als ik sterf, dan ben ik dood. Dan lig ik in m'n kistje bloot.
Dan komen de engeltjes bij mij zingen. Dan zal ik uit mijn kistje springen.
Als ik spring, dan spring ik snel. Naar de hemel of de hel.
Olie, olie van de druiven. Laat de droefheid maar verschuiven.
Laat de droefheid maar vergaan.
Leg het flesje aan je lippen. Laat het stilletjes naar binnen glippen.
O, dat voel ik aan mijn hartje. Juffrouw geef me toch een kwartje.
Ik heb gezonge en niks gehad. Snij mar 'n stuk van 't verrekesgat.
Snij mar diep, snij mar diep.
Snij mar in oewe vinger nie.'

Driekoeninge-zinge

(toegestuurd dur L. Caron)

*E*t schònst öt mèn herinneringe
dè was as kèènd Driekoeninge-zinge
Ons moeder tèugden ons himmol op
èn zètte 'n kròntje op e'ze kop
Onze vadder mokte mee wè kurke
ons alle drie zó zwart as Turke

Ons Wies was zis, onze Fraans was acht
èn ik gong as den oudste meej
Zullie krèegen ieder ene stallantèere
want die ha onze vadder mar tweej
Ik droeg vur de snoep ons moeders tas
dè moes omdè'k den oudste was

Et dichstenbij wònde oome Fraans
èn vèrderop ons taante Jaans
Èn wèèd ewèg in de Klösterstraot
ons taante Wies en oome Graod
Ons Wies was taantes peetekèènd
èn döröm liepe we zò'n èènd

Soms krèede ne stèuver of ne soe
èn nog 'n haand vol schömkes toe
Èn òllienutjes, mèèlemoppe
èn peepermunt èn zoutedroppe
Èn worst of koek, of wè't ok was
tging ammol in ons moeders tas

Driekoningen-zingen

(toegestuurd door L. Caron)

*H*et mooiste uit mijn herinneringen
dat was als kind Driekoningen-zingen
Ons moeder tuigde ons helemaal op
en zette een kroontje op onze kop
Onze vader maakte met wat kurken
ons alle drie zo zwart als Turken

Ons Wies was zes, onze Frans was acht
en ik ging als de oudste mee
Zij kregen ieder een stallantaarn
want die had onze vader maar twee
Ik droeg voor de snoep ons moeders tas
dat moest omdat ik de oudste was

Het dichtstebij woonde ome Frans
en verderop ons tante Jans
en ver weg in de Kloosterstraat
ons tante Wies en ome Graad
Ons Wies was tantes petekind
en daarom liepen we zo'n end

Soms kreeg je een stuiver of een sou
en nog een hand vol schuimpjes toe
en olienootjes, melemoppen
en pepermint en zoutedroppen
en worst of koek, of wat het ook was
het ging allemaal in ons moeders tas

Verklumd van kaaw èn muug vant zinge
wiert tèèd dè we op hèus òn ginge
Twas laot... den afstaand die was groot
èn 'kha al hèel lang hooge nood
Gelukkeg ston daor 'n buukenhèg
dor hè'k toch stòn te piese zèg!

Urst kon'k men piemeltje nie vèene
twas van de kaaw... nen hille klèene
En ok nog dieje driekooningejas
in men aander haand ons moeders tas
Mar eindelek was ik toch zó wèèd
hè, hè, goddaank: Dè ben ik kwèèt

Mar tösgekoomen in et licht
vergeet ik noot òns moe's gezicht
'Wè is dè hier toch mee die tas:
z'is himmol nat èn stinkt nor plas!'
En witte wè onze vader zeej?
Gooi hil't geneuk mar in de pleej!'

Kben nou de sisteg gepasseerd
en Gos zij dank noot ötgeleerd
Kdenk dikkels trug òn dieje tèèd
dè doede agge aawer zèèt
Mar èen van d'allerschònste dinge
dè was toch wèl et Driekooninge-zinge

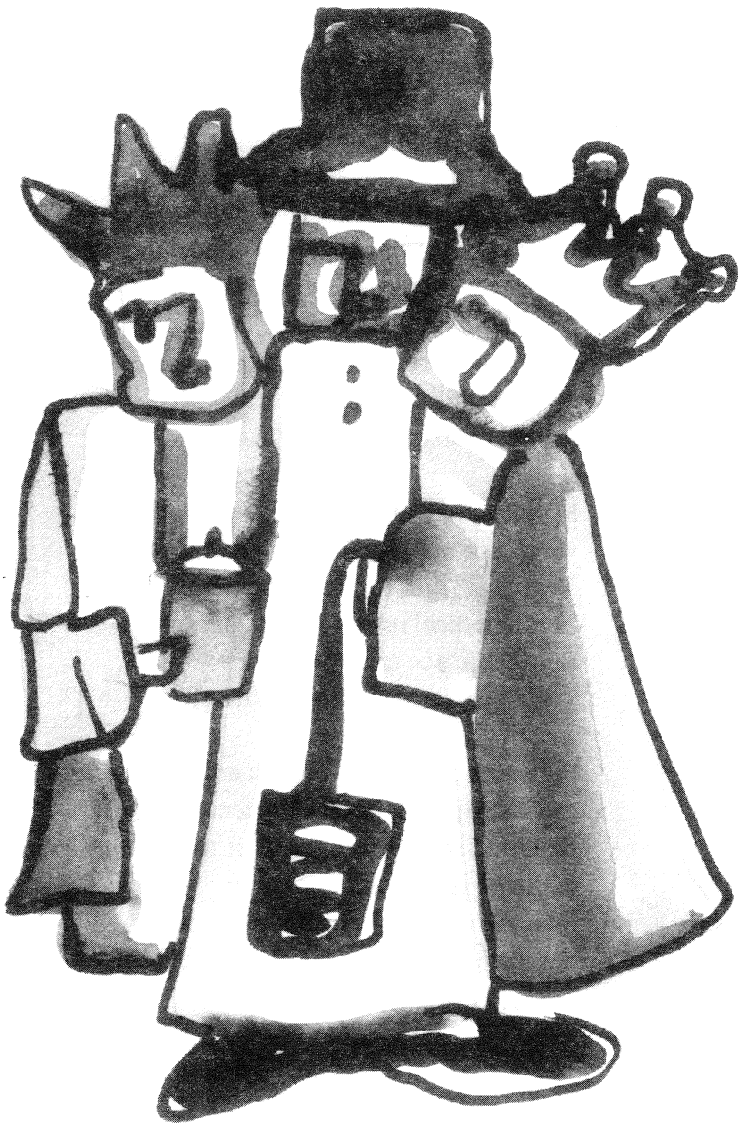
P.J.M. (Wie is P.J.M.?)

Verkleumd van kou en moe van het zingen
werd het tijd dat we op huis aan gingen
Het was laat... de afstand die was groot
en ik had al heel lang hoge nood
Gelukkig stond daar een beukenheg
daar heb ik toch staan pissen zeg!

Eerst kon ik m'n piemeltje niet vinden
het was van de kou... een hele kleine
En ook nog die driekoningenjas
in mijn andere hand ons moeders tas
Maar eindelijk was ik toch zo wijd
hè, hè, goddank: Dat ben ik kwijt

Maar thuisgekomen in het licht
vergeet ik nooit ons moe's gezicht
'Wat is dat hier toch met die tas:
ze is helemaal nat en stinkt naar plas!'
En weet je wat onze vader zei?
'Gooi heel de troep maar in de plee!'

Ik ben nou de zestig gepasseerd
en God zij dank nooit uitgeleerd
Ik denk dikwijls terug aan die tijd
dat doet ge als ge ouder zijt
Maar een van d'allerschoonste dingen
dat was toch wel het Driekoningen-zingen

Apropos Driekoningen

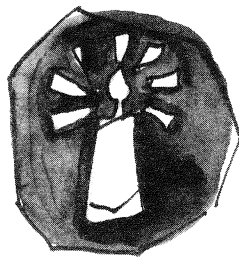
*H*et sterzingen is een oud gebruik.
Volgend oud lied werd gezongen op Driekoningen.

Het was op een Drie Koningen Avond
Het was op eenen Drie Koningen Dag
En daar zaten Maria Moeder en Magdalena
Op Onzen Lieven Heer zijn Graf
En toen zij naar de Kerken gingen reizen
En wat zagen zij geschreven staan
En er stond geschreven den zoeten Naam van Jezus
Al aan het Kruis genageld staan

En de Weg naar het eeuwig Leven
En die Weg was, die was lang en smal
En die Weg was vol Distels en vol Doornen
waar Jezus moest komen langs

Sta op Moeder Maria Magdalena
Sta op van Uw bitteren Dood
Al uw Zonden zijn U vergeven
Al waren zij nog zoo rood

En daar zagen zij een Scheepje zeilen
't Was een Scheepje met een witte Vlag
En daarin zat Maria Magdalena
Waarvan Jezus de Stuurman was...

In de Katholieke Illustratie van 23 december 1937 vonden we een toepasselijk stukje over Sterzangers van toen:

'Er is een tijd geweest dat de sterzangers, ofwel sterdragers, omtrent Driekoningen van huis tot huis trokken in al de Nederlanden. Thans wordt dit oude volksgebruik slechts in België en in enkele plaatsen onzer zuidelijke provinciën in eere gehouden. Wat wij daarmede verloren hebben, blijkt duidelijk uit de geschiedenis dezer aloude zede.

Voor zoover het sterdragen nog bestaat is het een rest van vroegere mysteriespelen. Het stamt uit den tijd, dat het Christelijk leven aan al de beschavingsuitingen sfeer en innerlijke waarde had gegeven; het stamt uit den tijd, waarin het geloofsleven zoo innig samenging met het maatschappelijk leven van de burgerij of van het volk, dat de verschillende manieren waarop dit in feest, spel, dans en lied aan den dag kwam, volkomen in elkaar opgingen. Het karakter van het vroegere mysteriespel blijkt nog uit de dramatische handeling, waarvan de liedjes getuigen, welke door de sterzangers worden gezongen.

Wij komen getreden met onze sterre,
Wij zoeken Heer Jezus, wij komen van verre.

Wij komen al voor Herodes zijn deur,
Herodes, de koning kwam zelv's veur.
Herodes, die sprak met valschen lach:
'Hoe ziet er de jongste van drieën zoo zwart?'

'Hij ziet er wel zwart, maar hij is welbekend.
Het is er de koning van Oriënt!' enz.

Het is niet moeilijk, om, al herzingend dit lied, dat eenmaal in de Zaanstreek en langs de Noordzee gezongen werd, een oud spel in onze verbeelding gespeeld te zien.

Heel de geschiedenis van Driekoningen ontrolt zich in dit lied en dringt er

toe om actief en handelend op te treden. We zijn geneigd om een ster te steken op een stok en er mee rond te trekken en ons in onze fantasie naar Jeruzalem te begeven, om vandaar uit den weg naar Bethlehem te zoeken. Het Driekoningenfeest is tijdens de Middeleeuwen op vele manieren in ons land aanschouwelijk voorgesteld, zelfs met groote, pompeuze optochten, waarbij de koningen, in rijk ornaat te paard gezeten, de kerk inreden...'

In Den Bosch was een variant op dit sterrenlied bekend:

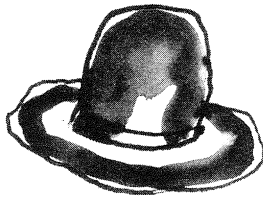
Hier komen we aan met onze lanteren,
wij zoeken de Heer en wij hadden Hem geren.
Wij klopten al aan Herodus zijn deur,
Herodus de koning kwam zellevers veur.

Herodus de koning sprak met een vals hart:
Hoe ziet er de jongste van drieën zo zwart?
Hij is er zo zwart, maar hij is er bekend,
het is er de koning van d'Oriënt.

Maria die wilde de berg gaan beklimmen,
toen hoorde zij de Drie Koningen zingen.
De heilige Drie Koningen zongen zo schoon,
zij vlochten voor heur een gouden kroon.

Zeg sterre, gij moet er zo stille niet staan,
gij moet er mede naar Bethlehem gaan.
En Bethlehem is er zo'n schone stad,
waar Maria met haar vriendinnekes zat.

Het heemkundig tijdschrift *Met Gansen Trou* maakt melding van een oud Driekoningen-gebruik:

'Op 'Driekoningen' deden de kinderen 'kaarske springen'. Ja en de groten deden dan ook wel eens mee. Wat het eigenlijk te beduiden had, weet ik niet. Een kaarske werd in een beetje zand op de grond gezet en aangemaakt. Die het kaarske uitsprong moest een pand geven. Later werd het dan weer teruggeven na het een of ander werk verricht te hebben.'

Frappant is dat er een schilderij van Jan Steen uit 1662 bestaat waarop het Driekoningenfeest is afgebeeld. Hierop staan drie kaarsjes op de grond waarmee de kinderen een spelletje doen. Een meisje houdt haar jurk op om zo over de kaarsen te springen. Andere kinderen komen er aan de deur met een brandende ster in de hand zingen ze Driekoningenliedjes. Het schilderij is in bezit van the Museum of Fine Arts in Boston.

Werd er vroeger op Driekoningenavond gerikt, dan waren drie azen niet 'troela' (=meleur), maar drie koningen. Tenminste als men twee rooien en 'n zwarte koning had. De vierde koning mocht troef maken en kreeg bovendien een cent uit de pot.

Tegenwoordig trekken kinderen, verkleed als de drie wijzen, langs de deuren. Zij zingen het 'nieuwe' Driekoningenlied:

'Driekoninge, driekoninge, geef mij 'nen nieuwen hoed.
M'nen ouwe is verslete, ons moeder die mag 't nie wete,
'onze vader heeft 't geld op de rooster neergeteld.
Driekoninge, driekoninge, geef mij 'nen nieuwen hoed.'

Voor hen ligt de charme vaak in het verkleeden en soms zijn er al hele gevechten geweest over wie de zwarte koning mag zijn. Ook zij dragen de ster!

De kunninge mi de krommen èrm

(Liedje, geschreve vur Linnegoewd)

De kunninge mi d'ren drieje, drieje,
wó'n 't kiendje iets òn gòn bieje, bieje.
'twaar Kèrsmis èn't weer viel nie mee...
Mar wè gaaf de ANWB?!
'n Stèr vur hullie gemak!

Refrein:

Jezus, zin Jozef, 't zal wèl goewd zen,
mar 't kiendje dè lekt nie op men.
Jezus, zin Jozef, 't zal sneuwblendhèid zen,
mar daor dieje klèine die lekt nie op men...

D'n inne die waar d'r zó wit, spierwit,
brocht fluor vur 't gebit, mèlkgebit,
Vur Maria's 'ne schònne krintemik
en 'n pèkske goei bótter mi unne strik
vur Jozef 'n fleske konjak.

Refr.

D'n andere waar unne zwarte, kèijzwart,
brocht luiers vur 't kiendje, heel apart.
Ha sunlightzeep in 'n deuske,
vur Maria's de rùik van 't reuske,
vur Jozef 'n zèkske tebak.

De koningen 'met de kromme arm'*

(Liedje, geschreven voor Linnegoewd)

De koningen met hun drieën, drieën,
wilden het kindje iets aan gaan bieden, biejen.
Het was Kerstmis en het weer viel niet mee....
Maar wat gaf de ANWB?!
Een ster voor hun gemak!

Refrein:

Jezus, zei Jozef, het zal wel goed zijn,
maar het kindje dat lijkt niet op mij.
Jezus, zei Jozef, het zal sneeuwblindheid zijn,
maar daar die kleine die lijkt niet op mij...

De een die was er zo wit, spierwit,
bracht fluor voor het gebit, melkgebit,
Voor Maria een mooie krentenmik
en een pakje echte boter met een strik,
voor Jozef een flesje konjak.

Refr.

De andere was een zwarte, zeer zwart,
bracht luiers voor het kindje, heel apart.
Had sunlightzeep in een doosje,
voor Maria de geur van het roosje,
voor Jozef een zakje tabak.

Refr.

D'n dèrde waar 'ne geele, heel geel.
Hil Hongkong zaat op z'n k'meel, kameel.
Vur 't kiendje 'n kompjoeterspel,
vur Moeder Maria, 'n fonduustel,
vur Jozef 'ne radiobak.

Refr.

't Kiendje docht wè'n spulle, spulle.
Ik laot m'n èige nie kulle, kulle.
Sint Jozef die vroewg um wè vreej en rust
Moeder Maria waar kaol ütgeblust.
Verlosser, och God, wè 'n vak!

Refr.

Jezus, zin Jozef, 't zal wèl goewd zen,
mar 't kiendje dè lekt nie op men.
Jezus, zin Jozef, 't zal wèl goewd zen
en och, dieje klèine die is ok van men.

(Op de CD Kerstmis in Brabant. Meziek: Jan Brands.)

Refr.

De derde was een gele, heel geel.
Heel Hongkong zat op zijn kameel, kameel.
Voor het kindje een computerspel,
voor Moeder Maria, een fonduestel,
voor Jozef een radiobak.

Refr.

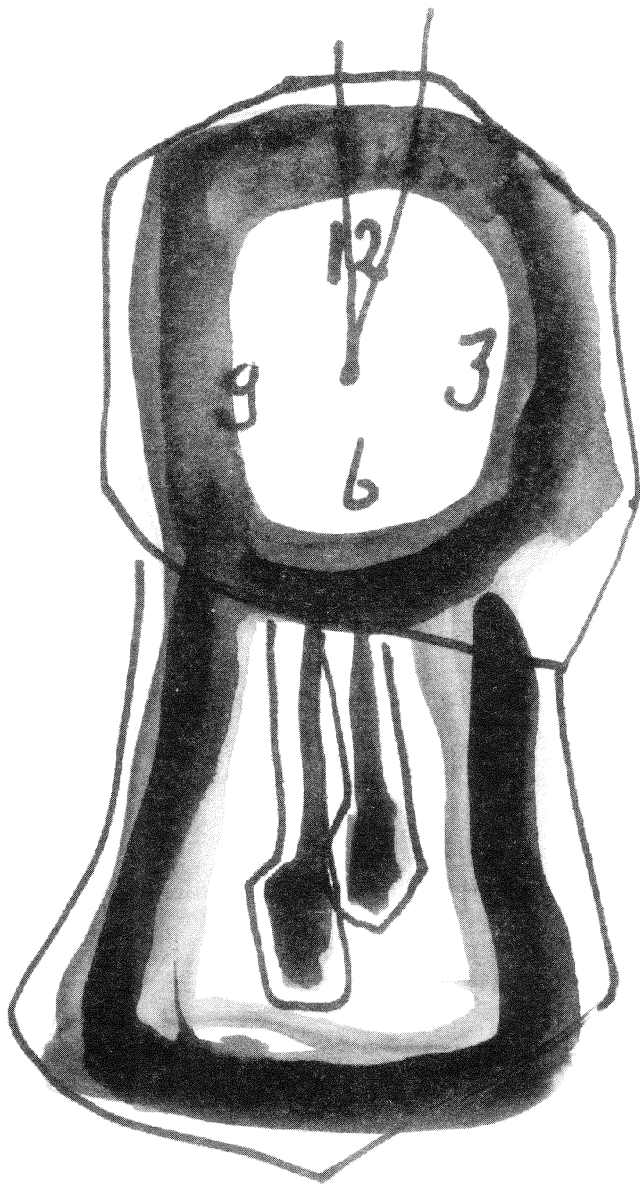
Het kindje dacht wat een spullen, spullen.
Ik laat mezelf niet kullen, kullen.*
Sint Jozef die vroeg om wat vrede en rust
Moeder Maria was helemaal uitgeblust.
Verlosser, och God, wat een vak!

Refr.

Jezus, zei Jozef, het zal wel goed zijn,
maar het kindje dat lijkt niet op mij.
Jezus, zei Jozef, het zal wel goed zijn
en och, die kleine die is ook van mij.

* 'mi de krommen èrm' = op kraamvisite.

* 'z'n èige laote kulle' = zich voor de gek laten houden.

Op uur en tijd

(Geschreven voor de Amigoe, de Nederlandstalige krant van Curaçao.)

Gij kent dag noch uur...

Als Nieuwjaar nadert worden we geconfronteerd met de tijdstermen. Het jaar is bijna verstreken. De periode waarin de aarde een hele omwenteling om de zon maakt, noemen we 'jaar'. In de Nederland omringende Germaanse talen kennen we Fries iér, Duits Jahr en Engels year die alle verwant zijn met het Gothische jêr. Ook buiten het Germaans vinden we overeenkomstige woorden zoals het Oud-Slavische jara voor 'lente', het Avestische (Indo-Iraanse) yâr, het Poolse jary en het Russische yarovói.

De laatste dag van het jaar heet Oudjaar. Het zelfstandig naamwoord 'dag' komt, evenals het Zweedse dag, het Duitse Tag en het Engelse day van het Gothische dags. Oorspronkelijk betekent het Indogermaanse basiswoord, dat verwant is met het werkwoord 'branden' - 'tijd dat de zon brandt', de tijd tussen zonsopgang en zonsondergang, later ook het totaal van 24 uur.

Het woord 'uur' leidt bij vertalingen naar het Duits door Nederlanders nogal eens tot fouten, omdat het gelijkende Duitse woord Uhr 'klok' betekent, terwijl onze oosterburen Stunde gebruiken voor een periode van 60 minuten. Ons woord uur en het Duitse Uhr komen van het Latijnse woord hora dat op zijn beurt met het Griekse hōra verbonden moet worden. Overigens is dit laatste basiswoord ook oerverwant met jaar.

In de Romaanse talen horen we het Latijn nog vrij duidelijk: Italiaans ora, Spaans hora en Frans heure.

Het Duitse Herkunftswörterbuch van Duden geeft overigens ruitelijk toe dat de oude betekenis van het woord 'uur' de tijdsduur van 60 minuten is. Daar staat tegenover dat het woord in het Duits zich ontwikkeld heeft tot tijdmetre en tijdsaanduidere, denk maar aan Taschenuhr (zakhorloge), Arm-

banduhr (polshorloge), Uhrmacher (horlogemaker), enz. en dat is verwarrend voor Nederlandstaligen.

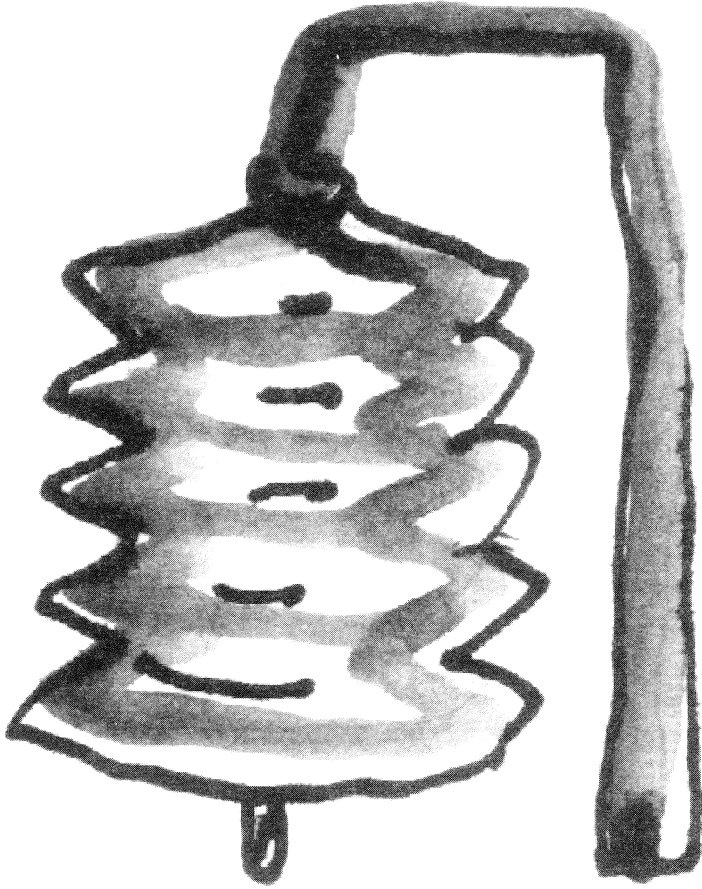
Het Duitse Stunde is natuurlijk het Nederlandse 'stonde' dat in oorsprong tijdstip betekent en teruggaat op Germaans stundō dat verwant is met Middelnederlands 'standen' dat 'halt-houden' betekende.

Een uur verdeelt men in het Duits o.a. in Viertelstunden. Viertel komt van Oudhoogduits fiorteil en Middelhoogduits virteil en betekent eigenlijk 'Vierte Teil'. 'Kwartier' als tijdsterm komt net als het Engelse quarter (of an hour) uit het Franse quartier en het Latijnse quartarium voort. Het vierde deel 'kwart' stamt van Latijn quarta (pars) of het Oudfrans quarte. Waarschijnlijk is het vierde uur nergens zo onberekenbaar als in het 'Brabants ketierke', een term die men vooral gebruikt om aan te geven dat een afgesproken evenement niet exact op tijd begint.

Een volgende stap naar een benaming van tijdsverkleining geeft de 'minuut'. Die Minute, the minute, la minute hebben allemaal hun oorsprong in Latijn minuta. Latijn minuere betekent 'verkleinen, verminderen'. Hier zij ook vermeld dat het Engels naast de uitspraak [minit] voor ons tijdsdeel ook [mainjut] voor het bijvoeglijk naamwoord 'miniem, precies' kent. In het Nederlands is de Franse term à la minute voor 'meteen' overigens volledig ingeburgerd.

En dan zijn we bij de 'seconde' aanbeland. Het Engelse second als zelfstandig naamwoord in de betekenis 1/60 minuut is sinds de 14e eeuw gebruikelijk. Het komt van Oudfrans seconde dat via Latijn pars minuta secunda in veel Europese talen terecht kwam: Provençaals segon, Spaans segundo, Italiaans secondo. Eigenlijk betekent seconde 'tweede'. In het sexagesimale systeem van Ptolemeus wordt het tijdsdeel dat men krijgt wanneer men het eerste 'verminderde' deel (de minuut) weer door 60 deelt 'secunda' genoemd. Het Latijnse basiswoord secundus betekent eigenlijk 'de rij of de tijd volgend'; de tweede.

'Tijd', Duits Zeit en Engels tide zijn verwant met Oudhoogduits zit, Oudsaksisch, Oudfries en Angelsaksisch tīd en Indogermaans dāi. Dat laatste was het werkwoord '(ver-)delen'. Tijd zit dan ook in jaargetijde en leeftijd. Tot dezelfde Indogermaanse grondwortel behoort overigens ook het Engelse

time dat zich doorgezet heeft in de tijdsbetekenis terwijl tide zich ondertussen hoofdzakelijk beperkt tot de getijden van de zee. Het Engelse time hebben wij overgenomen in de woorden timen en timing. Het Engelse etymologische woordenboek zegt dat het Engelse tide in de oorspronkelijke betekenis van tijdsdeel, seizoen of eeuw nog te vinden is in woorden als springtide, eventide, Eastertide, Shrovetide en Whitsuntide.

We bevinden ons al binnen het laatste lustrum op weg naar een volgend millennium dat uiteraard ook een nieuwe eeuw inleidt.

Millennium is een internationaal woord voor een periode van duizend jaar dat verwant is met Latijn mille = 1000. 'Eeuw' correspondeert met Middelnederlands êwe en Oudnederfrankisch êwa dat 'lange tijd, eeuwigheid' betekent en teruggaat op Gothisch aiws. Het is ook verwant met Latijn aevum dat 'tijdperk' betekent. De betekenis '100 jaar' is eerst Nieuwnederlands. Het Duitse Jahrhundert en Engelse century hebben beide het getal honderd in zich. Century heeft als basis het Latijnse centuria, dat oorspronkelijk 'een groep van honderd' aanduidt. Het Engelse age dat soms ook voor 'eeuw' gebruikt wordt en dat algemeen omschreven wordt als 'periode van bestaan, leeftijd' gaat terug op Oudfrans age of aâge.

Lustrum is volgens het Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal een overname uit het Latijn. Oorspronkelijk was lustrum een vijfjarig tijdvak, 'zo geheten naar het reinigingsfeest dat de Romeinse censurs bij hun aftreden, om de vijf jaren, aan het volk gaven'. Later werd het een algemene term voor de viering van het vijfjarig bestaan van universiteiten, verenigingen en instellingen.

Papiaments sekònde, minüt en ora zijn in bovenstaande verklaringen gemakkelijk te plaatsen en te koppelen. Dia, aña en siglo zijn nog niet in beeld geweest, maar wanneer men Spaans of Portugees kent, is verdere uitleg overbodig. Vergelijk Spaans dia, año en siglo of centuria en Portugees dia, ano en século.

Dat tijd in het Papiaments tempu is, in het Spaans tiempo en in het Portugees tempo verbaast dan nauwelijks meer.

Rest mij u een goed nieuwjaar toe te wensen; bon aña!

'n Zalig nééj jaor!

Nieuwjaar vieren hield in onze streken vaak in dat er van het oud in het nieuw gespeeld werd. Het kaartspel heette meestal rikken. De Oudejaarsnacht kwam vroeger met oliebollen en andere feestelijke kost. Vooral op nieuwjaarsdag ging men elkaar nieuwjaar wensen waarbij borrel en bier rijkelijk geschonken werden.

Wij wensen U op z'n Brabants 'n zalig uiteinde en 'n goei begin, op z'n Nederlands 'n gelukkig nieuwjaar; op z'n Duits: Kommen Sie gut hinüber und rutschen Sie schön hinein, op z'n Frans une bonne année, in het Russisch 'S novym godom' en om het geheel met the Queen's English te besluiten: a happy New Year!

Alle artikelen en enkele kerstverhalen werden eerder gepubliceerd in Ñapa, de zaterdagbijlage van de Amigoe, de Nederlandstalige krant op Curaçao.